

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2012 ГОДИНА***

април 2013 година

СОДРЖИНА

I. Структура на банкарскиот систем	10
1. Пристап до банкарски услуги	10
2. Вработеност во банкарскиот систем	12
3. Сопственичка структура на банкарскиот систем	13
4. Пазарно учество и концентрација на банкарскиот систем	16
II. Активности на банките	18
1. Биланс на состојба на банкарскиот систем	18
2. Кредити на нефинансиските субјекти	23
3. Депозити на нефинансиските субјекти.....	35
III. Ризици во банкарското работење	39
1. Кредитен ризик	39
1.1. Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем	39
2.1. Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик	47
2. Ликвидносен ризик.....	48
3. Валутен ризик	59
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.....	63
4.1. Структура на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки.....	63
4.2. Пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности.....	66
5. Ризик од несолвентност	68
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем	68
5.2. Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем	71
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем	72
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови.....	75
6. Профитабилност	78
6.1 Движење и структура на приходите и расходите на банкарскиот систем.....	78
6.2 Движење на каматните стапки и каматниот распон	82
6.3 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките	84

ГРАФИКОНИ

Графикон бр. 1 Банкарска мрежа по одделни региони во Република Македонија.....	10
Графикон бр. 2 Број на вработени во банкарскиот систем.....	12
Графикон бр. 3 Актива по вработен.....	12
Графикон бр. 4 Сопственичка структура на обични и приоритетни акции на банкарскиот систем	13
Графикон бр. 5 Пазарно учество на банките во доминантна странска сопственост и тренд на учество на странскиот капитал во вкупниот капитал	14
Графикон бр. 6 Структура на поважните позиции од билансите на банките според доминантната сопственост на банките	14
Графикон бр. 7 Динамика на учеството на активата на подружниците на странски банки во вкупната актива	15
Графикон бр. 8 Структура на капиталот на банките по земји	15
Графикон бр. 9 Пазарно учество (актива) на банките според земјата на потекло на доминантниот акционер	15
Графикон бр. 10 Херфиндалов индекс.....	16
Графикон бр. 11 Пазарно учество на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем	16
Графикон бр. 12 Годишна промена на активата на банкарскиот систем	18
Графикон бр. 13 Годишна динамика на портфолиото на хартии од вредност	19
Графикон бр. 14 Структура на портфолиото на хартии од вредност.....	20
Графикон бр. 15 Пласмани кај банки и други финансиски институции, годишна промена во %.....	20
Графикон бр. 16 Обврски врз основа на кредити, годишна промена во %	21
Графикон бр. 17 Динамика на обврските кон и побарувањата од нерезидентите.....	22
Графикон бр. 18 Сооднос на обврските и побарувањата од нерезидентите.....	22
Графикон бр. 19 Кредити на нефинансиски лица	23
Графикон бр. 20 Годишна стапка на раст на вкупните кредити и кредитен раст/БДП, по земји.....	24
Графикон бр. 21 Динамика на кредитниот раст/БДП	24
Графикон бр. 22 Годишна динамика на кредитите на претпријатијата	24
Графикон бр. 23 Годишна динамика на кредитите на домаќинствата	25
Графикон бр. 24 Годишна динамика на кредитите на другите клиенти	25
Графикон бр. 25 Структура на кредитите според сектори.....	26
Графикон бр. 26 Годишна динамика кредитите според валутата, за сите сектори и според поодделни сектори	26
Графикон бр. 27 Валутна структура на вкупните кредити и на кредитите според сектори	27
Графикон бр. 28 Девизни и денарски кредити со девизна клаузула на резиденти, по категории кредитокорисници.....	27
Графикон бр. 29 Годишна динамика на кредитите според рочноста	28
Графикон бр. 30 Структура на кредитите според рочноста.....	28
Графикон бр. 31 Структура на кредитите според типот на каматната стапка	29
Графикон бр. 32 Структура на кредитите на претпријатија и други клиенти според валутата и типот на каматната стапка	29
Графикон бр. 33 Структура на кредитите на домаќинствата според валутата и типот на каматната стапка	30

Графикон бр. 34 Просечна каматна стапка на кредитите на претпријатијата и другите клиенти и домаќинствата.....	31
Графикон бр. 35 Просечен период до достасување на кредитите на претпријатијата и другите клиенти и домаќинствата, во години	32
Графикон бр. 36 Просечна пондерирана каматна стапка и рочност на новоодобрените кредити на претпријатијата и домаќинствата	33
Графикон бр. 37 Примени, прифатени и одбиени кредитни барања на претпријатија и домаќинствата	34
Графикон бр. 38 Годишна промена на депозитите на нефинансиските субјекти.....	35
Графикон бр. 39 Годишна промена на депозитите според секторот	36
Графикон бр. 40 Секторска структура на депозитите	36
Графикон бр. 41 Годишна промена на депозитите според валутата	36
Графикон бр. 42 Валутна структура на депозитите.....	37
Графикон бр. 43 Годишна промена на депозитите според рочноста.....	37
Графикон бр. 44 Рочна структура на депозитите	38
Графикон бр. 45 Вкупна кредитна изложеност, состојба и придонес на одделните компоненти во нејзиниот годишен пораст	39
Графикон бр. 46 Годишна стапка на раст на нефункционалните кредити.....	40
Графикон бр. 47 Отпишани побарувања.....	40
Графикон бр. 48 Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори.....	41
Графикон бр. 49 Кредити коишто добиле нефункционален статус во годината во која биле одобрени, во % од вкупните кредити одобрени таа година	41
Графикон бр. 50 „Покриеност“ на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките.....	42
Графикон бр. 51 Учество на нефункционалните кредити (нето од нивната исправка на вредноста) во сопствените средства, кај одредени земји	42
Графикон бр. 52 Просечно ниво на ризичност за вкупната кредитна изложеност и за редовните кредити	43
Графикон бр. 53 Кредитна изложеност според категоријата на ризик и премин на кредитната изложеност од редовен во нефункционален статус.....	43
Графикон бр. 54 Структура на кредитната изложеност кон нефинансиски субјекти на 31.12.2012 година, според рокот на достасување на главницата.....	44
Графикон бр. 55 Учество на кредитите со еднакратна отплата на главница во вкупните бруто-кредити на нефинансиски субјекти.....	44
Графикон бр. 56 Учество на износот на големите изложености во сопствените средства на банките	45
Графикон бр. 57 Учество на необезбедената изложеност во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти	45
Графикон бр. 58 Структура на кредитната изложеност според месечните примања на кредитокорисниците (физички лица).....	46
Графикон бр. 59 Ликвидни средства на банките според финансиските инструментите коишто ги сочинуваат.....	49
Графикон бр. 60 Промена на ликвидните средства според валутата	50
Графикон бр. 61 Квартална апсолутна промена и годишна релативна промена на финансиските инструменти коишто ги сочинуваат ликвидните средства.....	50
Графикон бр. 62 Движење на основните каматни стапки, во денари и во евра	51

Графикон бр. 63 Промена на ликвидните средства / промена на вкупните извори на средства	51
Графикон бр. 64 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем	52
Графикон бр. 65 Показатели за ликвидност на банкарскиот систем според валутата	52
Графикон бр. 66 Промена на користените извори на финансирање од матичните лица	53
Графикон бр. 67 Структура на парични приливи и одливи на банкарскиот систем, годишни и квартални	54
Графикон бр. 68 Избрани показатели за ликвидноста за поединечните банки	55
Графикон бр. 69 Апсолутна големина и структура на средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност	56
Графикон бр. 70 Договорна преостаната рочна (не)усогласеност меѓу средствата и обврските по рочни сегменти	56
Графикон бр. 71 Збирна (кумулативна) разлика меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена и до една година	57
Графикон бр. 72 Резултати од симулацијата за повлекување 20% од депозитите на домаќинствата и за повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти	58
Графикон бр. 73 Годишна апсолутна и процентуална промена на вкупната актива и на активата и пасивата на банките со валутна компонента.....	59
Графикон бр. 74 Учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките	60
Графикон бр. 75 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента	61
Графикон бр. 76 Динамика на јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути	61
Графикон бр. 77 Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки.....	62
Графикон бр. 78 Сооднос на девизната позиција и сопствените средства, по одделни земји.....	62
Графикон бр. 79 Структура на каматочувствителните средства и обврски според типот на каматната стапка	63
Графикон бр. 80 Јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки.....	64
Графикон бр. 81 Каматочувствителни средства и обврски, според типот на каматните стапки.....	64
Графикон бр. 82 Каматочувствителни средства и обврски, според рочноста и типот на каматните стапки.....	65
Графикон бр. 83 Фреквенција на промената на висината на прилагодливите каматни стапки на кредитите и депозитите, по банка	66
Графикон бр. 84 Нето пондерирана вредност и однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства, според типот на каматните стапки	66
Графикон бр. 85 Сооднос меѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства, според типот на каматната стапка, валутата и рочниот сегмент.....	67
Графикон бр. 86 Показатели за солвентноста и годишни промени на нивните компоненти.....	68
Графикон бр. 87 Годишни промени на капиталните позиции.....	68

Графикон бр. 88 Годишни промени на активата пондерирана според ризиците и активата	68
Графикон бр. 89 „Индекс зет“ за банкарскиот систем	69
Графикон бр. 90 Стапка на адекватност на капиталот, по поединечна банка	70
Графикон бр. 91 Стапка на адекватност на капиталот, по одделни земји	70
Графикон бр. 92 Главни извори на зголемување на сопствените средства на банкарскиот систем	71
Графикон бр. 93 Апсолутен пораст на главните приходи и расходи, во однос на истиот период претходната година	78
Графикон бр. 94 Структура на вкупните приходи	79
Графикон бр. 95 Секторска структура на приходите од камати	79
Графикон бр. 96 Секторска структура на расходите од камати	79
Графикон бр. 97 Користење на вкупните приходи	80
Графикон бр. 98 Исправка на вредноста на финансиските средства (во милиони денари)	80
Графикон бр. 99 Влијание на исправката на вредноста врз висината на добивката ...	81
Графикон бр. 100 Структура на оперативните трошоци	82
Графикон бр. 101 Активни и пасивни каматни стапки	82
Графикон бр. 102 Каматен распон, по валута	83
Графикон бр. 103 Каматен распон, по сектори	83
Графикон бр. 104 Споредба на повратот на активата и повратот на капиталот со земјите од Европа, во %	85
Графикон бр. 105 Нето каматна маргина	85
Графикон бр. 106 Нето каматна маргина, по поединечни банки	85

ТАБЕЛИ

Табела бр. 1 Споредбени показатели за бројот на жители по кредитна институција и по деловни единици на кредитните институции	11
Табела бр. 2 Квалификациска структура на вработените во банкарскиот систем	12
Табела бр. 3 Показатели ЦР за банкарскиот систем на Република Македонија	17
Табела бр. 4 Структура на активата и пасивата на ниво на банкарскиот систем	19
Табела бр. 5 Стапка на адекватност на капиталот, по симулациите	47
Табела бр. 6 Показатели за кредитниот ризик, по симулациите	47
Табела бр. 7 Извори на финансирање на банките	53
Табела бр. 8 Актива и пасива со валутна компонента и нивното учество во вкупната актива	61
Табела бр. 9 Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента	61
Табела бр. 10 Отворена девизна позиција по одделни валути во однос на сопствените средства на банките	62
Табела бр. 11 Употреба на сопствените средства (капитални барања) за покривање на одделните ризици	72
Табела бр. 12 Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем и одделните банки на хипотетички шокови, со состојба на 31.12.2012 година	76
Табела бр. 13 Утврдување на минималното ниво на загуба при кое стапката на адекватност на капиталот се сведува на 8% и на 0%	77
Табела бр. 14 Показатели за профитабилноста и ефикасноста во работењето	84

Резиме

Во текот на 2012 година, настанаа промени во структурата на банкарскиот систем (припојување на една банка кон друга банка), коишто придонесуваат за негова натамошна консолидација, а со проширувањето на банкарската мрежа се подобри пристапот до банкарските услуги во одредени региони во земјата. Стратегиските планови на дел од банките за посилно зголемување на пазарното учество, претставуваат основа за очекување дека во блиска иднина ќе се намали концентрацијата во банкарскиот систем, што соодветно треба да доведе до пораст и на конкуренцијата, а со тоа и коригирање на цените на банкарските производи и услуги.

Во текот на 2012 година, економските услови во земјата и надвор од неа не беа поволно опкружување за вршење на банкарските активности. Неповолните економски показатели, согледувањата на банките за растечките ризици коишто доаѓаат од реалниот сектор, како и видливото влошување на кредитните остварувања на корпоративниот сектор придонесоа за натамошна воздржаност на банките за поголема кредитна поддршка, пред сè на корпоративниот сектор. Ваквите економски услови и намаленото кредитирање, проследени со капиталните одливи кон странство што ги извршија дел од домашните компании со странски капитал, имаа влијание и врз висината на депозитите на претпријатијата, коишто имаа негативен придонес во растот на вкупните депозити.

Покрај забавениот раст на вкупните депозити, и конзервативните политики на дел од матичните банки, под влијание на мерката за финансиско раздолжување, беа главните фактори за забавениот раст на активата на банкарскиот систем во 2012 година. Се очекува дека бавното решавање на состојбите во матичните банки ќе продолжи негативно да влијае врз кредитната активност на домашните банки.

Негативните движења во реалниот сектор одложено се пренесуваат врз домаќинствата. Тие останаа главен извор на раст на депозитната база на банките, но депозитите на домаќинствата растеа со побавно темпо. Забавувањето на растот на депозитите на домаќинствата е одраз на намалената финансиска моќ на домаќинствата, во услови на надолен тренд кај платите на вработените и раст на потрошувачките цени. Така, значаен стимул на штедењето на домаќинствата во банките и натаму се високите приливи од странство (првенствено во форма на ефектива, откупена на менувачкиот пазар). Мерките на монетарната власт за нулта каматна стапка за депозитите на физички лица со рочност над 2 години и следствено, стимулативните каматни политики на дел од банките за подолгорочните депозити имаа свој ефект во текот на целата 2012 година и долгорочните депозити на домаќинствата беа носител на растот на депозитната база.

Склоностите на клиентите на банките за чување на своите средства во банките во домашна валута преовладуваа и во 2012 година, што овозможи подобрување на валутната структура на депозитите. Во традиционално евроизираната економија и банкарски систем на Република Македонија, ваквите промени во валутната склоност за штедење овозможи, почнувајќи од јуни 2012 година, денарските депозити да ја преземат главната позиција во валутната структура на депозитите на нефинансиските субјекти.

Поради присуството на ризиците воочени од страна на банките, растот на депозитите претежно е искористен за зајакнување на ликвидната актива, така што кредитната активност на банките умерено се зголеми, со стапка којашто е пониска од растот остварен во 2011 година. Проекциите на Народната банка упатуваат на умерено забрзување на растот на кредитите во 2013 и 2014 година, под влијание на очекувањата за постабилен амбиент, раст на депозитите, зајакнување на глобалната економија, како и на промените во монетарната политика извршени во текот на 2012 и почетокот на 2013 година.

Значењето на кредитниот ризик во вкупниот профил на ризичност на банките дополнително зајакна. Двоцифрениот раст на нефункционалните кредити, како последица на неповолните состојби во домашната економија и кредитоспособноста на корпоративниот сектор, ја објаснува поголемата претпазливост на банките при одобрување на кредитните барања, давајќи им поголема предност на одржувањето на стабилноста и солвентноста, во однос на профитната позиција. Двоцифрениот раст на нефункционалните кредити, којшто во целост доаѓа од корпоративниот сектор, продолжи и дополнително се зголеми во првите месеци од 2013 година. Сепак, целосната покриеност на нефункционалните кредити со вкупната издвоена исправка на вредноста, го покрива ризикот за намалување на сопствените средства на банките при хипотетичка целосна ненаплатливост на овие кредити.

Ликвидноста на банките е стабилна и во нагорна линија, а банките располагаат со висок обем на ликвидни средства. Депозитниот раст во 2012 година претежно беше искористен за зајакнување на ликвидните средства и главно беше насочен кон вложувања во нискоризични, државни хартии од вредност. Соодветно влијание имаа и промените коишто ги направи НБРМ во оперативната рамка на монетарната политика, првенствено со намалувањето на фреквентноста на аукциите, ограничувањето на понудениот износ на благајничките записи, воведените неделни репо-аукции. Показателите за ликвидноста на банкарскиот систем го одржаа стабилното ниво, со тенденција на натамошно подобрување. Според последните расположливи податоци, во првите месеци од 2013 година ликвидната актива продолжува да расте со што показателите за ликвидност бележат дополнително подобрување. Стрес-тестирањето ја потврдува отпорноста на ликвидноста на банкарскиот систем на симулирани шокови на одлив на депозити.

Останатите ризици, пред сè валутниот ризик и ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарските активности, останаа на ниско ниво. Нематеријалноста на овие два ризика произлегува пред сè од одржувањето на фиксен девизен курс на денарот во однос на еврото како централен столб на монетарната стратегија, како и од можноста банките да ја приспособуваат висината на каматните стапки според своите цели и потреби.

Банкарскиот систем е солвентен, мерено преку основната мерка за солвентноста, стапката на адекватност на капиталот, којашто изнесува 17,1% и е за повеќе од двојно повисока од законскиот минимум од 8%. Се очекува натамошно зајакнување на капиталната база на банките, а со тоа и на нивната солвентност, во текот на 2013 и 2014 година, заради макропрudentните мерки преземени од страна на Народната банка на Република Македонија на почетокот на 2013 година. Имено, во април се пропиша обврска

за банките, ослободените исправки на вредноста при затворање на кредитните побарувања со преземање на обезбедувањето и евентуалното ослободување на исправката на вредноста поради промените во регулативата за управување со кредитниот ризик, да ја насочат кон зајакнување на капиталот, а не како приход, којшто подоцна може да биде одлеан од банката, преку исплата на дивиденда.

Во услови на наплив на информации за неповолните движења во дел од европските економии, особено оние од каде што потекнуваат поголемите акционери на македонските банки, зголемените тешкотии во нашиот реален сектор и ослабената финансиска моќ на физичките лица, сериозно ја наметнуваат потреба за максимална посветеност на натамошно одржување на ликвидноста и стабилноста на банкарскиот систем, од страна на сите релевантни субјекти. Банките многу успешно се вклопуваат во ваквата состојба со економијата и опкружувањето, преку засилената внимателност при преземањето ризици и при проширувањето на своите активности. Клучно е, во вакви ситуации, да се избегне евентуалното вештачко создавање несигурност во јавноста во однос на стабилноста на банките, заради што централната банка треба да продолжи со комуникацијата со јавноста, а пак банките со директната комуникација со своите клиенти. Имено, штетите ќе бидат непроценливи доколку тенденциозно се разниша банкарскиот систем, којшто е високоликвиден и солвентен, а неговата стабилност е испитана и потврдена преку симулираните кризни ситуации на хипотетичка зголемена ненаплатливост на кредитите и одлив на депозитите.

I. Структура на банкарскиот систем¹

1. Пристап до банкарски услуги

На 31.12.2012 година, банкарскиот систем во Република Македонија го сочинуваат шеснаесет банки и седум штедилници. Во споредба со претходната година, бројот на банките се намали за една банка, како резултат на присоединување на една мала банка кон една средна банка². Исто така, и бројот на штедилниците се намали за една штедилница кај која се спроведе ликвидациска постапка³.

Банкарската мрежа којашто е распространета низ речиси сите градови во Република Македонија се состои од 423 деловни единици⁴. Бројот на деловни единици се зголеми за десет (се отворија нови 14, а се затворија 4 деловни единици). Од новоотворените деловни единици, 7 се лоцирани во Скопскиот регион, додека останатите 7 се распоредени по повеќе региони. Така, според географската распореденост, банкарската мрежа е најраширена во Скопскиот регион. Воедно, во Скопскиот регион, пристапот до банкарските услуги се подобри, со оглед на намалувањето на бројот на жители по деловна единица за 134 лица. Позначително подобрување се забележува и во Полошкиот регион каде што со само 2 новоотворени деловни единици бројот на жители по деловна единица се намали за 559 лица.

¹ Овој извештај се фокусира исклучиво на работењето на банките поради нивното најголемо учество во активностите на депозитните институции. Учеството на штедилниците и натаму е незначително и изнесува само 0,8% од вкупната актива на банкарскиот систем, 1,2% од вкупните кредити и 0,3% од вкупните депозити на физички лица во денари и во денари со девизна клаузула.

² Врз основа на Решението на гувернерот на Народната банка на Република Македонија бр. 7422 од 10.9.2012 година е издадена дозвола за статусна промена присоединување на „Зираат банка“ АД Скопје кон „Халк банка“ АД Скопје. На 1.10.2012 година, во Централниот регистар на Република Македонија е извршен упис на статусната промена - присоединување. Со извршениот упис на статусната промена – присоединување, „Зираат банка“ АД Скопје престанува да постои како правно лице без да се спроведе постапка на ликвидација, а целокупниот нејзин имот и обврски преминуваат кај „Халк банка“ АД Скопје.

³ На барање на сопствениците, а врз основа на Решението на гувернерот на Народната банка на Република Македонија бр. 9996 од 19.12.2012 година, е издадена претходна согласност за престанување со работа на Штедилницата „Интер Фалко“ ДОО Скопје. Со истото решение согласно со член 154 од Законот за банките е укината дозволата за основање на Штедилницата издадена со Решението на гувернерот на Народната банка на Република Македонија бр. 02-14/385-93 од 26.11.1993 година и е утврдено дека се исполнети условите за спроведување ликвидациска постапка на Штедилницата.

⁴ во кои е вклучено и седиштето на банките.

Табела бр. 1 Споредбени показатели за бројот на жители по кредитна институција и по деловни единици на кредитните институции*

Земја	Број на жители по кредитна институција	Земја	Број на жители по деловна единица на кредитните институции
Австрија	11.304	Шпанија	1.179
Малта	14.859	Франција	1.712
Литванија	31.294	Италија	1.773
Германија	43.845	Австрија	1.916
Шведска	54.325	Бугарија	1.949
Унгарија	56.258	Германија	2.165
Црна Гора	56.366	Полска	2.641
Полска	60.209	Грција	2.813
Холандија	63.078	Белгија	2.872
Словенија	82.371	Унгарија	2.887
Италија	83.333	Словенија	2.998
Франција	102.668	Србија	3.123
Белгија	108.208	Романија	3.150
Македонија	128.737	Хрватска	3.422
Хрватска	138.407	Малта	3.962
Шпанија	150.527	Литванија	4.398
Словачка	175.656	Шведска	4.590
Албанија	176.374	Македонија	4.869
Естонија	183.791	Црна Гора	5.124
Чешка	187.736	Чешка	5.131
Босна и Херцеговина	202.091	Словачка	5.266
Грција	207.985	Албанија	5.285
Србија	219.433	Холандија	6.324
Бугарија	306.857	Естонија	6.666
Романија	464.482	Босна и Херцеговина	н.п.

* Податоците за Македонија Србија, Црна Гора, БиХ, Бугарија, Хрватска и Естонија се однесуваат на банките. За Македонија, тие се однесуваат на 2012 година, додека за сите други анализирани земји тие се со состојба на 31.12.2011 година. Податокот за бројот на жителите во Република Македонија е добиен со следење и анализа на демографските промени од страна на Државниот завод за статистика на Република Македонија за 2011 година.

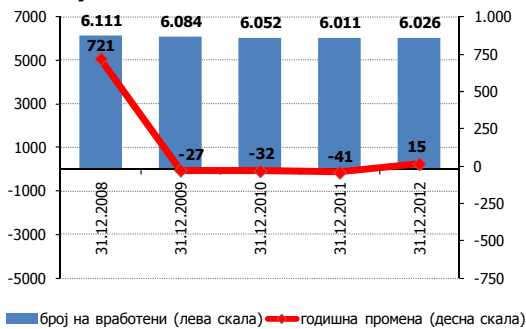
Извор: НБРМ, Државните заводи за статистика на анализираниите земји, www.dbresearch.com, Bank of Albania (Supervision Annual Report 2011), Хрватска народна банка (Билтен о банкама), BSCEE Review 2011, Народна банка Србије (Банкарски сектор у Србији, Извештај за III тромесечје 2012 године).

Банките во Република Македонија, преку своите деловни единици, во просек, опслужуваат повеќе жители во споредба со повеќето земји опфатени во анализата. Според бројот на жители по кредитна институција, Македонија сè уште се наоѓа на средината на листата, додека според бројот на жителите кои се опслужуваат по деловна единица има полоша позиција. Во споредба со земјите од регионот, само Црна Гора и Албанија се на полоша позиција од Македонија.

2. Вработеност во банкарскиот систем

Графикон бр. 2 Број на вработени во банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

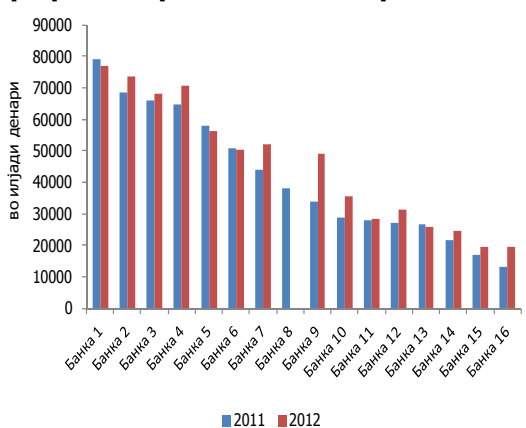
Во 2012 година беше прекинат тригодишниот тренд на намалување на бројот на вработените во банкарскиот систем. Позначителни промени во бројот на вработените лица се случија кај три банки, при што кај две од нив, овој број се намали за 37 и 36 лица⁵, а кај третата бројот се зголеми за 24⁶.

Табела бр. 2 Квалификациска структура на вработените во банкарскиот систем

Степен на образование	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012
Д-р и м-р	1,9%	2,4%	2,8%	4,0%	4,7%
ВСС	53,5%	57,1%	60,0%	61,6%	62,7%
ВШС	5,0%	4,9%	4,7%	4,3%	4,1%
ССС	38,6%	34,7%	31,6%	29,4%	28,1%
Останати	1,1%	0,9%	0,8%	0,7%	0,4%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 3 Актива по вработен*

* МБПР не е вклучена во анализата поради специфичниот карактер на активностите коишто ги спроведува оваа банка.
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

И покрај зголемувањето на бројот на лицата вработени во банкарскиот сектор, продуктивноста кај банките, мерена преку активата по вработен, порасна пред сè поради побрзата динамика на раст на активата во однос на растот на бројот на нововработени лица. Подобрување се забележува и во квалификациската структура на вработените во банкарскиот систем.

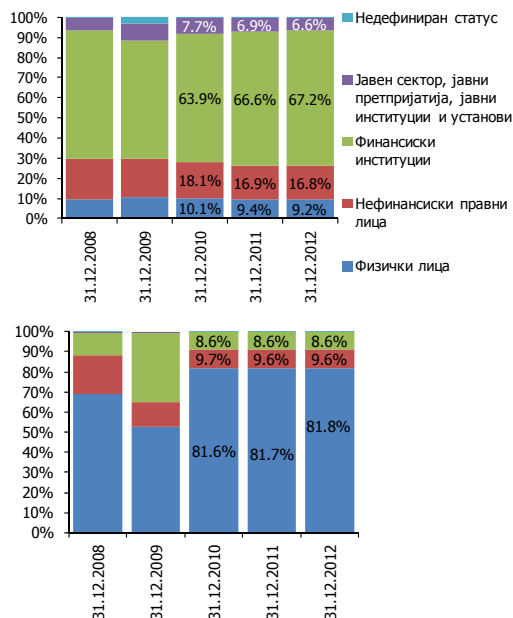
⁵ Кај едната од овие две банки, намалувањето на бројот на вработените е проследено со намалување на обемот на активностите на банката, додека кај другата банка падот на бројот на вработените се должи на рационализацијата на оперативните трошоци, при што активата расте.

⁶ Растот на бројот на вработените во оваа банка е проследен со зголемување на обемот на нејзините активности.

3. Сопственичка структура на банкарскиот систем

Графикон бр. 4 Сопственичка структура на обични (горе) и приоритетни (долу) акции на банкарскиот систем

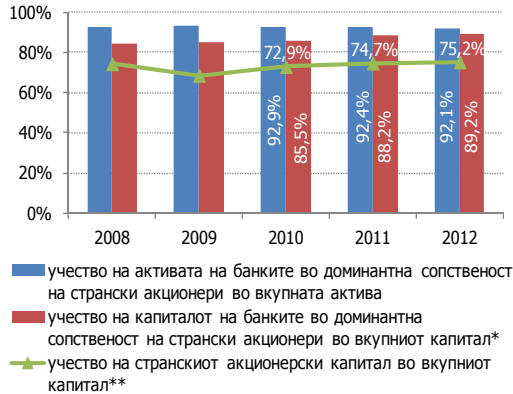
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Со поимот „недефиниран статус“ се опфатени акциите во сопственост на субјекти коишто не можат да се идентификуваат, коишто се во стечај или ликвидација или стечајната/ликвидационата постапка е затворена.

Во 2012 година, финансиските институции продолжија да го зголемуваат учеството во сопственичката структура на банките, со што уште повеќе ја зацврстија доминантната улога како акционери во банкарскиот систем. Нивното учество во обичните акции се зголеми за 0,6 процентни поени, и тоа како резултат на извршената докапитализација кај четири банки⁷. Во структурата на приоритетните акции не се забележуваат промени, така што физичките лица и понатаму се со најголемо учество.

⁷ Четири банки извршија нова емисија на акции во вкупен износ од 1.487 милиони денари, од кои 98,5% се откупени од матичните субјекти на банките.

Графикон бр. 5 Пазарно учество на банките во доминантна странска сопственост и тренд на учество на странскиот капитал во вкупниот капитал

* Вкупниот капитал го опфаќа акционерскиот капитал, резервниот фонд, задржаната добивка (акумулираната загуба) и ревалоризациските резерви.
 ** Овој капитал се однесува на номиналната вредност на уплатените и запишани обични и кумулативни приоритетни акции.
 Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во текот на 2012 година, новите вложувања на странските акционери во банкарскиот систем изнесуваат 2.784 милиони денари и се помали за 2.101 милиони денари во однос на претходната година. Во структурата на новите странски вложувања најголемо учество од 53,4% има споменатата докапитализација на четири банки од страна на нивните странски акционери, додека реинвестираната добивка од страна на странските акционери учествува со 43,9%. Ваквото дополнително вложување на странски капитал во банките во 2012 година придонесе за зголемување на учеството на странскиот капитал во вкупниот капитал на банкарскиот систем. Вкупниот странски капитал се зголеми за 5,5%, додека домашниот капитал се зголеми за 2,4%.

Графикон бр. 6 Структура на поважните позиции од билансите на банките според доминантната сопственост на банките

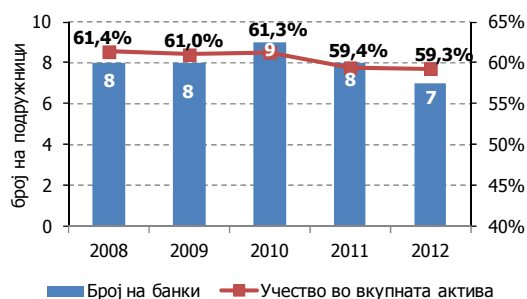

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Дванаесет од вкупно шеснаесет банки во Република Македонија се во доминантна сопственост на странски акционери. Во споредба со претходната година, бројот на банки коишто се во доминантна сопственост на странски акционер се намали за една банка, како резултат на претходно споменатото присоединување на една банка кон друга банка, со што се намали и бројот на подружниците на странски банки, од осум на седум.

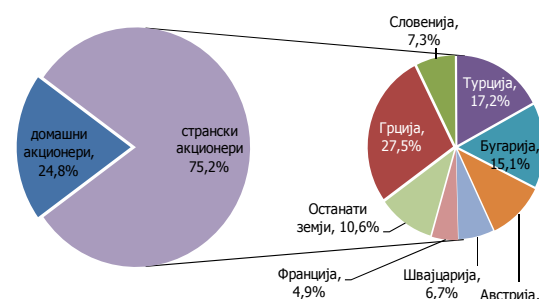

Графикон бр. 7 Динамика на учеството на активата на подружниците на странски банки во вкупната актива

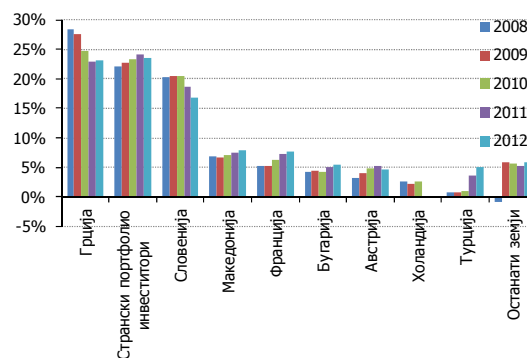
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8 Структура на капиталот на банките по земји

Извор: НБРМ, врз основа на податоците

Графикон бр. 9 Пазарно учество (актива) на банките според земјата на потекло на доминантниот акционер

Извор: НБРМ, врз основа на податоците

И покрај тоа што учеството на странскиот капитал во вкупниот капитал на банкарскиот систем се зголеми, се забележа незначително намалување на учеството на активата на банките коишто се во доминантна сопственост на странски акционери во вкупната актива на банкарскиот систем.

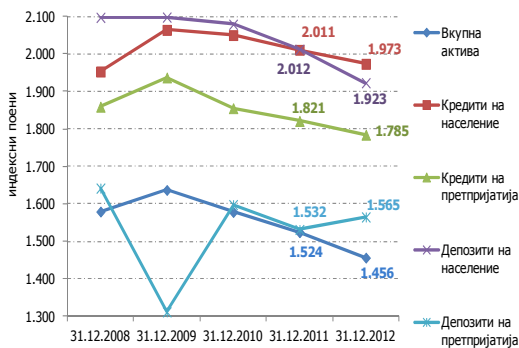
Капиталот што потекнува од земјите-членки на Европската Унија има најголемо учество во вкупниот странски капитал вложен во Република Македонија. Во споредба со претходната година, учеството на капиталот со потекло од овие земји се зголеми за 0,7 процентни поени, во најголем дел како резултат на докапитализацијата на една банка. Учеството на капиталот од Австрија се зголеми за 2,1 процентен поен, а од Грција за 0,5 процентни поени.

Банките коишто се во доминантна сопственост на акционери од Грција и Словенија, како и банките коишто се во сопственост на странските портфолио инвеститори⁸ имаат најголемо учество во вкупните активности на банкарскиот систем, што изнесува 23%, 16,9% и 23,0%, соодветно. Во споредба со претходната година, се забележуваат одредени промени во пазарното учество на банките според земјата на потекло. Промените се најзабележителни кај банките коишто се во доминантна сопственост на акционери од Словенија (намалување на пазарното учество за 1,7 процентни поени) и акционери од Турција (зголемување на пазарното учество за 1,5 процентни поени).

⁸ Банки коишто се во доминантна странска сопственост, но во кои отсутува стратешки инвеститор.

4. Пазарно учество и концентрација на банкарскиот систем

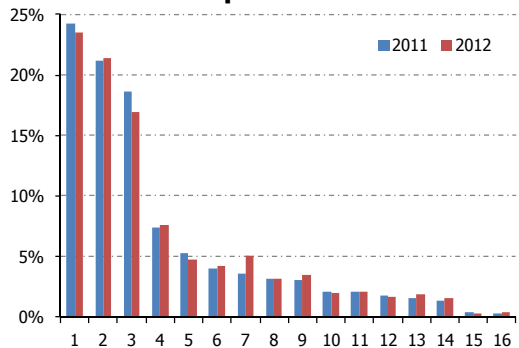
Графикон бр. 10 Херфиндалов индекс

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Концентрацијата на банкарскиот систем, мерена преку Херфиндаловиот индекс⁹ е на релативно високо ниво кај сите сегменти од банкарското работење. Меѓутоа, во последните три години се забележува надолно движење на овој показател кај сите сегменти, освен кај депозитите на претпријатијата каде што движењето е флукуирачко и на 31.12.2012 година забележа незначително зголемување (за 33 индексни поени). Сепак, Херфиндаловиот индекс кај депозитите и кредитите на претпријатијата, како и кај вкупната актива е во рамките на прифатливото ниво, додека кај кредитите и депозитите на населението концентрацијата е малку над прифатливата горна граница.

Графикон бр. 11 Пазарно учество на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Високата концентрација во банкарскиот систем се потврдува и со показателите ЦР5 и ЦР3¹⁰, исто како и преку пазарното учество на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем. Две третини од вкупната актива на банкарскиот систем е сконцентрирана кај три банки, додека седум од вкупно шеснаесет банки зафаќаат помалку од 3% од вкупната актива на банкарскиот систем.

Сепак, се забележува тенденцијата на намалување на концентрацијата во банкарскиот систем. Имено, намалувањето на показателот ЦР3 е проследено со раст на учеството на наредните четири банки (по

⁹ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја

банка во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем се смета за прифатливо.

¹⁰ Показателот ЦР5 (односно ЦР3) го претставува учеството на активата (односно категоријата којашто се анализира, на пример кредити на претпријатијата итн.) на петте (односно трите) банки со најголема актива (односно категоријата којашто се анализира) во вкупната актива (односно категоријата којашто се анализира) на банкарскиот систем.

трите најголеми банки) во сите сегменти, освен кај депозитите на претпријатијата. За ова најмногу придонесе една банка од групата средни банки, чија стратешка цел е зголемување на пазарното учество во сите сегменти на банкарските активности. Оттука, во иднина се очекува дека ќе продолжи намалувањето на концентрацијата во банкарскиот систем.

Табела бр. 3 Показатели ЦР за банкарскиот систем на Република Македонија

Година		Вкупна актива	Кредити на население	Кредити на претпријатија	Депозити на население	Депозити на претпријатија
ЦР5	31.12.2010	77.2%	79.3%	81.1%	84.9%	83.3%
	31.12.2011	76.6%	78.8%	81.7%	82.9%	83.5%
	31.12.2012	74.5%	79.2%	79.9%	81.0%	82.1%
ЦР3	31.12.2010	66.0%	68.6%	69.2%	76.7%	62.5%
	31.12.2011	64.0%	67.7%	67.4%	75.0%	57.5%
	31.12.2012	61.7%	67.1%	65.6%	72.9%	59.9%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

II. Активности на банките

Во 2012 година, вкупните активности на банкарскиот систем продолжија да растат со забавено темпо во однос на претходните години. Неповолното економско опкружување имаше повратно влијание врз забавувањето на растот на депозитите на нефинансиските субјекти, и тоа пред сè во првата половина од годината, што придонесе и за побавен раст на активата на банките. Ова, надолнето со согледувањата на банките за ризиците од реалниот сектор, растот на кредитниот ризик, како и конзервативните политики на дел од матичните лица под влијание на мерката за финансиско раздолжување, го предизвика забавениот раст на кредитната активност на банките во 2012 година. Зголемените вложувања на банките во нискоризични хартии од вредност, при забавеното кредитирање, но и намаленото пласирање на средствата на сметки кај странски банки (коишто носат многу ниски приноси), ја потврдуваат претпазливоста на банките во преземањето ризици. Воедно, денаризацијата на страната на изворите на средства претставуваше поттик за банките за намалувањето на девизната компонента и на страната на активата.

1. Биланс на состојба на банкарскиот систем

На 31.12.2012 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесуваше 352.886 милиони денари (анекс бр. 1). Во 2012 година, активата продолжи да расте со забавена динамика, при што остварената годишна стапка на раст од 6,6% е најниска во последните десет години.

Во рамки на активата, карактеристично е забавувањето на растот на кредитната активност¹¹, зголемувањето на вложувањата во хартии од вредност и намалувањето на пласманите кај банки и останати финансиски институции.

¹¹ Подетална анализа на структурата и движењата на кредитите одобрени на нефинансиските субјекти е дадена во делот 3. Кредитна активност.

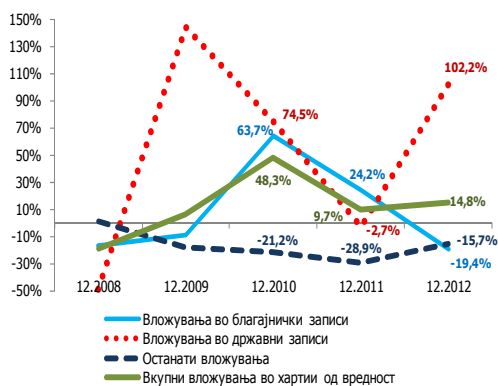
Табела бр. 4 Структура на активата и пасивата на ниво на банкарскиот систем

Биланс на состојба	Состојба (во милиони денари)		Структура		Промена 31.12.2012/31.12.2011			
	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2012	Апсолутна промена	Во проценти	Во структурата (процентни поени)	Учество во промената
Парични средства и средства на сметка кај НБРМ	38,227	41,149	11.5%	11.7%	2,922	7.6%	0.1	13.5%
Вложувања во хартии од вредност	49,831	57,219	15.0%	16.2%	7,388	14.8%	1.2	34.0%
Пласмани кај банки и други финансиски институции	43,528	43,141	13.1%	12.2%	-386	-0.9%	-0.9	-1.8%
Кредити на нефинансиски субјекти (нето)	181,017	190,867	54.7%	54.1%	9,850	5.44%	-0.6	45.4%
Бруто кредити на нефинансиски субјекти	202,405	216,225	61.1%	61.3%	13,819	6.8%	0.2	63.7%
<i>Акумулирана амортизација на кредити на нефинансиски субјекти</i>	-855	-965	-	-	-110	12.9%	-	-
<i>Исправка на вредноста на кредити на нефинансиски субјекти</i>	-20,534	-24,393	-	-	-3,859	18.8%	-	-
Пресметана камата и останата актива	10,382	10,518	3.1%	3.0%	136	1.3%	-0.2	0.6%
Основни и нематеријални средства	8,192	9,992	2.5%	2.8%	1,799	22.0%	0.4	8.3%
Неиздвоена исправка на вредноста	0	0	0.0%	0.0%	0	-	0.0	0.0%
Вкупна актива	331,176	352,886	100.0%	100.0%	21,710	6.6%	0.0	100.0%
Депозити од банки и останати финансиски институции	13,861	17,362	4.2%	4.9%	3,502	25.3%	0.7	16.1%
Депозити на нефинансиски субјекти	234,161	245,373	70.7%	69.5%	11,212	4.8%	-1.2	51.6%
Обврски по кредити (краткорочни и долгорочни)	30,740	34,637	9.3%	9.8%	3,897	12.7%	0.5	18.0%
Обврски врз основа на субординирани и хибридни инструменти	7,760	7,723	2.3%	2.2%	-37	-0.5%	-0.2	-0.2%
Останата пасива	7,246	7,486	2.2%	2.1%	240	3.3%	-0.1	1.1%
Посебна резерва за вонбилансни побарувања и останати резервирања	819	911	0.2%	0.3%	92	11.2%	0.01	0.4%
Капитал и резерви	36,590	39,394	11.0%	11.2%	2,804	7.7%	0.1	12.9%
Вкупна пасива	331,176	352,886	100.0%	100.0%	21,710	6.6%	0.0	100.0%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Позицијата „пласмани кај централната банка“ од анексот бр. 1, во оваа табела е вклучена во позицијата „Парични средства и средства на сметка кај НБРМ“.

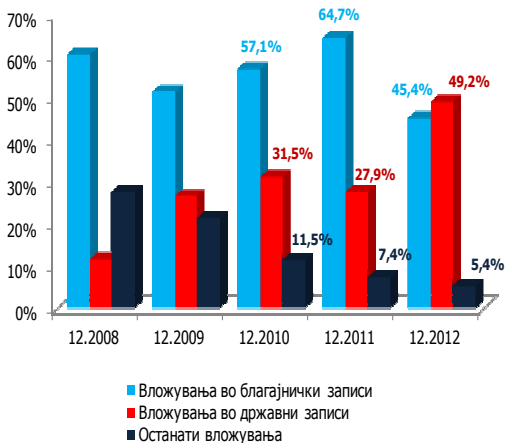
Графикон бр. 13 Годишна динамика на портфолиото на хартии од вредност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Со промените во оперативната рамка на монетарната политика (намалена фреквентност на аукциите, ограничен износ на благајничките записи, воведени неделни репо-аукции) се предвидуваше банките да ја искористат ликвидноста за зголемување на долгорочните инвестиции, а во тие рамки и зголемување на кредитирањето. Но, во услови на воздржаност од зголемено преземање ризици, банките ги искористија алтернативите за инвестирање настанати врз основа на активностите на државата за натамошен развој на пазарот на хартии од вредност и ги зголемија инвестициите во државни хартии од вредност. Со тоа настанаа промени во структурата на вложувањата на банките во

Графикон бр. 14 Структура на портфолиото на хартии од вредност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

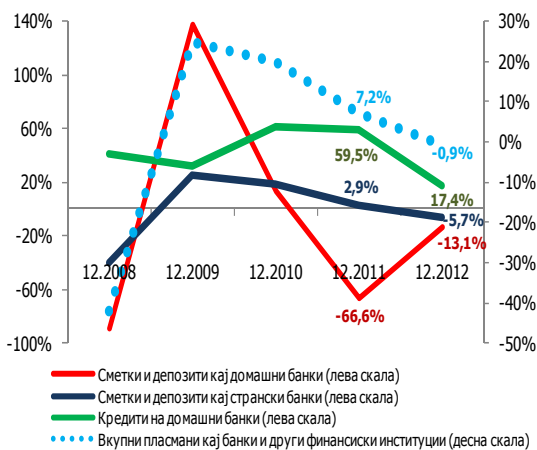
хартии од вредност¹². Така, годишниот раст на портфолиото на хартии од вредност целосно е определен од значителното зголемување на вложувањата на банките во државни записи (за 14.218 милиони денари). Наспроти тоа, вложувањата во влајнички записи се намалија за 6.251 милион денари) во однос на претходната година. Вложувањата на банките во останати хартии од вредност се намалија за 579 милиони денари во однос на претходната година, во најголем дел како резултат на исплатата од страна на државата, на рата за структурната обврзница за приватизација на „Стопанска банка“ АД Скопје.

Како резултат на ваквата инвестициска политика на банките, настанала поместувања во структурата на портфолиото на хартии од вредност, односно се намали учеството на влајничките записи, а вложувањата во државни записи сега се најзастапени.

Проширувањето на инвестициските можности со издавањето хартии од вредност на државата и на подолги рокови овозможи зголемување на рочноста на пласманите на банките во ликвидни хартии од вредност, коишто можат да ги користат за обезбедување краткорочна ликвидност, преку воведените редовни неделни репо-аукции од страна на Народната банка.

Во услови на надолно движење на приносите на вложувањата на странските пазари, пласманите кај банки и други финансиски институции забележаа намалување на годишна основа, коешто беше најизразено во првите два квартала од 2012 година. Тоа пред сè се должеше на намалувањето на орочените депозити во странски банки до еден месец (за 7.911 милиони денари). Годишно намалување од 98 милиони денари се забележа и кај сметките и депозитите кај домашни банки. Од друга страна, кредитите на домашните банки се зголемија за 1.625 милиони денари во однос

Графикон бр. 15 Пласмани кај банки и други финансиски институции, годишна промена во %

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹² Подетално обработено во делот III.2. Ликвидносен ризик.

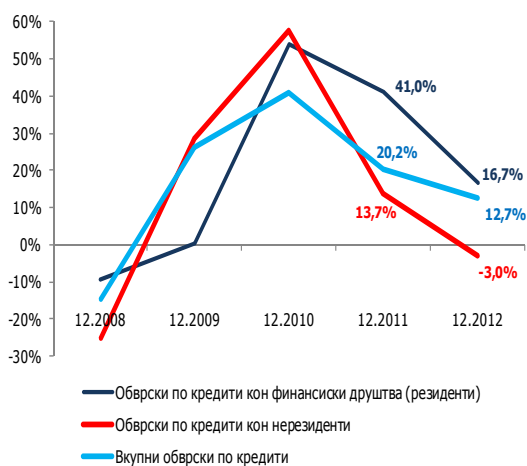
на претходната година, што во целост произлезе од растот на долгорочните кредити во странска валута од кредитната линија од Европската инвестициона банка пласирана преку МБПР АД Скопје.

Паричните средства на банките и средствата на нивните сметки кај Народната банка во 2012 година се зголемија заради поголемите краткорочни депозити во денари и во странска валута кај централната банка, главно поради држењето на повисоки износи на сметките на банките кај Народната банка, растот на задолжителната резерва, но и воведувањето на расположливиот депозит до седум дена од страна на Народната банка. Зголемувањето на краткорочните депозити во странска валута кај централната банка во одредена мера е резултат на еднократното зголемување на овие депозити кај една голема банка.

Растот на депозитите на нефинансиските субјекти¹³ имаше најголемо влијание врз движењето на пасивата на банкарскиот систем во 2012 година. Депозитите имаа најголем апсолутен годишен раст во рамки на пасивата. И покрај тоа, нивната стапка на раст којашто изнесува 4,8%, забележа забавување за 5,0 процентни поени во однос на претходната година.

Зголемувањето на изворите на финансирање на активностите на банките произлезе и од растот на обврските врз основа на кредити и депозити од банки и финансиски институции. Годишниот раст на обврските врз основа на кредити е условен од зголемувањето на обврските врз основа на кредити кон финансиски друштва - резиденти (придонес од 47,7%¹⁴) и од зголемените краткорочни обврски врз основа на репo-транзакции со Народната банка (придонес од

Графикон бр. 16 Обврски врз основа на кредити, годишна промена во %

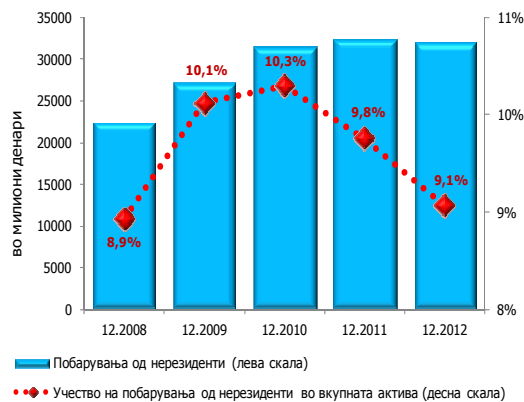
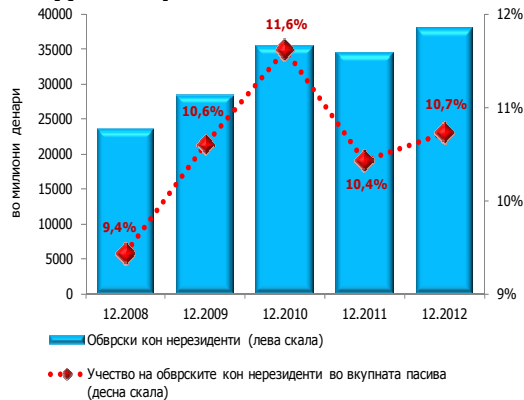

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹³ Подетална анализа на структурата и движењата на депозитите на нефинансиските субјекти е дадена во делот 4. Депозитна активност.

¹⁴ Пласмани на кредитната линија од ЕИБ преку МБПР.

Графикон бр. 17 Динамика на обврските (горе) кон и побарувањата (долу) од нерезидентите

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 18 Сооднос на обврските и побарувањата од нерезидентите

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

69,3%)¹⁵. Обврските врз основа на кредити кон нерезиденти на годишна основа забележаа намалување од 540 милиони денари.

Депозитите од банки и останати финансиски институции забележаа раст на годишно ниво, којшто во целост се однесува на зголемувањето на краткорочните депозити во странска валута на нерезидентите - финансиски друштва, и тоа во најголем дел (79,6%) од матичните лица¹⁶ на две средни банки.

Побарувањата и обврските на банките од и кон нерезидентите се сè уште на ниско ниво. Во 2012 година, обврските кон нерезиденти се зголемија за 3.336 милиони денари, или 9,7%, што предизвика и зголемување на нивното учество во вкупната пасива на банките. Нивниот раст во целост (132,5%) беше определен од краткорочните депозити во странска валута на нерезидентите - финансиски друштва.

Од друга страна, побарувањата од нерезиденти во 2012 година се намалија за 300 милиони денари, или 0,9%, како резултат на намалените пласмани во орочени депозити во странство до еден месец.

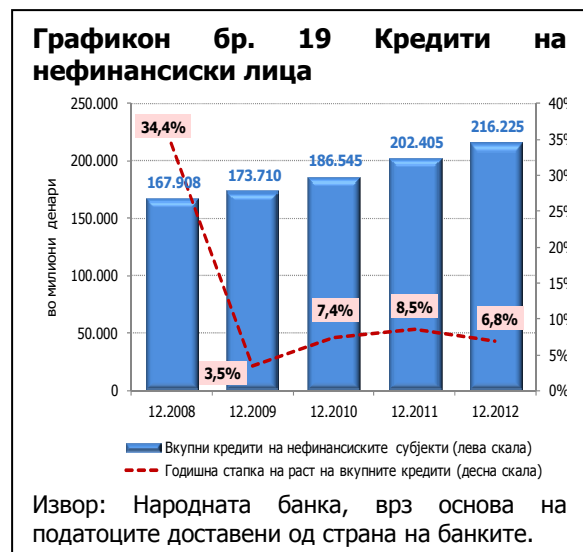
На 31.12.2012 година, соодносот помеѓу вкупните обврски и побарувања од нерезиденти изнесува 1,2.

¹⁵ Инструмент на Народната банка за обезбедување ликвидност којашто на редовна основа (неделно) им е на располагање на банките и којашто служи за подобрување на ефикасноста во управувањето со ликвидноста на банките и можност за инвестирање во подолгорочни инструменти.

¹⁶ Подетален осврт на побарувањата и обврските од/кон матичните лица на банката е дадена во делот III. 2. Ликвидносен ризик.

2. Кредити на нефинансиските субјекти

Во 2012 година, банките продолжија да ги зголемуваат кредитните пласмани кон нефинансискиот сектор, но со забавена динамика. Забавената динамика на раст е одраз на зголемената воздржаност на банките за преземање ризици, во услови на сè уште зголемена неизвесност за движењата во глобалната и домашната економија и зголемен кредитен ризик. Влијание врз деловните политики на некои од домашните банки имаат и стратегиите на матичните банки, нивниот однос кон преземањето ризици и процесот на финансиско раздолжување (deleverage). Иако овие фактори може да спречат поголем кредитен раст во следниот период, сепак проекциите и понатаму упатуваат на умерено забрзување на растот на кредитите во 2013 и 2014 година. Се очекува дека очекувањата за постабилен амбиент, раст на депозитите, зајакнување на глобалната економија, како и промените во монетарната политика од 2012 и почетокот на 2013 година, ќе придонесат за раст на финансиската поддршка за нефинансиските субјекти преку банките. Растот на нефункционалните кредити ја потврдува сè уште неповолната состојба во домашната економија и потребата за поголема претпазливост на банките при одобрување на кредитните барања и предноста што ја даваат на одржувањето на стабилноста и солвентноста, во однос на профитната позиција. Сепак, според резултатите од Анкетата за кредитната активност на банките¹⁷ спроведена во јануари 2013 година, банките очекуваат намален интензитет на заострувањето на условите за кредитирање на корпоративниот сектор и умерено олеснување на условите за домаќинствата, при засилена побарувачка за кредити од овие два сегмента од нефинансискиот сектор, коишто се главни корисници на кредитните производи на банките.

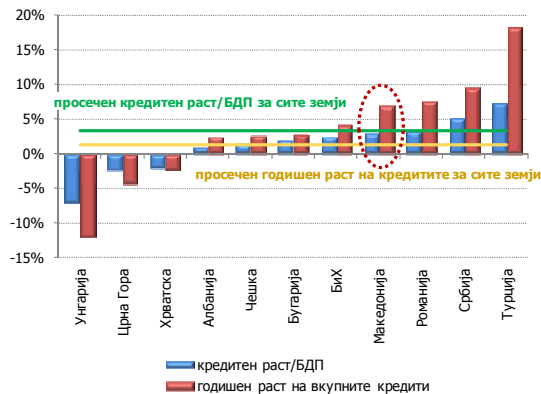
Во 2012 година, кредитите одобрени на нефинансиските лица¹⁸ се зголемија за 6,8%, што претставува умерено забавување во однос на растот остварен во претходните две години. Забавениот раст е одраз на поголемата воздржаност на банките за преземање ризици, во услови на зголемен кредитен ризик и влошени очекувања заради присутната неизвесност околу закрепнувањето на домашната и глобалната економија¹⁹. Дванаесет банки остварија раст на кредитната активност, којшто се движи во интервал од 3,0% до 248,5%, со медијана 14,3% и трет

¹⁷ Од јули 2006 година, Народната банка спроведува редовни (квартални) анкети за кредитната активност.

¹⁸ Вкупните кредити кон нефинансиски лица ги вклучуваат сите кредити на нефинансиските лица - резиденти и нерезиденти, и тоа кредити на: приватни и јавни нефинансиски друштва (во овој текст: кредити на претпријатија), централна влада, локална самоуправа, непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата (во овој текст: кредити на други клиенти), самостојни вршители на дејност и физички лица (во овој текст: кредити на домаќинства).

¹⁹ Кредитите продолжија да растат забавено и во првите два месеца од 2013 година и во февруари забележаа годишна стапка на раст од 5,9%.

Графикон бр. 20 Годишна стапка на раст на вкупните кредити и кредитен раст/БДП, по земји

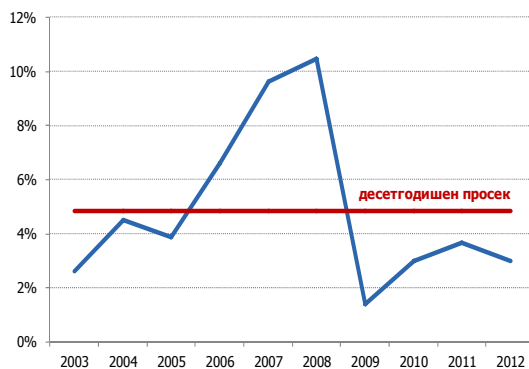

Извор: Народната банка, интернет-страниците на соодветните централни банки и националните статистички агенции и ММФ (World Outlook Database).

квартил 45,9%. Сепак, кредитниот раст во 2012 година во најголем дел, или 84,2%, е условен од три големи банки и една средна банка.

Споредбената анализа на годишната стапка на раст на вкупните кредитите со земјите во регионот покажува дека Република Македонија е високо место над просекот. Сепак, забавениот кредитен раст во 2012 година придонесува учеството на кредитниот раст во БДП, да биде под просекот на земјите опфатени во примерокот.

Графикон бр. 21 Динамика на кредитниот раст/БДП

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Умерената динамика на кредитен раст во Република Македонија е одраз и на послабите економски остварувања. Показателот за учеството на кредитниот раст во БДП е понизок од неговиот десетгодишен просек, за разлика од периодот 2006-2008 година кога банкарскиот систем имаше неодржлив и висок кредитен раст.

... кредити според секторот

Графикон бр. 22 Годишна динамика на кредитите на претпријатијата

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2012 година, банките ги заострија условите за кредитирање и ја намалија кредитната поддршка за претпријатијата, во однос на претходната година. Согледувањата за зголемените ризици од овој сектор и негативните очекувања за тековните и идните движења во економијата во најголем дел ја објаснуваат конзервативната кредитна политика на банките во поглед на корпоративното кредитирање. **Растот на кредитите кон претпријатијата се намали речиси двојно во однос на 2011 година, но кредитите на овие клиенти сè уште условуваат значителен дел (41,4%) од**

вкупниот раст на кредитите. На 31.12.2012 година, традиционално најзначајните дејности „индустријата“ и „трговијата на големо и мало“ и брзорастечката дејност „градежништво“ опфаќаат најголем дел (83,1%) од растот на кредитите на претпријатија и други клиенти.

Графикон бр. 23 Годишна динамика на кредитите на домаќинствата

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во услови на олеснување на кредитните услови, се зголеми побарувачката за кредити од домаќинствата (најмногу изразено во вториот и четвртиот квартал од 2012 година)²⁰. Ова придонесе за помалку изразеното забавување на кредитната активност кон домаќинствата, со што дојде до **приближување на придонесот на кредитите на домаќинствата (којшто изнесува 38,5%) кон придонесот на претпријатијата, како вообичаен носител на кредитниот раст.**

Потрошувачките кредити и понатаму се најкористениот кредитен производ кај домаќинствата и го условуваат годишниот раст на кредитирањето на овој сектор, со придонес од 73,0%. Особено значење за годишниот пораст имаат и кредитите за набавка и реновирање на станбен и деловен простор, коишто учествуваат со 24,2% во вкупниот раст на кредитите на домаќинствата. Останатите кредитни производи забележаа незначителна промена, со исклучок на автомобилските кредити коишто се намалија за 30,0% и го ограничија растот на кредитите на домаќинствата (анекс бр. 9).

Графикон бр. 24 Годишна динамика на кредитите на другите клиенти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

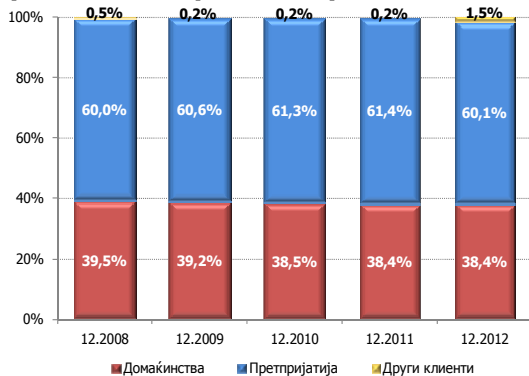
За првпат, по постојаниот незначителен придонес, кредитите на другите клиенти²¹ условија 20,1% од вкупниот годишен раст на кредитите, но нивното учество во вкупните кредити и натаму е многу мало. Растот на кредитите на другите клиенти се однесува на секторот „држава“ и не произлегува од одобрените кредити за финансирање на потребите на државата, туку од договорот за

²⁰ Извор: анкети на Народната банка за кредитната активност на банките.

²¹ За потребите на оваа анализа, во други клиенти се опфатени секторот „држава“, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата и нерезидентите-нефинансиски друштва.

Графикон бр. 25 Структура на кредитите според сектори

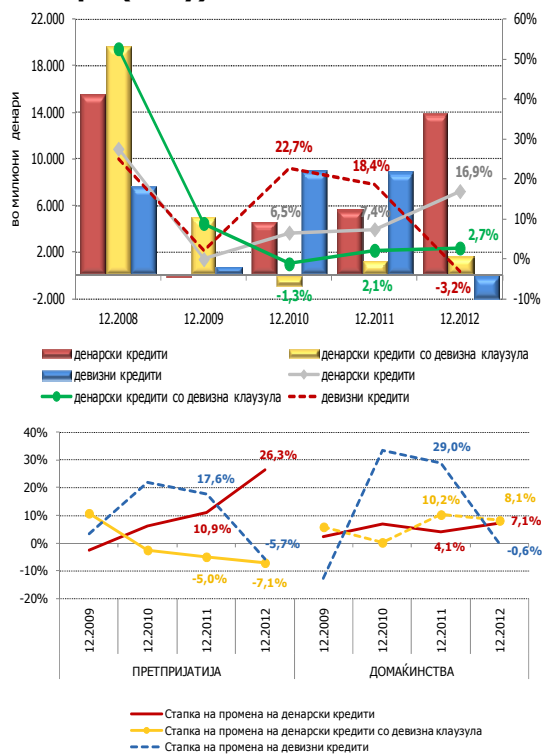
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

продажба на недвижен имот од страна на банка на државата, со одложено плаќање.

Надолното движење на кредитите на претпријатијата придонесе за намалување на нивното учество во секторската структура на кредитите за 1,3 процентни поени, иако тие и понатаму се најзастапени (анекс бр. 7).

... кредити според валутата

Графикон бр. 26 Годишна динамика кредитите според валутата, за сите сектори (горе) и според поодделни сектори (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

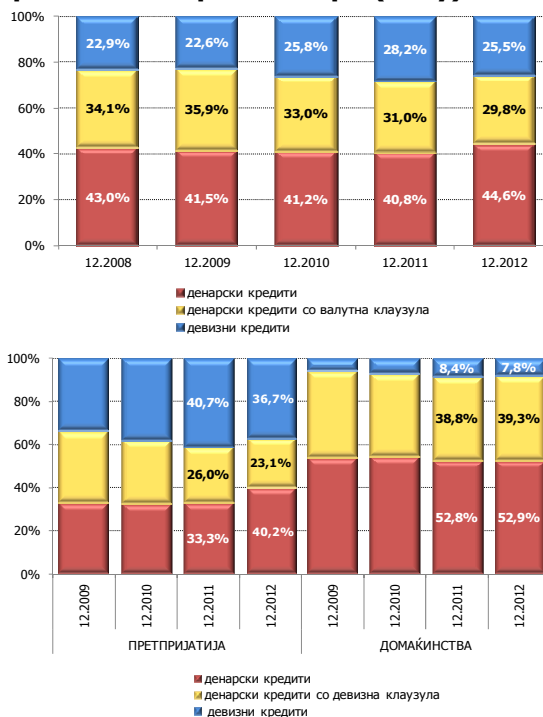
„Денаризацијата“ на изворите, пред сè на депозитите, соодветно се пренесе и на валутната структура на кредитните пласмани на банките. Така, во текот на 2012 година, денарските кредити продолжија да растат уште позасилено, и за првпат по 2008 година остварија двоцифрена стапка на раст. Наспроти тоа, девизните кредити во 2012 година забележаа пад. Со тоа, **денарските кредити во целост го условија вкупниот годишен раст на кредитите, за разлика од претходните години кога кредитите со валутна компонента условија најголем дел од растот.**

Кај претпријатијата, денарските кредити забележаа највисок раст, со што во целост придонесоа за вкупниот годишен раст на кредитите на овој сектор (наспроти негативниот придонес на кредитите со валутна компонента). И покрај далеку пониската стапка на раст на денарските кредити на домаќинствата, тие придонесоа за повеќе од половината (54,6%) од растот на кредитите кон домаќинствата, а остатокот се должеше на кредитите во денари со девизна клаузула.

Забрзаниот раст на денарските кредити придонесе за зголемување на нивното учество во валутната структура на кредитите, коешто на 31.12.2012 година изнесува 44,6%. Сепак,

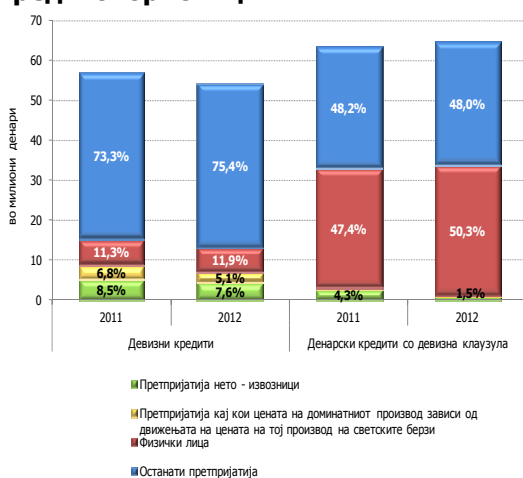

Графикон бр. 27 Валутна структура на вкупните кредити (горе) и на кредитите според сектори (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 28 Девизни и денарски кредити со девизна клаузула на резиденти, по категории кредитокорисници

кредитите со валутна компонента зафаќаат 55,4%, со што и натаму се најзастапени во структурата на вкупните кредити.

Кредитирањето со валутна компонента е позастапено во структурата на кредитите на претпријатијата, и покрај зголеменото значење на денарското кредитирање. Од друга страна, во структурата на кредитите на домаќинствата преовладуваат денарските кредити (анекс бр. 5).

Во структурата на кредитите со валутна компонента по одделни категории на резиденти²², најголемо учество од 93,3% имаат категориите „физички лица“ и „останати резиденти“, коишто се сметаат за кредитокорисници со неусогласена девизна позиција.

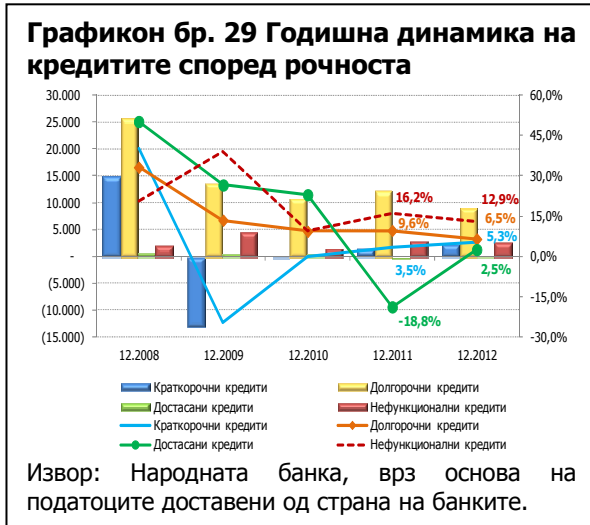
Голем дел од намалувањето на девизните кредити во 2012 година, или 62,2%, произлегува од девизните кредити за плаќање во земјата (согласно со регулативата, девизните кредити за плаќање во земјата, во билансите се прикажуваат како девизни кредити, но по својата суштина се еднакви со кредитите во денари со девизна клаузула, бидејќи се одобруваат во денари).

Од аспект на категориите на резиденти, кредитите на претпријатијата кај кои цената на најзастапениот производ зависи од движењата на цената на тој производ на светските берзи, главно од индустриските сектори „производство на метали“ и „рударство“, условуваат голем дел од намаленото девизно кредитирање за плаќање во странство (при истовремено надолно движење на овие кредити кај сите категории).

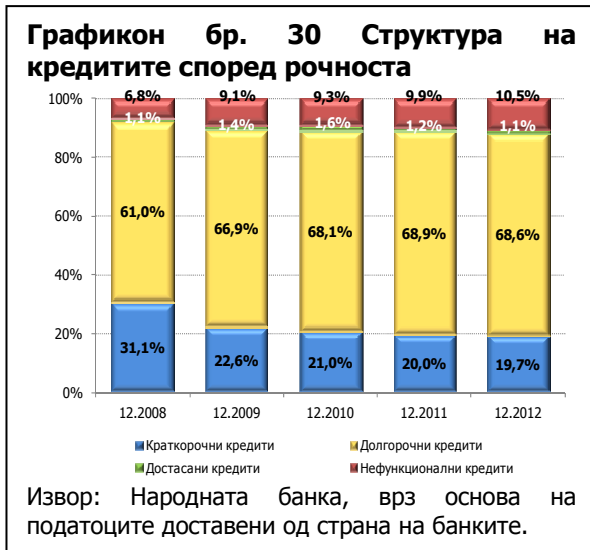
²² Согласно со Упатството за спроведување на Одлуката за условите и начинот на одобрување кредити во девизи и кредити во денари со девизна клаузула меѓу резиденти („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/2006 и 43/2009), резидентите на кои банката им одобрила кредит со валутна компонента, се класифицираат во четири категории: I категорија - нето-извозници, II категорија - резиденти кај кои цената на доминантниот производ зависи од движењата на цената на тој производ на светските берзи, III категорија - физички лица и IV категорија - сите останати резиденти, кои не влегуваат во претходните три категории резиденти. Се смета дека категориите III и IV имаат неусогласена девизна позиција.

Кредитите на физичките лица во целост придонесуваат за зголеменото кредитирање на резидентите во денари со девизна клаузула.

... кредити според рочноста и нефункционални кредити

Растот на нефункционалните кредити забави, но сепак тој и натаму се карактеризира со двоцифрена стапка, којашто за 2012 година изнесува 12,9%. Растот на нефункционалните кредити во целост произлегува од кредитите на претпријатијата, со најголем придонес на дејностите „снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација“ и „градежништво“.

Од аспект на рочноста, долгорочните кредити и понатаму се најзастапени и придонесуваат со 65,3% во годишниот раст на кредитите (анекс бр. 6).

... кредити според типот на каматната стапка

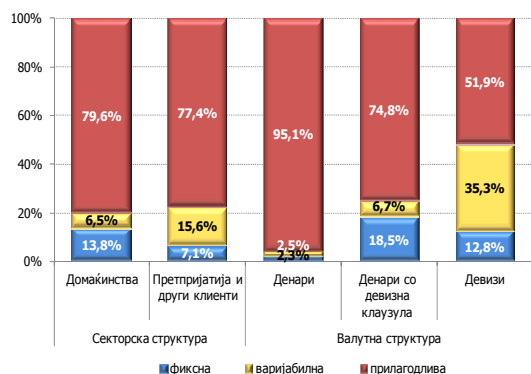
Анализата на кредитите според типот на каматната стапка²³ покажува дека прилагодливите²⁴ каматни стапки

²³ Анализата се однесува на вкупните редовни и нефункционални кредити на нефинансиските субјекти за кои банките согласно со Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 17/2008, 31/2009, 91/2011, 127/2012) вршат класификација на поединечна основа (не се вклучени кредитите за кои банките вршат класификација на групна основа).

²⁴ Каматна стапка којашто се менува врз основа на одлука на соодветен орган на банката.

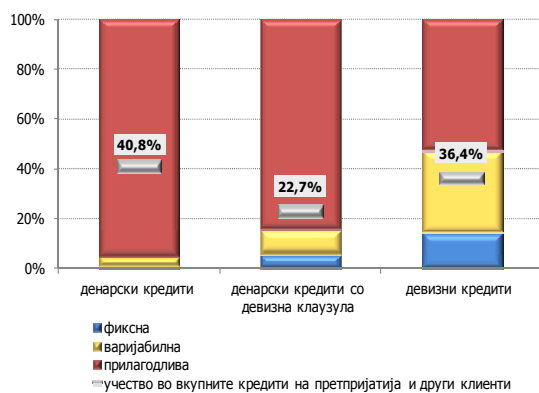
Графикон бр. 31 Структура на кредитите според типот на каматната стапка

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

преовладуваат во секторската и валутната структура на кредитите на нефинансиските субјекти, на 31.12.2012 година. Сепак, кај претпријатијата и другите клиенти забележително е присуството и на променливата каматна стапка, наспроти домаќинствата каде што втора најзначајна е фиксната каматна стапка. Според валутата, денарските кредити речиси во целост се со прилагодлива каматна стапка. Сепак, овој тип каматна стапка зафаќа само половина од девизните кредити поради повисоката застапеност на променливата каматна стапка.

Графикон бр. 32 Структура на кредитите на претпријатија и други клиенти според валутата и типот на каматната стапка

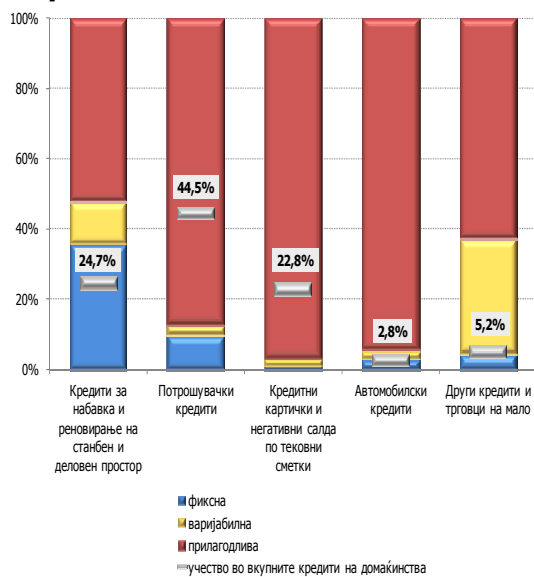

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Типот на каматната стапка на кредитите на претпријатијата и другите клиенти²⁵ покрај од дејноста на клиентот зависи и од валутата во која е одобрен кредитот. Така, денарските кредити на овој сектор речиси во целост се со прилагодлива каматна стапка (95,3%), додека застапеноста на оваа каматна стапка кај девизните кредити е помала и изнесува 52,9%.

²⁵ За потребите на оваа анализа, претпријатијата и другите клиенти се опфатени заедно. Изворот на податоци е Кредитниот регистар.

Графикон бр. 33 Структура на кредитите на домаќинствата според валутата и типот на каматната стапка

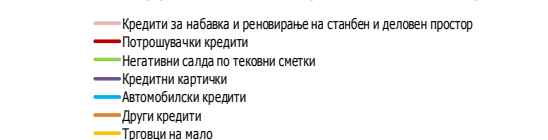
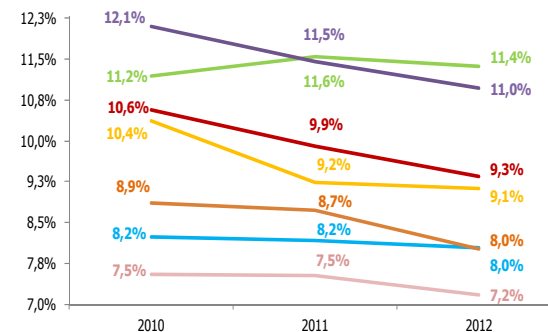
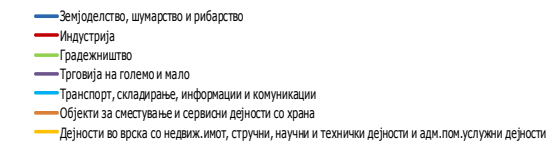
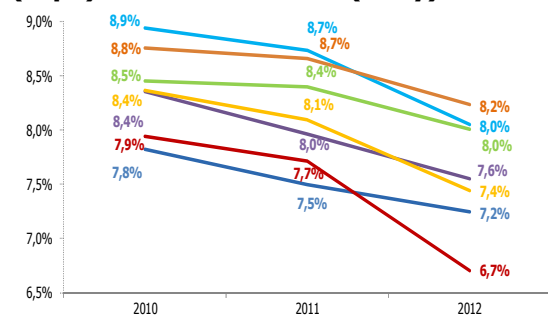
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај домаќинствата, меѓу другото, валутата и видот на кредитниот производ влијаат врз типот на каматната стапка. Прилагодлива каматна стапка е најзастапена кај сите видови кредити кон овој сектор. Фиксната каматна стапка е најчесто присутна кај кредитите обезбедени со одреден тип на обезбедување и подолг рок на отплата и најчесто важи само за првите години од отплатата на кредитот²⁶. Така, голем дел од кредитите за набавка и реновирање на станбен и деловен простор се со фиксна каматна стапка, а значително учество во структурата на другите кредити и кредитите преку трговци на мало има и варијабилната каматна стапка.

²⁶ Согласно со Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности („Службен весник на Република Македонија“ бр. 163/2008, 144/2009), позициите кај коишто каматната стапка е фиксна за одреден временски период, а не за целиот период до нивниот рок на достасување, имаат третман на позиции со фиксна каматна стапка. Доколку банката го промени типот на каматната стапка по истекот на временскиот период во кој каматната стапка е фиксна, должна е да ги прераспореде овие позиции според соодветниот тип каматна стапка.

... каматна стапка и преостаната рочност на кредитите

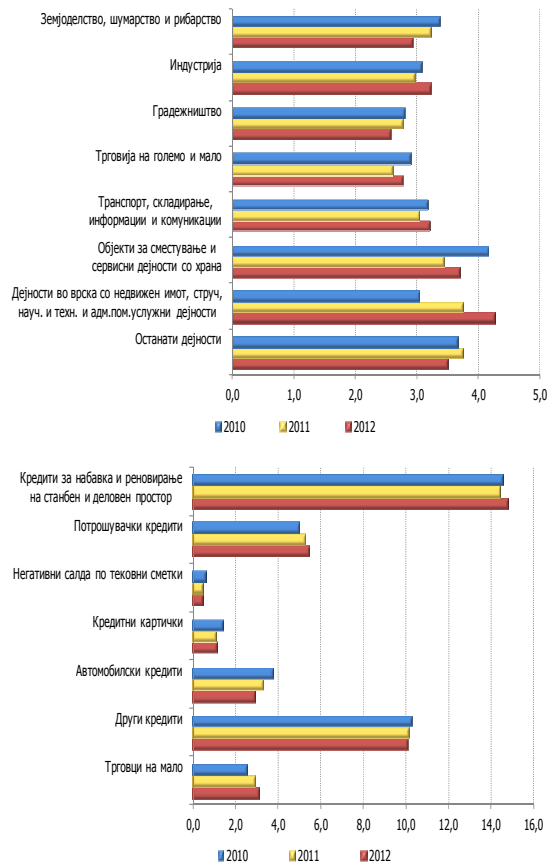
Графикон бр. 34 Просечна каматна стапка на кредитите на претпријатијата и другите клиенти (горе) и домаќинствата (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2012 година, продолжи и дополнително забрза трендот на намалување на просечната активна каматна стапка по одделни дејности и по одделни кредитни производи, што соодветствува со намалувањето на клучната каматна стапка на Народната банка во второто тримесечје на годината. Забрзаната динамика на намалување на просечната каматна стапка беше присутна кај сите дејности од секторот „претпријатија и други клиенти“ со најзначително намалување забележано кај дејностите „индустрија“ и „дејности во врска со недвижен имот“. Кај домаќинствата, најизразено намалување имаше кај просечната каматна стапка на кредитните картички.

Графикон бр. 35 Просечен период до достасување на кредитите на претпријатијата и другите клиенти (горе) и домаќинствата (долу), во години

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

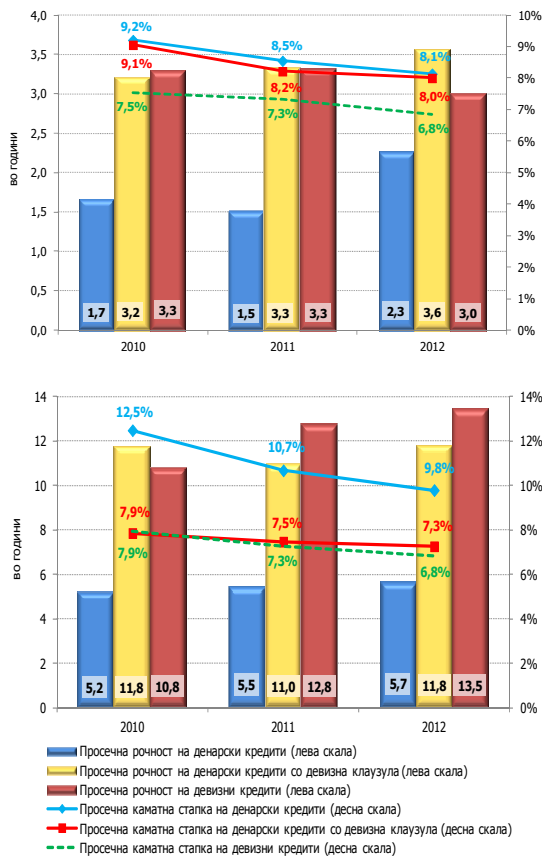
На 31.12.2012 година, пондерираната просечна преостаната рочност на кредитите (изразена како просечен период до достасување во години) беше најдолга кај кредитите за набавка и реновирање на станбен и деловен простор (14,8 години). Во однос на 31.12.2011 година, **просечниот период на достасување кај кредитите на нефинансиските субјекти главно се зголемува**, со исклучок на дејностите „градежништво“ и „земјоделство, шумарство и рибарство“ и автомобилските кредити коишто бележат скратен просечен период на достасување.

... новоодобрени кредити, каматна стапка, рочност и одлучување за кредитни барања

Графикон бр. 36 Просечна пондерирана каматна стапка и рочност на новоодобрените кредити на претпријатијата (горе) и домаќинствата (долу)

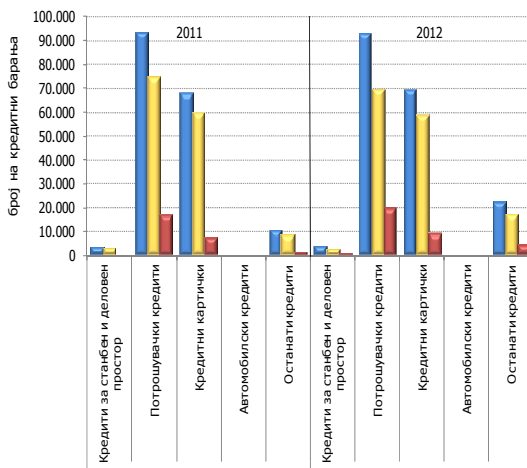
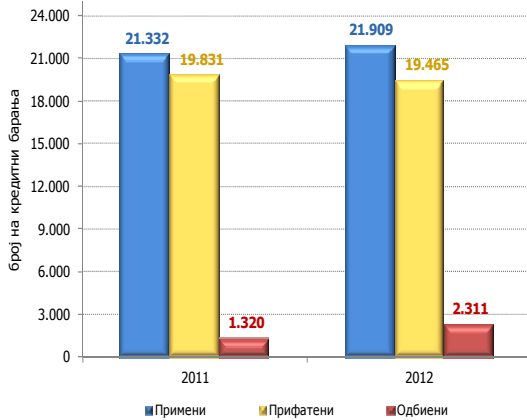
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на 2012 година, просечните пондерирани каматни стапки на новоодобрените кредити на претпријатијата и домаќинствата се намалија во однос на претходната година. Кај претпријатијата, просечната пондерирана каматна стапка на новоодобрените девизни кредити забележа најзначајно намалување, со што го достигна најниското ниво во последните четири години. Поглемо намалување на просечната пондерирана каматна стапка се забележа кај новоодобрените денарски кредити на домаќинствата (0,9 процентни поени). Ова овозможува делумно приближување на каматната стапка на денарските кредити на домаќинствата до нивото на каматната стапка на денарските кредити кај претпријатијата.

Просечната рочност на новоодобрените кредити се зголеми и кај двата сектора (со исклучок на девизните кредити на претпријатијата), со најголемо продолжување на рочноста забележано кај денарските кредити²⁷ на претпријатијата и денарските кредити со девизна клаузула на домаќинствата.

²⁷ Што соодветствува со посилниот раст на денарските депозити на долг рок, под влијание на мерките на монетарната власт, но и на довербата во домашната валута..

Графикон бр. 37 Примени, прифатени и одбиени кредитни барања на претпријатија (горе) и домаќинствата (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Зголемената претпазливост и заострените кредитни услови на банките не предизвикаа значителни промени во бројот на поднесените кредитни барања од претпријатијата и домаќинствата, но придонесоа за зголемување на бројот на одбиените кредитни барања (за 75,1% кај претпријатијата и 31,3% кај домаќинствата). Оттука, одобреноста за кредитните барања се намалија и на 31.12.2012 година изнесуваа 88,8% за претпријатијата и 78,5% за домаќинствата.

Според бројот на примените кредитни барања за производите наменети за домаќинствата, најголема заинтересираност постои за потрошувачките кредити.

3. Депозити на нефинансиски субјекти

Во 2012 година, депозитната база²⁸ на банките продолжи да расте, но со забавено темпо. Во согласност со релативно слабите економски остварувања во 2012 година, депозитите на претпријатијата имаа негативен придонес, а со тоа и придонесоа за забавување на растот на вкупните депозити во 2012 година. Исто така, капиталните одливи на некои компании кон странство, дополнително ги објаснуваат негативните движења кај корпоративните депозити. Во услови на побавно пренесување на слабостите од реалниот сектор врз домаќинствата, депозитите на домаќинствата растат, но со побавно темпо. Забавувањето на депозитниот раст кај домаќинствата се поврзува со неповолните трендови во домашната економија и примарно со послабата динамика на расположливиот доход (надолен тренд кај платите во услови на растечки трошоци на живот), што придонесе за пренасочување на поголем дел од доходот за основна потрошувачка, на сметка на помало штедење. Склоностите на клиентите на банките за чување на своите средства во банките во домашна валута и на долг рок преовладуваа и во 2012 година и на почетокот на 2013 година.

Графикон бр. 38 Годишна промена на депозитите на нефинансиските субјекти

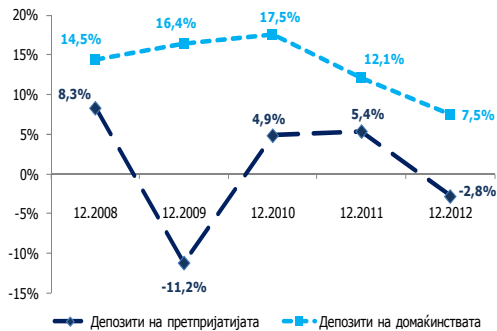
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2012 година, вкупните депозити на нефинансиските субјекти изнесуваа **245.373 милиони денари**. Во однос на претходната година тие се зголемија за 11.212 милиони денари, или за 4,8%, што претставува забавување на растот за 5 процентни поени (анекс бр. 10).

²⁸ Во овој поднаслов, поимите „депозитна база“ и „вкупни депозити“ се однесуваат на вкупните депозити од нефинансиските субјекти.

... депозити според секторот

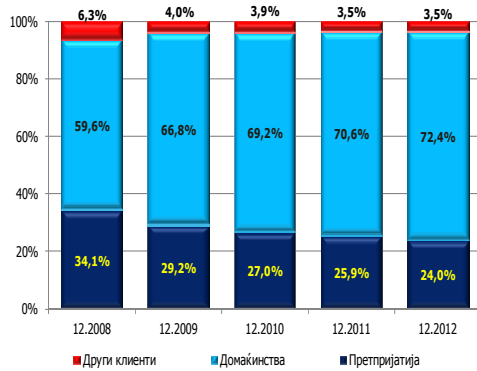
Графикон бр. 39 Годишна промена на депозитите според секторот

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите на домаќинствата продолжија да бидат главен двигател на растот на депозитната база на банките, но нивниот раст забави. Забавувањето на растот на депозитите на домаќинствата е одраз на намалената финансиска моќ на домаќинствата, во услови на речиси непроменети нето-плати на вработените и раст на потрошувачките цени. Така, значаен извор на штедењето на домаќинствата во банките и натаму се високите приливи од странство, првенствено во форма на ефектива, откупена на менувачкиот пазар.

Графикон бр. 40 Секторска структура на депозитите

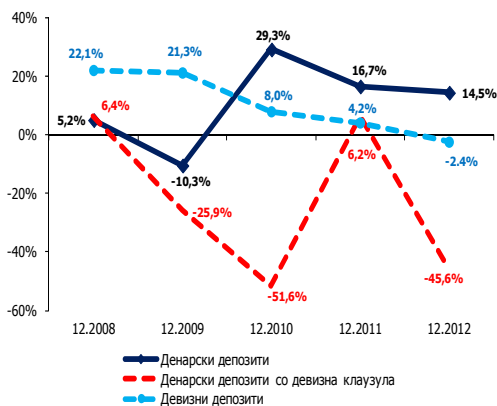
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на депозитите на домаќинствата изнесува 12.424 милиони денари и во најголем дел е резултат на зголемувањето на долгорочните денарски депозити на домаќинствата. Од друга страна, во услови на слаби економски остварувања и одливи на капитал од некои претпријатија, депозитите на корпоративниот сектор се намалија за 1.681 милиони денари, или за 2,8%.

Депозитите на домаќинствата го зацврстија своето најголемо учество во депозитната база на банките.

... депозити според валутата

Графикон бр. 41 Годишна промена на депозитите според валутата

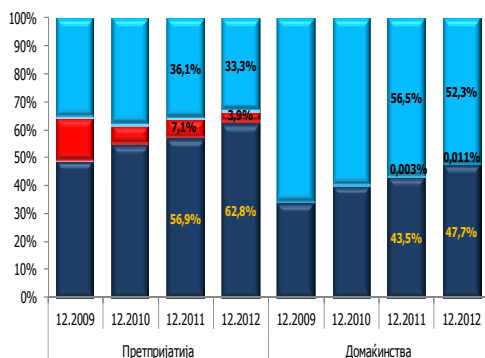
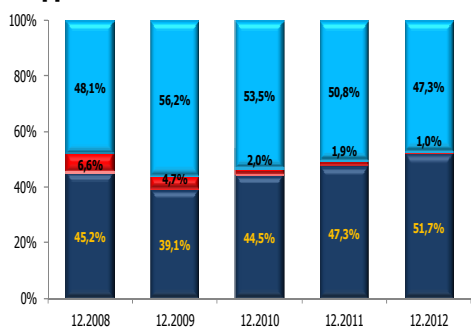
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Побрзот раст на денарските во однос на девизните депозити продолжи и во 2012 година, кога денарските депозити се зголемија за 16.107 милиони денари, или за 14,5%. Речиси 80,0% од нивниот раст се должи на зголеменото денарско штедење на домаќинствата, и тоа на долг рок. Денарските депозити на претпријатијата придонесоа со „само“ 15,8% во растот на вкупните денарски депозити, во најголем дел преку растот на денарските депозити по видување.

Спротивно на ова, кај девизните депозити (на сите сектори) се забележа

Графикон бр. 42 Валутна структура на депозитите

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

... депозити според рочноста

Графикон бр. 43 Годишна промена на депозитите според рочноста

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

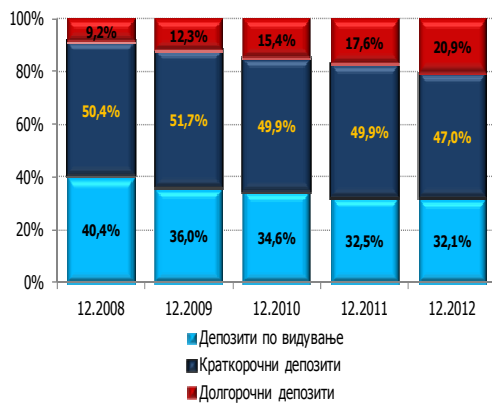
годишно намалување од 2.816 милиони денари, или 2,4%. Падот на девизните депозити е најизразен кај претпријатијата. Намалување на годишна основа се забележа и кај денарските депозити со девизна клаузула за 2.080 милиони денари, но тие имаат многу мало учество во вкупните депозити.

Зголеменото штедење во денари овозможи подобрување на валутната структура на депозитите. Имено, во јуни 2012 година, денарските депозити ја презедоа главната позиција во валутната структура на депозитите на нефинансиските субјекти, што се задржа и до крајот на годината.

Растот на депозитите на нефинансиските субјекти во 2012 година во најголем дел произлезе од зголеменото долгорочно штедење, што во услови на неповолно економско опкружување, би можело да се објасни со повисоките каматни стапки коишто ги нудат некои банки за подолгите рочности на депозитите, поттикнато од промените кај задолжителната резерва, којашто изнесува 0% за долгорочните депозити на физички лица над две години.

Долгорочните депозити остварија најголем апсолутен годишен раст од 10.106 милиони денари и условија 90,1% од растот на вкупните депозити. Растот на долгорочните депозити речиси во целост (91,4%) се должи на зголемувањето на долгорочните денарски депозити на домаќинствата.

Графикон бр. 44 Рочна структура на депозитите

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Наспроти ова, краткорочните депозити се намалија за 1.499 милиони денари, што е резултат на намалените краткорочни депозити на претпријатијата. Во 2012 година, депозитите по видување остварија раст од 2.605 милиони денари, каде што придонесот на претпријатијата е 73,5%, а придонесот на домаќинствата е 27,4%.

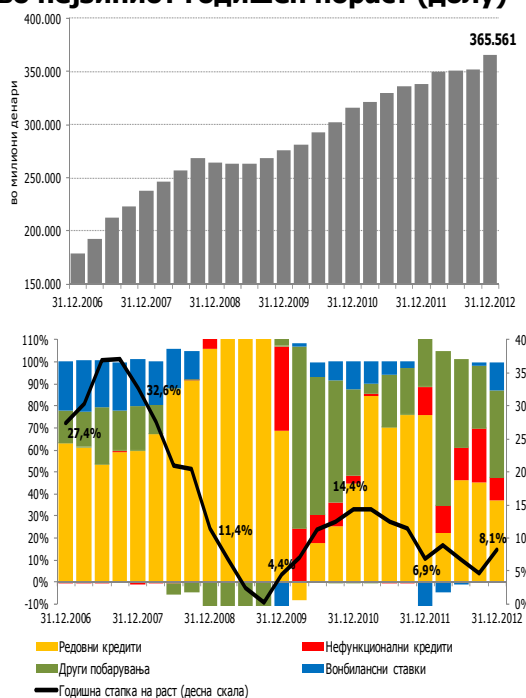
Значителниот годишен раст на долгорочните депозити придонесе за подобрување на рочната структура на депозитите, изразено преку зголемувањето на учеството на долгорочните депозити во структурата на вкупните депозити на банките за 3,3 процентни поени. Во последните пет години, учеството на долгорочните депозити се зголеми за 11,7%.

III. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Влошените услови за работење во земјата и пошироко го зголемија значењето на кредитниот ризик за банкарскиот систем на Република Македонија. И покрај забавувањето на растот на нефункционалните кредити, овој ризик е сè уште многу присутен, што се потврдува и со забрзаниот раст на нефункционалните кредити во првите месеци од 2013 година. Учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити за една година умерено се зголеми за 0,6 процентни поени, исто како и во 2011 година. Ова учество е пониско во однос на повеќето земји од поблиското опкружување. Во првите два месеца од 2013 година, тоа се зголеми за дополнителни 1,4 процентни поени, но не се очекува дека ваквиот тренд ќе продолжи до крајот на 2013 година. Корпоративниот сектор е носител на растот на нефункционалните кредити. Се забележа и зголемено ниво на концентрација на кредитниот ризик, зголемено просечно ниво на ризичност на кредитното портфолио на ниво на банкарскиот систем и влошени резултати по одделни банки во споредба со претходната година од спроведената стрес-тест анализа.

Графикон бр. 45 Вкупна кредитна изложеност, состојба (горе) и придонес на одделните компоненти во нејзиниот годишен пораст (долу)

Во други побарувања, покрај надоместите, провизиите и сл. се опфатени и вложувањата на банките во благајнички и државни записи. Извор: Кредитен регистар на Народната банка.

1.1. Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем

На 31.12.2012 година, вкупната кредитна изложеност на банките во Република Македонија достигна 366.561 милион денари, што е повеќе за 8,1% во однос на крајот на претходната година. Гледано според динамиката, растот беше најизразен во првиот и последниот квартал од годината, кога банките најмногу вложуваа во благајнички и во државни записи, соодветно. Имено, во 2012 година, банките покажаа зголемен интерес за вложување во безризични инструменти и во услови на поголема понуда на државни записи на домашниот пазар, ја зголемија кредитната изложеност кон државата за 15.437 милиони денари, или за 92,2%. Притоа, водени од профитабилноста, банките ги намалија вложувањата во благајнички записи, со што вкупната кредитна изложеност кон финансиските институции се намали за 4.786 милиони денари, или за 6,0% и продолжија со поддршка на нефинансискиот сектор²⁹. Со тоа, кредитната изложеност кон финансиските институции и кон државата (каде што

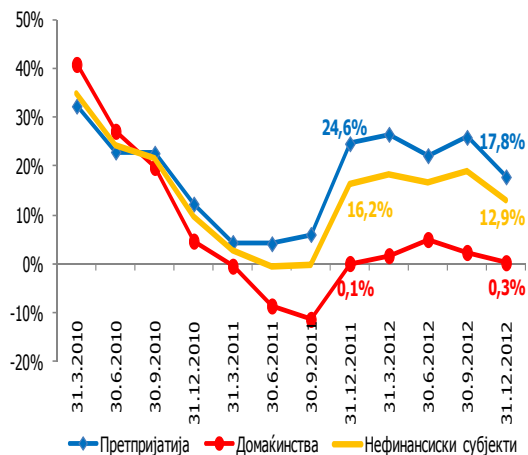
²⁹ Кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти се зголеми за 16.847 милиони денари, или за 7%.

најзастапени се вложувањата во благајничките записи и државните записи, соодветно) придонесе со 38,7% во годишниот раст на вкупната кредитна изложеност, додека придонесот на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, изнесуваше 61,3%.

Во анексите бр. 14, 15 и 16 е даден преглед на износот и промените на кредитната изложеност според поодделни сектори, дејности, валута и тип на кредитна изложеност.

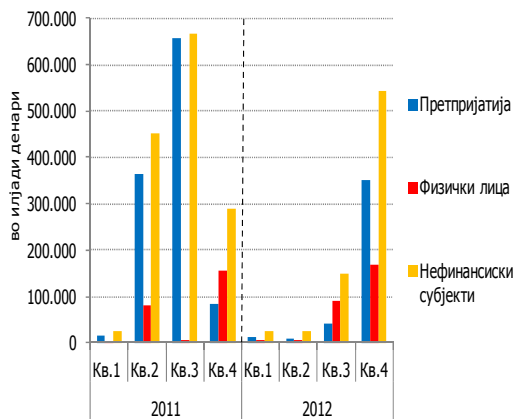
Во 2012 година, забави вложувањето на квалитетот на кредитното портфолио на нефинансиските субјекти, согледано преку пониската стапка на раст на нефункционалните кредити за 3,3 процентни поени, во однос на 2011 година, но стапката на раст и оваа година беше двоцифрена и изнесуваше 12,9%³⁰. Растот на нефункционалните кредити во целост произлегува од кредитната изложеност кон претпријатијата, што е одраз на релативно слабите економски остварувања.

Графикон бр. 46 Годишна стапка на раст на нефункционалните кредити

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 47 Отпишани побарувања

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Извршените отписи во текот на 2012 година немаа поголемо влијание врз трендот на нефункционалните кредити, бидејќи и со изземање на ефектот од отписите, стапката на раст на нефункционалните кредити покажува забавување (и би изнесувала 14,5% за сите нефинансиски субјекти и 19,1% за претпријатијата). Воедно, отписите направени во текот на 2012 година се помали во однос на отписите направени во текот на 2011 година.

Вложувањето на остварувањата на претпријатијата може да се потврди и со напорите на банките за „олеснување“ на кредитниот товар на претпријатијата, преку реструктурирање³¹ на нивниот долг. Имено, на 31.12.2012 година 6% од вкупната кредитна

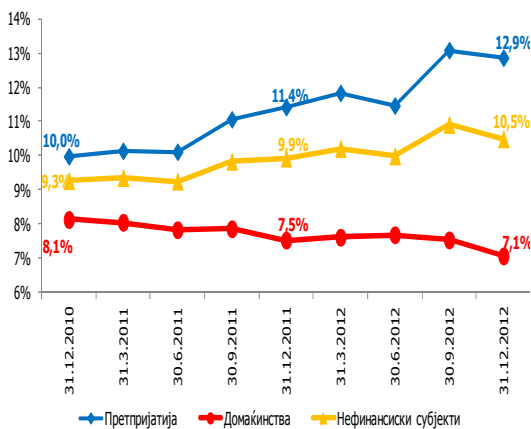
³⁰ Во февруари 2013 година, растот на нефункционалните кредити повторно забрза и достигна 25,2%.

³¹ Реструктурирање на побарувањето значи воспоставување нова кредитна изложеност од страна на банката за замена на веќе постоечката, при што се настанати значајни измени на договорните услови коишто се резултат на влошената финансиска состојба на кредитокорисникот.

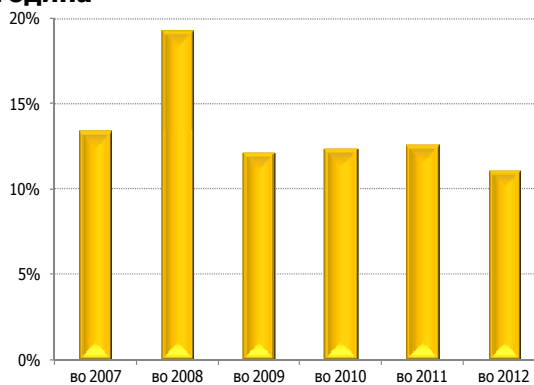

Графикон бр. 48 Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 49 Кредити коишто добиле нефункционален статус во годината во која биле одобрени, во % од вкупните кредити одобрени таа година

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

изложеност кон претпријатијата се реструктурирани (3,5% на 31.12.2011 година). Реструктурираната кредитна изложеност кон претпријатијата во целост придонесе за високиот годишен раст на реструктурираната кредитна изложеност на ниво на банкарскиот систем (којашто се зголеми за 4.555 милиони денари или за 81,9%).

Учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиски субјекти изнесува 10,5%. Во однос на претходната година, тоа е повисоко за 0,6 процентни поени, колку што изнесуваше зголемувањето и во текот на 2011 година. Растечкиот тренд продолжи и во 2012 година, при што само за два месеца оваа стапка се зголеми за 1,4 процентни поени и се искачи на 11,9%.

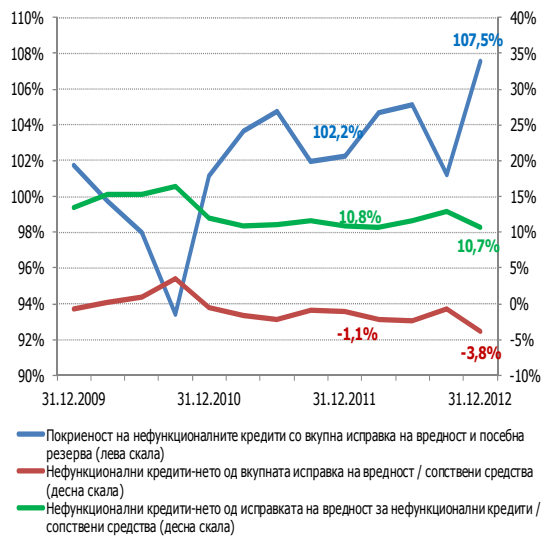
Во 2012 година, носител на зголемувањето се нефункционалните кредити на претпријатијата, каде што оваа стапка достигна 12,9% (11,4% на крајот на 2011 година). Кај домаќинствата, учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити на домаќинства бележи постепено намалување.

Учеството на нефункционалните кредити во бруто-кредитите кон нефинансиските субјекти на банкарскиот систем на Република Македонија е на најниско ниво во споредба со земјите од нашето опкружување³².

Процентот од кредитите коишто добиваат нефункционален статус во истата календарска година во која се одобрени се стабилизира во годините по 2008 година (година на висок кредитен раст), а во 2012 година дополнително се намали. Така, 11,2% од кредитите одобрени во текот на 2012 година добиле нефункционален статус во

³² Со состојба на 30.9.2012 година, учеството на нефункционалните кредити во бруто-кредитите изнесува: 12,7% - Босна и Херцеговина, 13,9% - Хрватска, 17,1% - Црна Гора, 19,9% - Србија, 22,7% - Албанија (извор: базата на показатели за финансиската стабилност на ММФ).

Графикон бр. 50 „Покриеност“ на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките

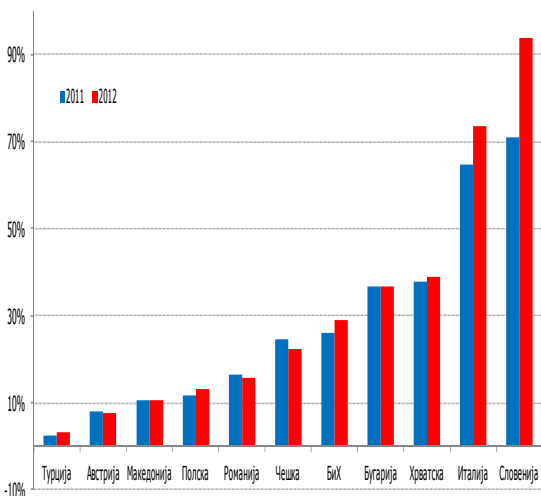

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

текот на истата година (процентот не отстапува од просекот за последните четири години) од кои 92,7% беа кон секторот „претпријатија“.

Нефункционалните кредити се целосно покриени со вкупната утврдена исправка на вредноста. На 31.12.2012 година, покриеноста на нефункционалните кредити само со исправката на вредноста утврдена за нив (а не за вкупната изложеност) се зголеми на 79,0% (77,4% на 31.12.2011 година). Сепак, нерезервиралиот дел од нефункционалните кредити го задржа речиси истото учество во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Така, при хипотетичка целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, ризикот за намалување на висината на сопствените средства остана на ниско и речиси непроменето ниво во однос на 2011 година (сопствените средства би се намалиле за 10,7% во 2012, односно за 10,8% во 2011 година).

Графикон бр. 51 Учество на нефункционалните кредити (нето од нивната исправка на вредноста) во сопствените средства, кај одредени земји

Извор: Базата на показатели за финансиската стабилност на ММФ.

Во споредба со повеќето од земјите од нашето опкружување и пошироко, опфатени во споредбената анализа, учеството на нето нефункционалните кредити во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем на Република Македонија е пониско. Притоа, најниско на скалата е банкарскиот систем на Турција каде што овој показател заклучно со третиот квартал од 2012 година е 3,2%. Само кај Австрија, Романија и Република Чешка, од земените земји во анализата, овој показател бележи намалување на годишно ниво, додека кај останатите се забележува зголемување на кредитниот ризик. Највисоко на скалата за 2012 година е банкарскиот систем на Словенија, каде што за покривање на нето нефункционалните кредити би се искористиле 93,6% од сопствените средства на банките.

Во 2012 година, како резултат на годишниот пораст на исправката на вредноста за 18,6%, се зголеми и просечното ниво на ризичност на кредитното портфолио на банкарскиот систем. Годишниот раст на

Графикон бр. 52 Просечно ниво на ризичност за вкупната кредитна изложеност и за редовните кредити

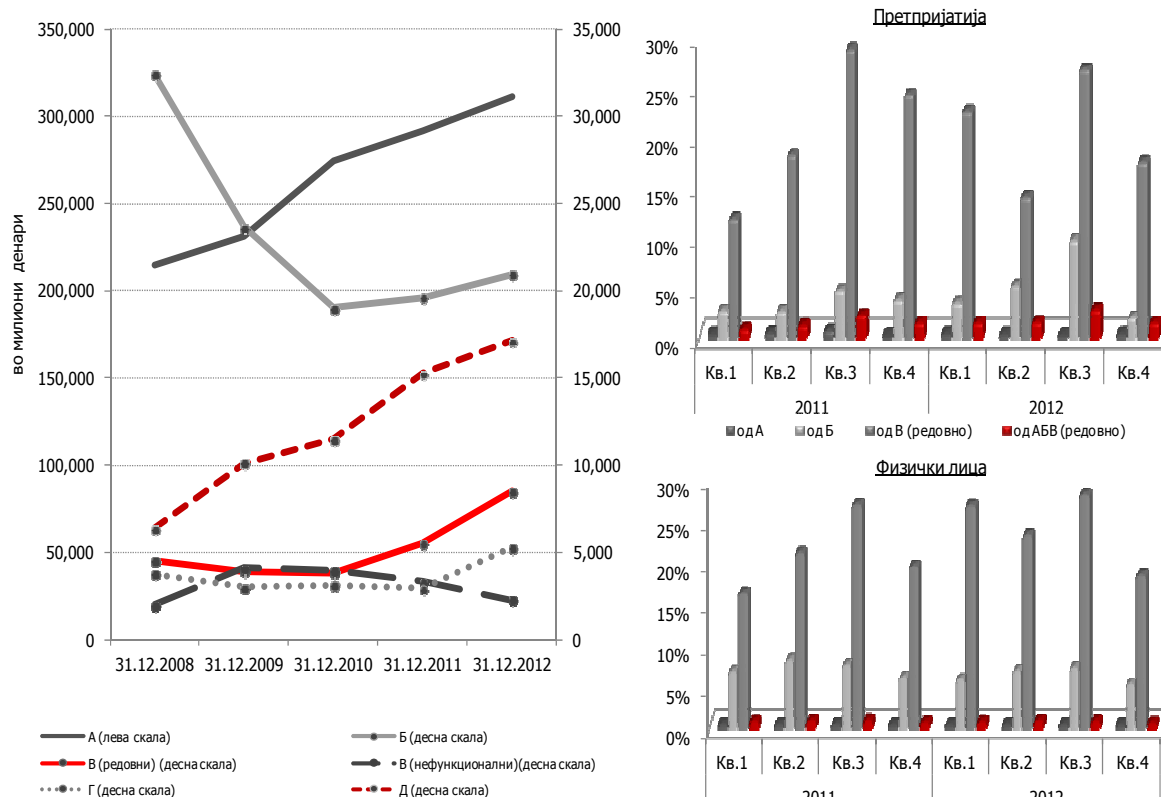

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

вкупната исправка на вредноста најмногу се должи на зголемената исправка на вредноста за кредитната изложеност кон претпријатијата, којашто придонесе за нејзиниот раст со 86,6%. Порастот на исправката на вредноста и посебната резерва најмногу произлегува од дејноста „трговија на големо и мало“, којашто исто така има и најголемо учество од 32,3% во кредитната изложеност кон секторот „претпријатија“.

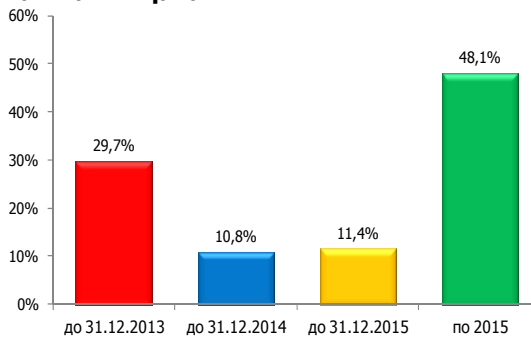
Кредитниот ризик е највисок кај дејноста „објекти за сместување и сервисни дејности со храна“ (од секторот „претпријатија“) и кај автомобилските кредити (од секторот „домаќинства“) (анекс бр. 15 и бр. 16). Според валутната структура како и минатата година, најризична е кредитната изложеност во денари со девизна клаузула (анекс бр. 14).

Графикон бр. 53 Кредитна изложеност според категоријата на ризик (лево) и премин на кредитната изложеност од редовен во нефункционален статус (десно)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
 * Процентите во десниот графикон се пресметани како сооднос меѓу кредитната изложеност којашто добила нефункционален статус во текот на кварталот и кредитната изложеност на почетокот на анализираниот квартал. Не е вклучена кредитната изложеност одобрена во текот на кварталот.

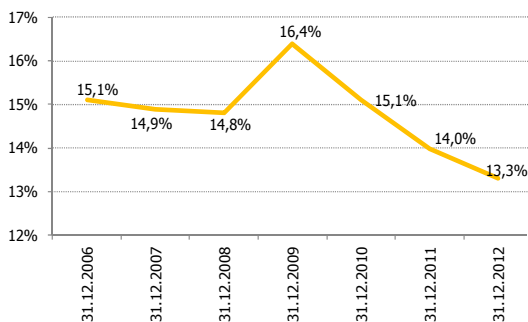
Графикон бр. 54 Структура на кредитната изложеност кон нефинансиски субјекти на 31.12.2012 година, според рокот на достасување на главницата

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според датумот на достасување на кредитите на нефинансиските субјекти, околу една третина од вкупната кредитна изложеност на 31.12.2012 година достасува за наплата до крајот на 2013 година, додека речиси половината од изложеноста достасува по 2015 година. Притоа, во структурата на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти којашто достасува за наплата до крајот на 2013 година, изложеноста со просечно ниво на ризичност до 25% (категија на ризик „А“ и „Б“), учествува со 94,5%. Според резултатите од транзициските матрици (коишто ги покажуваат промените во категориите на ризик што се настанати во текот на 2012 година, анекс бр. 18), само 3,8% од овие изложености за период од една година добиваат нефункционален статус (4,0% на 31.12.2011 година). Исто така, транзициските матрици покажуваат дека се намалува делот од кредитните изложености класифицирани во категоријата „В“ со редовен статус, коишто за период од 12 месеци добиваат нефункционален статус (од 51% за 2011, на 38% за 2012 година).

Графикон бр. 55 Учество на кредитите со еднократна отплата на главница во вкупните кредити на нефинансиски субјекти

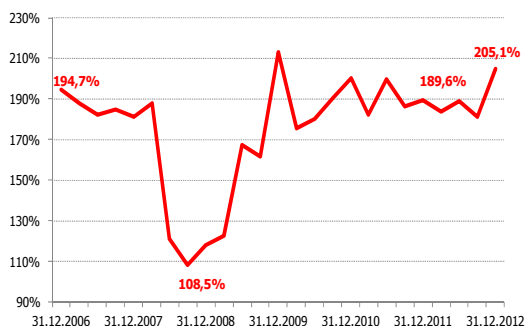

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.12.2012 година, се намалува учеството на кредитите со еднократна отплата на главницата во структурата на вкупните кредити, што е позитивно од аспект на висината на кредитниот ризик врз оваа основа. Вака структурираните кредити речиси во целост (95,9%) им се одобрени на претпријатијата.

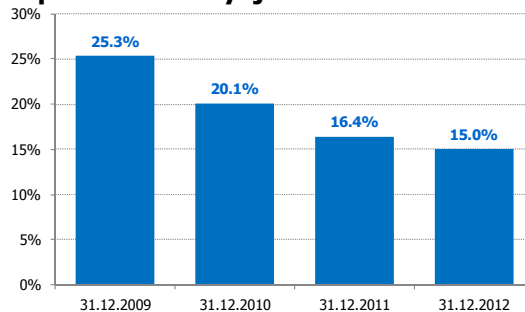
Графикон бр. 56 Учество на износот на големите изложености во сопствените средства на банките

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Доколку се исклучат изложеностите кон финансиски институции, како и пласманите во БЗ и ДЗ, големите изложености, наместо со 205,1%, учествуваат со „само“ 90,2% во сопствените средства.

Графикон бр. 57 Учество на необезбедената изложеност во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти

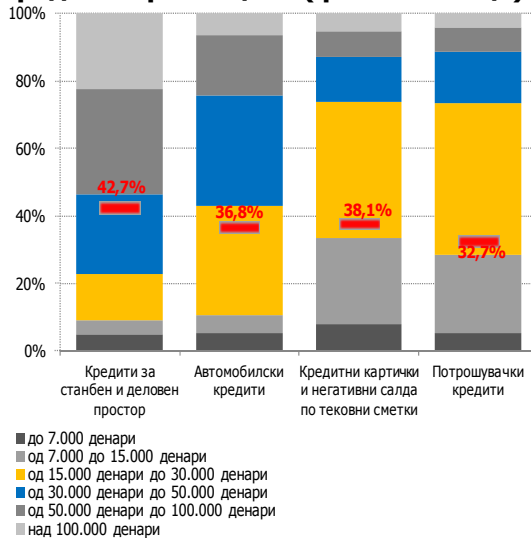
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот од 2012 година се зголеми концентрацијата на кредитен ризик, мерена преку учеството на износот на големите изложености³³ во сопствените средства на банките, коешто се зголеми за 15,5 процентни поени. Кај поодделните банки бројот на големи изложености се движи во интервалот од 1 до 24, додека вкупниот број на кредитни изложености на ниво на системот е 131. Притоа, 64,1% од големите изложености на ниво на системот отпаѓаат на пет банки и овие банки со својата кредитна изложеност зафаќаат 38,5% од вкупната кредитна изложеност. По поединечни банки, учеството на големите изложености во вкупната кредитна изложеност се движи од 5,3% до 92,8%. Со исклучување на изложеностите на банките кон финансиски институции и пласманите во благајнички и државни записи, со цел пореално да се согледа концентрацијата на кредитен ризик, кај поодделните банки бројот на големи изложености се движи во интервалот од 0 до 22, додека вкупниот број на големи кредитни изложености на ниво на системот е 67. Притоа, 79,2% од износот на големите изложености на ниво на системот отпаѓаат на три банки и овие банки со својата кредитна изложеност зафаќаат 64,0% од вкупната кредитна изложеност. По поединечни банки, учеството на големите изложености во вкупната кредитна изложеност се движи од 2,4% до 26,4%.

Во однос на обезбеденоста на кредитната изложеност, на крајот од 2012 година се забележа намалено учество на необезбедената кредитна изложеност кај вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти, но исто така и кај поодделните сектори. Највисоко учество на необезбедената кредитна изложеност има кај кредитната изложеност кон физичките лица (32,9%), а доколку се одземе изложеноста врз

³³ Согласно со регулативата, голема изложеност кон лице и лицата поврзани со него претставува изложеност еднаква или повисока од 10% од сопствените средства на банката. Вкупниот износ на големи изложености не смее да го надмине осумкратниот износ на сопствените средства на банката.

Графикон бр. 58 Структура на кредитната изложеност според месечните примања на кредитокорисниците (физички лица)

основа на негативните салда на тековни сметки и на кредитни картички³⁴, овој сооднос би бил понизок и би изнесувал 13,2%.

Кај физичките лица, најзадолжени се лицата со месечни примања до 30.000 денари, кај кои се пласирани две третини од вкупната изложеност на банките кон овој сектор и близу 59,9% од вкупната изложеност наменета за потрошувачка (анекс бр. 23). Притоа, на 31.12.2012 година просечната задолженост по лице (за оние лица кои се задолжени, а не за вкупното население) е 96 илјади денари. Банките ја приспособуваат висината на долгот кон висината на месечните примања на физичките лица, така што просечната задолженост по лице расте соодветно со растот на месечни примања на лицата.

Врз основа на податоците добиени од банките, две големи банки во 2012 година го олесниле условот за соодносот помеѓу кредитната изложеност и износот на месечните примања на кредитокорисниците, со што делумно може да се објасни растот на редовните кредити кон секторот „домаќинства“.

³⁴ Најголемиот дел од оваа кредитна изложеност се наплатува со месечните примања на кредитокорисниците.

2.1. Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Со цел да се испита чувствителноста на банкарскиот систем при влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио, на редовна основа се спроведуваат стрес-тестирања. Тие се состојат од симулации на хипотетичка миграција на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност кон претпријатијата и домаќинствата поодделно, и кон двата сектора заедно, кон двете следни категории коишто означуваат повисока ризичност.

Резултатите од симулациите покажуваат одржување на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови на исто ниво. Сепак, во споредба со претходната година, има извесно влошување на резултатите кај поодделни банки.

Подетален преглед на резултатите од спроведените симулации е даден во анексот бр. 24.

Табела бр. 5 Стапка на адекватност на капиталот, по симулациите

Опис	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем		Банка со најниска адекватност на капиталот, по симулација		Број на банки, чија адекватност на капиталот по симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, по симулација (број на банки чија адекватност на капиталот по симулација е помала од 8%)		
	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2012	
Почетна состојба	16,8%	17,1%					
Претпријатија и домаќинства	I симулација	14,8%	15,1%	10,9%	9,7%	6 (0)	8 (0)
	II симулација	10,1%	10,5%	3,7%	5,4%	6 (5)	7 (5)
Претпријатија	I симулација	15,5%	15,8%	11,7%	9,9%	6 (0)	7 (0)
	II симулација	12,8%	13,0%	7,7%	6,6%	6 (2)	6 (2)
Домаќинства	I симулација	16,1%	16,4%	12,4%	11,2%	5 (0)	7 (0)
	II симулација	14,6%	15,0%	10,9%	10,1%	7 (0)	8 (0)

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 6 Показатели за кредитниот ризик, по симулациите

Опис	% на В, Г и Д во вкупната кредитна изложеност		Просечно ниво на ризичност		
	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2012	
Почетна состојба	8,0%	9,1%	6,7%	7,3%	
Претпријатија и домаќинства	I симулација	11,5%	12,5%	8,1%	8,8%
	II симулација	18,4%	19,2%	11,0%	11,7%
Претпријатија	I симулација	10,2%	11,2%	7,6%	8,3%
	II симулација	14,5%	15,4%	9,4%	10,2%
Домаќинства	I симулација	9,3%	10,4%	7,2%	7,8%
	II симулација	11,9%	12,9%	8,3%	8,9%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2. Ликвидносен ризик

Во текот на 2012 година, банките во Република Македонија располагаа со солиден обем на ликвидни средства, којшто овозможи ликвидносниот ризик да остане во прифатливи рамки. Ликвидните средства забележаа раст на годишна основа, којшто беше поизразен во втората половина од годината. Промените коишто ги направи Народната банка во оперативната рамка за спроведување на монетарната политика (првенствено намалувањето на фреквентноста на аукциите, ограничувањето на понудениот износ на благајничките записи, сведувањето на 0% на задолжителна резерва за депозитите на физичките лица со рочност над две години) ослободија дополнителни средства во банкарскиот систем. Но, во услови на зголемени ризици од реалниот сектор, банките покажаа претпазливост при долгорочното пласирање на овие средства, како и на дел од новоприбраните депозити и во поголем дел ги насочија кон пазарот на краткорочни државни хартии од вредност, а во помал дел и кон кредитната поддршка на нефинансискиот сектор. Ваквите промени условија структурни поместувања во ликвидните средства. Воедно, зголемувањето на разликата меѓу приносите на денарските и девизните ликвидни финансиски инструменти, исто така, придонесе за посилни склоности на банките за вложување во денарски ликвидни инструменти, иако во втората половина на годината повторно растеа и пласманите во девизни ликвидни средства. Показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем се задржаа на стабилното ниво. Главен носител на растот на изворите на финансирање на банките во 2012 година беше растот на долгорочните извори на финансирање, првенствено долгорочното штедење на нефинансиските субјекти, но и долгорочните обврските на банките врз основа на кредити и заеми, што придонесе за намалување на рочната неусогласеност меѓу средствата и обврските. Користените извори на финансирање од матичните лица забележаа скроман раст во 2012 година. Стрес-тест симулациите ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот систем на ликвидносни шокови. Според последните расположливи податоци на крајот од февруари 2013 година, ликвидната актива бележи раст од 9,8% на годишна основа, а показателите за ликвидност бележат натамошно подобрување.

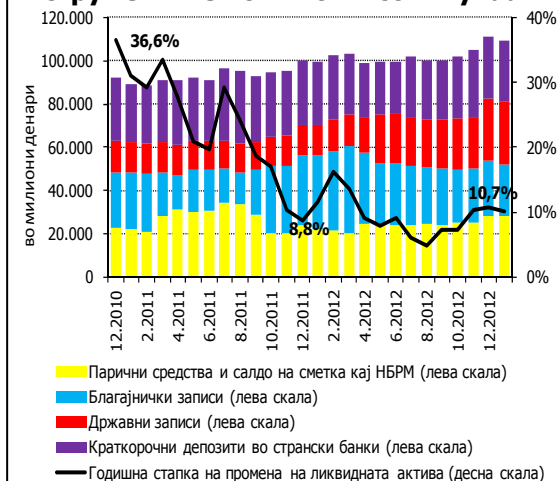
На крајот од 2012 година, ликвидните средства³⁵ на ниво на банкарскиот систем изнесуваат 110.913 милиони денари. Годишниот раст на ликвидните средства изнесува 10.702 милиони денари, односно 10,7% и речиси во целост произлегува од растот на ликвидните средства во последниот квартал на 2012 година во

³⁵ Ликвидните средства ги опфаќаат паричните средства и средствата на сметките кај Народната банка, благајничките записи на Народната банка, кореспондентните сметки и краткорочните депозити кај странските банки и пласманите во краткорочни хартии од вредност издадени од државата. За потребите на анализата на ликвидноста, средствата и обврските во денари со валутна клаузула се сметаат како денарски. При анализите на ликвидноста и при пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 59 Ликвидни средства на банките според финансиските инструментите коишто ги сочинуваат

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

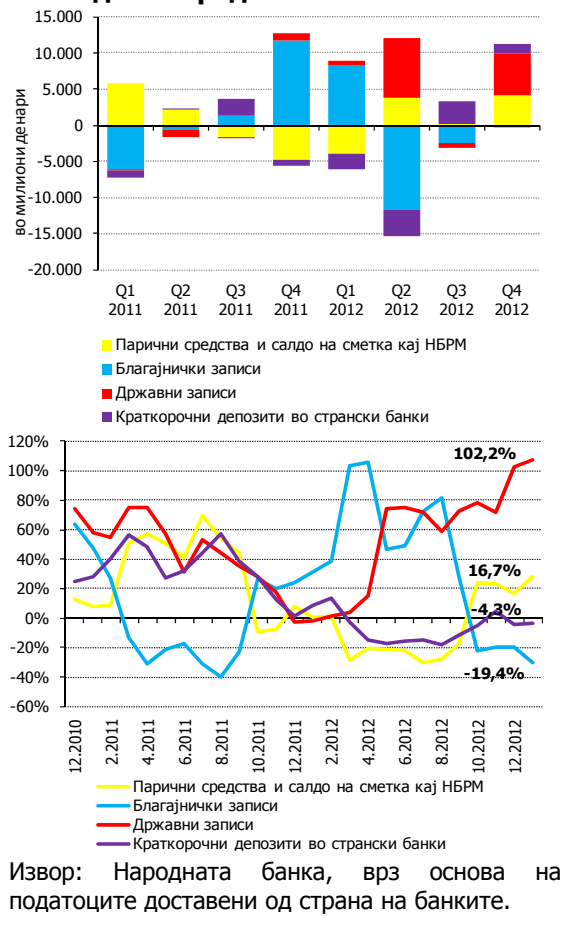
износ од 10.988 милиони денари. Носител на растот на ликвидните средства беа вложувањата на банките во државните записи. Имено, во услови на зголемена понуда од државата на државни записи на домашниот пазар, почнувајќи од вториот квартал на 2012 година банките ги зголемија пласманите во овие финансиски инструменти, коишто на крајот од 2012 година забележаа годишна стапка на раст од 102,2%. На крајот од 2012 година, пласманите на банките во благајничките записи на Народната банка остварија годишен пад од 19,4%. Имено, во услови на зголемената понуда на државни записи на домашниот пазар, банките од вториот квартал на 2012 година почнаа да ги зголемуваат пласманите во овие инструменти, коишто во текот на 2012 година се зголемија за 102,2%. За да го подобри управувањето со ликвидноста на банкарскиот систем и трансмисиониот механизам на монетарната политика, Народната банка изврши промени во оперативната рамка (коишто почнаа да се применуваат од април 2012 година), со кои на банките им се овозможи поголем спектар на инструменти за управување со вишокот на ликвидност, со воведените расположливи депозити до седум дена и редовни неделни репо-операции, како и намалената фреквенција на аукциите на благајничките записи и ограничениот понуден износ на благајнички записи. Воедно, беше променет и типот на тендер за спроведување аукции - од тендер со фиксна каматна стапка и неограничени износи, кон аукции со максимална каматна стапка и ограничен износ. Со ваквите промени во оперативната рамка на монетарната политика се ослободија средства во банкарскиот систем. Банките покажаа претпазливост при долгорочното пласирање кон нефинансиските субјекти и во услови на зголемена понуда на државни записи на домашниот пазар, се ориентираа кон безризични краткорочни пласмани.

Графикон бр. 60 Промена на ликвидните средства според валутата

Во структурата на ликвидните средства, учеството на благајничките записи забележа пад за 8,7 процентни поени и на 31.12.2012 година изнесува 23,4%. Учеството на државните записи изнесува 25,4% и во споредба со крајот на 2011 година е поголемо за 11,5 процентни поени. Краткорочните средства пласирани во странски банки во 2012 година се намалија за 4,3% и учествуваат со 25,9% во структурата на ликвидните средства, што е помалку за 4,1 процентен поен во однос на крајот на 2011 година.

Графикон бр. 61 Квартална апсолутна промена (горе) и годишна релативна промена (долу) на финансиските инструменти коишто ги сочинуваат ликвидните средства

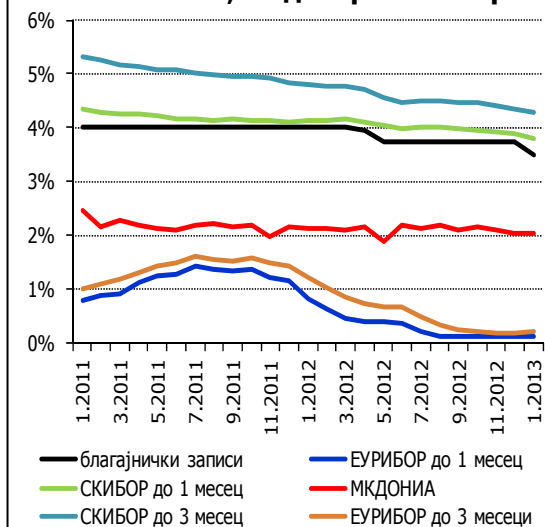

Овие промени кај финансиските инструменти коишто ја сочинуваат ликвидната актива се одразија и на валутната структура на ликвидната актива на банките. Имено, учеството на денарските средства во структурата на ликвидните средства се зголеми за 4,1 процентен поен и на крајот од 2012 година изнесуваше 70,0%. Иако во последните два квартала од 2012 година девизните ликвидни средства остварија зголемување, сепак на крајот од 2012 година бележат годишен пад од 2,6%.

Валутната структура на ликвидните средства и вложувањата на банките во одредените финансиски инструменти е условено и од динамиката на приносот што го нудат инструментите, а којшто вообичаено е во корелација со движењата на основните каматни стапки на финансиските пазари. Притоа, во првата половина на 2012 година, продолжи трендот на намалување на ЕУРИБОР, како основна каматна стапка на пазарот на пари во евро-зоната и репер за приносот којшто го обезбедуваат краткорочните пласмани во странските банки. Кон крајот на 2012 година овие каматни стапки беа на историски најниското ниво, што придонесе банките да немаат силен мотив за пласирање средства во странски банки. Од друга страна, каматните стапки на денарските инструменти, пред сè државните записи, иако се намалуваа во текот на 2012 година, сè уште се на повисоко ниво и оттука придонесуваат ликвидните средства во денари да бидат

Графикон бр. 62 Движење на основните каматни стапки, во денари и во евра

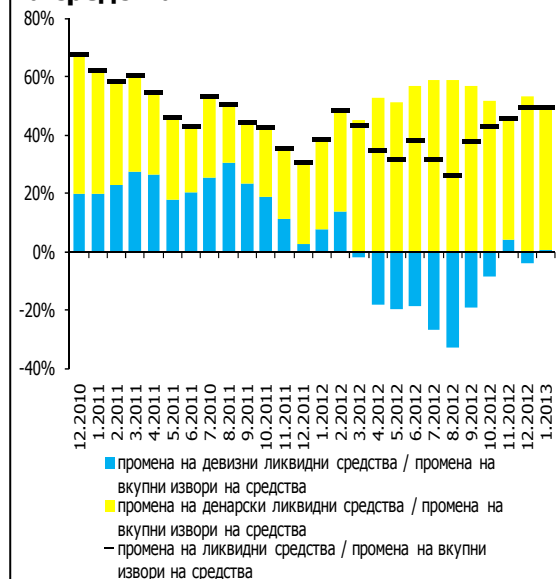

Извор: Народната банка и www.euribor.org

попривлечни за банките. Должничката криза кај некои земји-членки на евро-зоната и ризиците што произлегуваат од неа придонесоа за засилена „денаризација“ на депозитите како основен извор на финансирање на активностите на банките, што дополнително придонесе за раст на вложувањата на банките во денарски ликвидни средства.

Помалата склоност на банките да ги пласираат новите извори на средства во девизни ликвидни инструменти во текот на 2012 година се забележува и преку соодносот меѓу годишната промена на девизните ликвидни средства и на вкупните извори на средства, којшто во најголемиот дел од 2012 година беше негативен. Посебно беше изразена склоноста на банките за конверзија на девизните ликвидни средства во денарски финансиски инструменти во првиот квартал од 2012 година, што соодветствува на периодот кога беа присутни поголеми турбуленции на меѓународните финансиски пазари поради случувањата во евро-зоната. Наспроти ова, соодносот меѓу промената на денарските ликвидни средства и вкупните извори на средства во текот на 2012 година беше на забележително повисоко ниво, во споредба со 2011 година. Воедно, во втората половина на 2012 година, банките постепено го зголемуваа делот од новите извори на средства коишто ги пласираа во ликвидни средства, што не беше случај во првата половина од годината, кога поголем дел од новите извори на средства беа пласирани во други категории на средства, вклучително и кредити. Засилувањето на склоностите на банките за пласирање на новите извори на средства во ликвидни инструменти соодветствува со заострените кредитни услови особено за корпоративниот сектор (согласно со анкетите за кредитната активност на НБРМ) и негативните очекувања за вкупната економска активност во земјата.

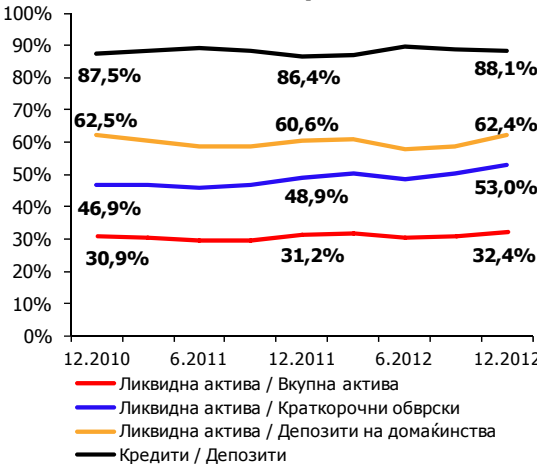
Графикон бр. 63 Промена на ликвидните средства / промена на вкупните извори на средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во текот на 2012 година, показателите за ликвидност на банките

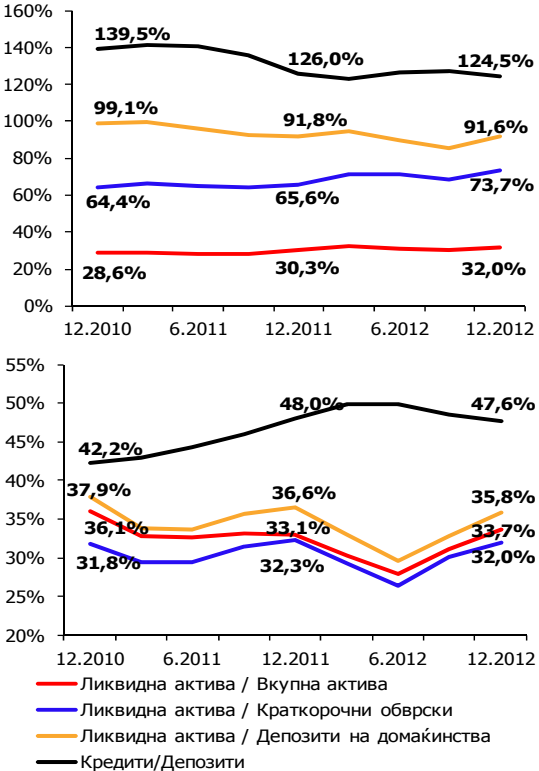
Графикон бр. 64 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

имаа стабилна динамика и одредено подобрување. Најголемо годишно подобрување се забележува кај покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства (за 4,1 процентен поен), а зголемување се забележува и кај учеството на ликвидните средства во вкупната актива на ниво на банкарскиот систем (за 1,2 процентни поена). Двигател на ова подобрување беше подинамичниот раст на ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем, во споредба со растот на вкупната актива и на краткорочните обврски. Показателот кредити/депозити на крајот од 2012 година е повисок за 1,7 процентни поени, во споредба со крајот на 2011 година, што упатува на постепено поголемо користење на депозитите како извор за финансирање на кредитната активност од страна на банките.

Графикон бр. 65 Показатели за ликвидност на банкарскиот систем според валутата - денари (горе) и девизи (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на валутната структура, во текот на 2012 година постабилна динамика имаа показателите за ликвидноста во денари. Имено, учеството на денарските ликвидни средства во вкупната актива, како и покриеноста на краткорочните обврски со денарска ликвидна актива се зголемија со поголем интензитет, во споредба со соодветните показатели за ликвидноста во девизи. Показателите за девизната ликвидност покажаа поголеми осцилации во текот на 2012 година и се намалија во првата половина на годината, наспроти растот што го забележаа во втората половина, што се должи на променетите склоности на банките за вложувања на средства во странските банки. На крајот од 2012 година, показателот кредити/депозити бележи пад и во денари и во девизи. Оваа појава кај денарите се должи на побрзиот раст на депозитите, во споредба со кредитите, додека кај девизите произлегува од подинамичниот пад на девизните кредити во споредба со падот на девизните депозити.

Во 2012 година, во структурата на изворите на финансирање на банките најголемо учество повторно имаа депозитите на нефинансиските субјекти.

Воедно, депозитите на нефинансиските субјекти беа главниот носител на растот на изворите на финансирање на банките. Во рочната структура на изворите на финансирање се забележува раст на долгорочните извори на финансирање, првенствено поради растот на долгорочните депозити.

Табела бр. 7 Извори на финансирање на банките

Вид на извори на финансирање	31.12.2011		31.12.2012		Годишна промена	
	Износ (во милиони денари)	Учество во структура	Износ (во милиони денари)	Учество во структура	Апсолутна	Релативна
Депозити на нефинансиски субјекти	234.821	71,1%	246.605	70,4%	11.784	5,0%
-од кои од матични лица	49	0,0%	34	0,0%	-15	-31,4%
Депозити на финансиски институции	13.169	4,0%	16.996	4,9%	3.826	29,1%
-од кои од матични лица	4.414	1,3%	7.529	2,2%	3.115	70,6%
Обврски по кредити, должнички хартии од вредност, субординирани обврски и хибридни капитални инструменти	38.840	11,8%	42.411	12,1%	3.572	9,2%
-од кои од матични лица	11.437	3,5%	9.114	2,6%	-2.323	-20,3%
Капитал и резерви	39.299	11,9%	39.799	11,4%	500	1,3%
Останати извори на финансирање	4.206	1,3%	4.312	1,2%	106	2,5%
-од кои од матични лица	80	0,0%	68	0,0%	-13	-15,9%
Вкупно извори на финансирање	330.334	100,0%	350.122	100,0%	19.788	6,0%
Долгорочни извори на финансирање	106.302	32,2%	123.245	35,2%	16.943	15,9%
-од кои од матични лица	8.897	2,7%	9.449	2,7%	552	6,2%
Краткорочни извори на финансирање	180.528	54,7%	182.767	52,2%	2.238	1,2%
-од кои од матични лица	7.003	2,1%	7.227	2,1%	224	3,2%
Капитал и резерви	39.299	11,9%	39.799	11,4%	500	1,3%
Останати извори на финансирање	4.206	1,3%	4.312	1,2%	106	2,5%
-од кои од матични лица	80	0,0%	68	0,0%	-13	-15,9%
Вкупно извори на финансирање	330.334	100,0%	350.122	100,0%	19.788	6,0%

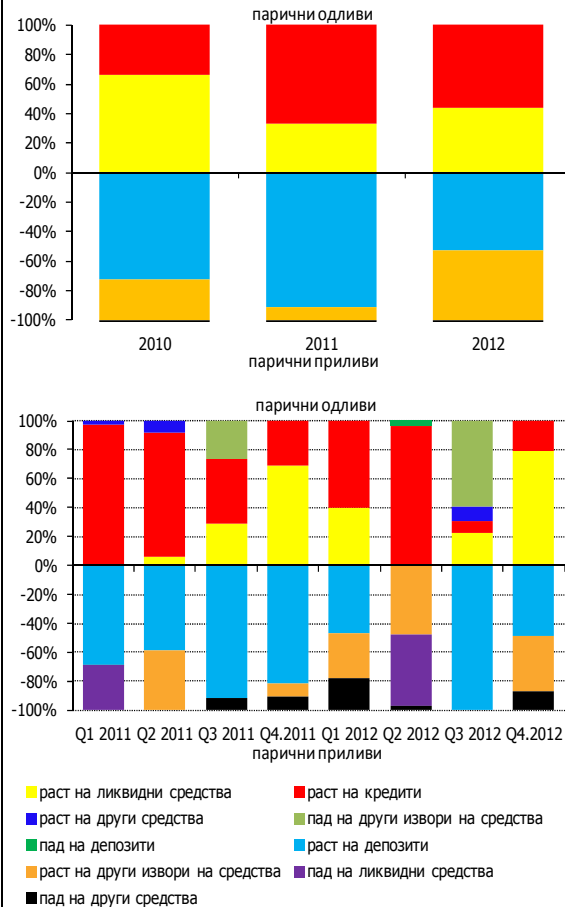
Извор: Податоците се доставени од страна на банките врз основа на посебно барање од Народната банка и поради ова може да се јават разлики во однос на билансните податоци, коишто банките ги доставуваат на редовна основа согласно со Одлуката за доставување податоци за состојбата и прометот на сметките од сметковниот план на банките и на финансиските извештаи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/2011).

Во 2012 година, користените извори на финансирање (освен капиталот) од матичните лица и членки на групата забележаа раст за 4,8%, односно за 763 милиони денари, но нивното учество во структурата на вкупните извори на финансирање остана непроменето и изнесува 4,8%. Растот на изворите на финансирање од матични субјекти и членки на групата беше посилен во втората половина од годината. Покрај ова, растот не беше концентриран кај сите банки подеднакво. Имено, кај четири банки се забележува годишно зголемување на користените извори на финансирање од матичните субјекти или членки на групата, додека кај пет банки овие извори на финансирање се намалија. Наспроти ова, на 31.12.2012 година изложеноста на домашните банки кон нивните матични лица (вклучително и членките на

Графикон бр. 67 Структура на парични приливи и одливи на банкарскиот систем, годишни (горе) и квартални (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Со категоријата „други средства“ се опфатени средствата коишто не се кредити на нефинансиските субјекти и коишто не се вклучени во категоријата „ликвидни средства“ (долгорочните пласмани во странски и домашни банки, задолжителната резерва во девизи, преземените средства за ненаплатени побарувања, основните средства итн).

** Со категоријата „други извори на средства“ се опфатени сите извори на средства коишто не се депозити на нефинансиските субјекти (капиталот и резервите, депозитите на финансиски институции, заеми, субординираните инструменти итн).

групата) изнесува 2.117 милиони денари и на годишна основа бележи пад од 493 милиони денари, односно за 18,9%. Притоа, три банки учествуваат со 91,9% во вкупната изложеност на домашните банки кон нивните матични субјекти (и членките на групата), што укажува на висок степен на концентрација. На крајот од 2012 година, само една домашна банка се јавува во улога на нето-кредитор на нејзиниот матичен субјект и членките на групата.

Паричните приливи³⁶ на банкарскиот систем во текот на 2012 година беа условени речиси во иста големина од растот на депозитите, но и од растот на другите (недепозитни) извори на средства. Во споредба со претходните две години, растот на депозитите го намали својот придонес во формирањето на новите изворите на средства на банките. Растот на депозитите постојано имаше најголем придонес во новите извори на средства на банките, со исклучок на вториот квартал од 2012 година кога депозитите забележаа квартален пад. На страната на паричните одливи на банкарскиот систем, во текот на 2012 година банките подеднакво ги употребуваа изворите на средствата, вложувајќи во кредити и во ликвидни средства. На квартална основа, во текот на првите два квартала од 2012 година, очигледна беше посилна склоноста на банките за пласирање на новите извори на средства во кредити, додека во втората половина од годината беше поизразена склоноста за пласирање во ликвидни средства.

По одделни банки, растот на депозитите имаше најголемо учество во структурата на паричните приливи кај шест банки, додека кај пет банки најголем дел од паричните приливи

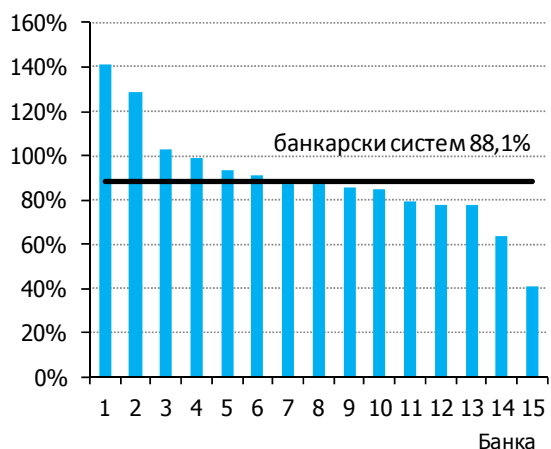
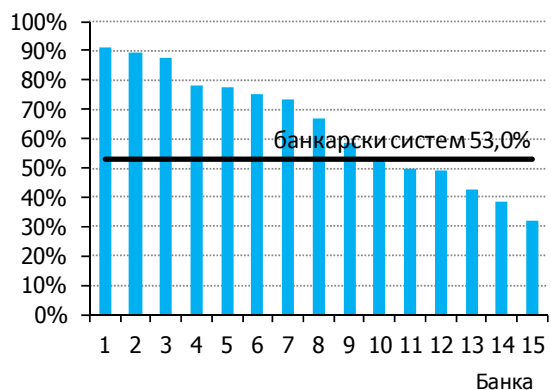
³⁶ Паричните приливи и паричните одливи на банките во 2011 година, се добиени по индиректен пат, односно преку промената на салдата на одделните сметки од билансот на банките. Ефектот врз паричните текови на банките, којшто се должи на расходите и приходите коишто не претставуваат паричен одлив или прилив (на пример: отписи на кредити, ревалоризација на хартии од вредност коишто се расположливи за продажба или се чуваат за тргување, амортизација на основните средства, нето курсни разлики итн.) е составен дел на промената на соодветните билансни ставки на кои се однесува соодветниот прилив или одлив.

Графикон бр. 68 Избрани показатели за ликвидноста за поединечните банки
горе: ликвидни средства/вкупна актива

средина: ликвидна актива/краткорочни обврски

долу: кредити/депозити

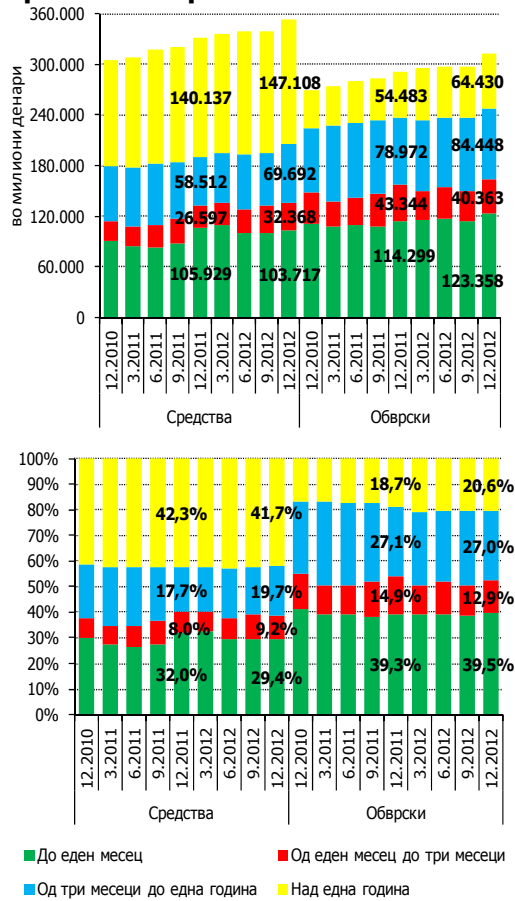

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

потекнува од растот на другите - недепозитни извори на средства. Кај останатите пет банки најголемиот удел во формирањето на изворите на средства имаа намалувањето на различни категории на средства. Во структурата на паричните одливи во текот на 2012 година, кај осум банки најголемо учество имаше растот на ликвидни средства, кај пет банки растот на кредитите, а кај две банки растот на други категории на средства. Само кај една банка најголемиот удел од паричните одливи во текот на 2012 година произлезе од намалувањето на депозитите.

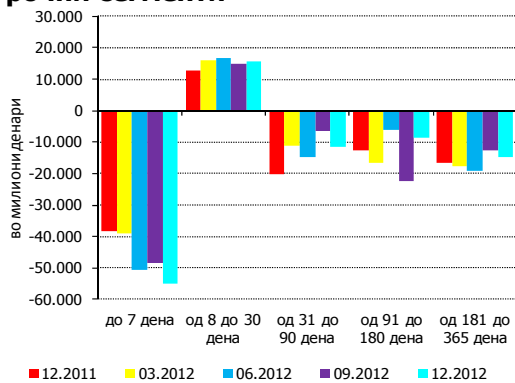
Во 2012 година, ликвидните средства забележаа годишен раст кај речиси сите банки. Ова придонесе за стабилна динамика на показателите за ликвидноста по поединечни банки, а со тоа и за прифатливо ниво на ликвидносниот ризик.

Графикон бр. 69 Абсолютна големина (горе) и структура (долу) на средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 70 Договорна преостаната рочна (не)усогласеност меѓу средствата и обврските по рочни сегменти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

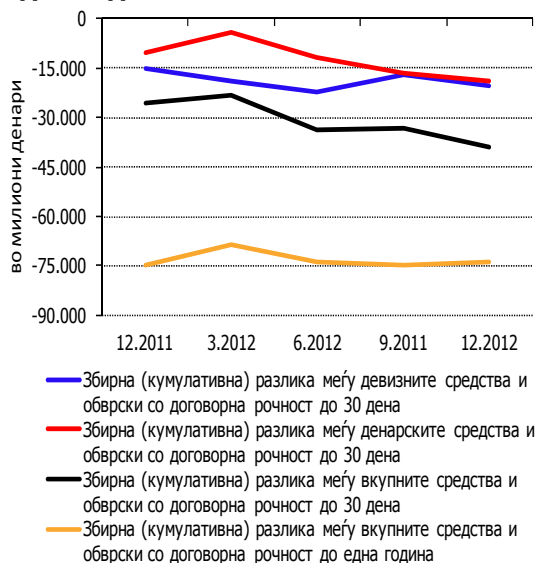
На крајот од 2012 година, обврските на банките ја задржаа помалата договорна преостаната рочност во споредба со средствата на банкарскиот систем (анекс бр. 26). Притоа на годишна основа се забележува подобрување на рочниот профил првенствено кај обврските на банките, што се должи на динамичниот раст кај обврските со преостаната рочност над една година (18,3%), главно поради растот на долгорочните депозити на нефинансиските субјекти. Оттука, нивното учество во структурата на обврските на банките според договорната преостаната рочност се зголеми за 1,9 процентни поени на годишна основа и на 31.12.2012 година изнесува 20,6%. Кај средствата на банките според преостаната рочност најбрзо растеа средствата со преостаната рочност од еден до три месеци за 21,7%, но главен носител на растот се средствата со преостаната рочност од три месеци до една година (раст од 19,1%) и поголема од една година (раст од 5,0%) коишто заедно обезбедија над 80% од вкупниот раст на средствата на банките.

Зголемувањето на рочноста на обврските на банките во 2012 година предизвика намалување на рочната неусогласеност меѓу средствата и обврските во сегментите на преостаната рочност поголема од еден месец. Најголемата неусогласеност меѓу средствата и обврските се забележува во рочниот сегмент до седум дена, што произлегува од класификацијата на депозитите по видување во овој рочен сегмент, додека позитивен јаз меѓу договорната рочност на средствата и обврските се среќава само во блокот на преостаната рочност од 8 до 30 дена, првенствено поради фактот што најголемиот

Графикон бр. 71 Збирна (кумулятивна) разлика меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена и до една година

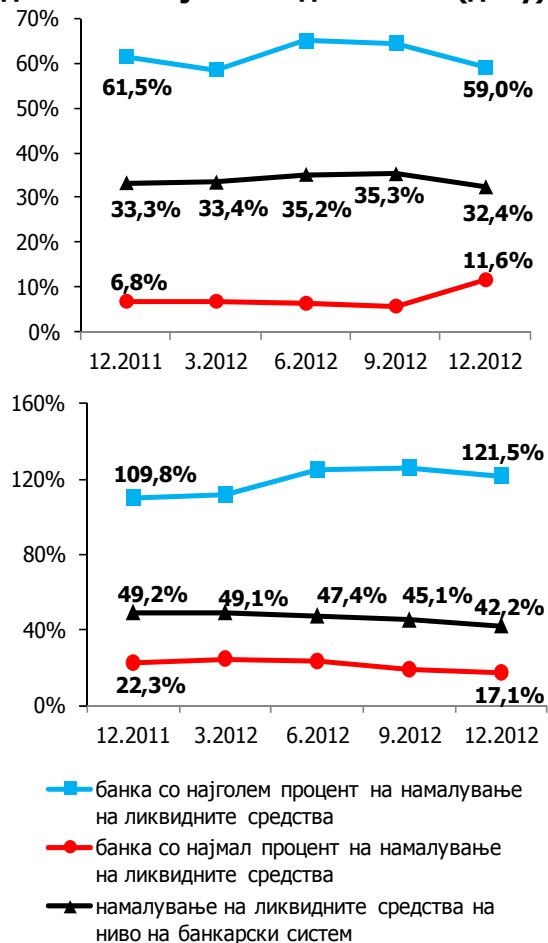
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

дел од финансиските инструменти коишто ја сочинуваат ликвидната актива се вклучени во овој рочен сегмент.

Во 2012 година, збирниот негативен јаз меѓу средствата и обврските со преостаната рочност до еден месец забележа различно движење во зависност од валутните карактеристики на средствата и обврските. Имено, кај денарските средства и обврски се зголеми збирната разлика меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена, додека кај девизните средства и обврски оваа разлика беше стабилна, што во одреден степен се должи на валутната трансформација на обврските на банките, а првенствено на засилените склоности на депонентите за штедење во домашната валута.

Растот на долгорочните депозити во 2012 година не предизвика голема промена на очекувањата на банките во поглед на нивната стабилност. Оттука, се задржа позитивниот збирен јаз меѓу средствата и обврските според очекувањата на банките, и тоа во сите рочни сегменти (анекс бр. 27). Банките очекуваат дека 83,0% од депозитите со преостаната рочност до три месеци ќе бидат стабилни и ќе останат во банките и во следните три месеци (86,8% на 31.12.2011 година). Оваа очекувана стабилност кај орочените депозити изнесува 81,9%, додека кај депозитите по видување 90,2%.

Графикон бр. 72 Резултати од симулацијата за повлекување 20% од депозитите на домаќинствата (горе) и за повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти (долу)

Извор: пресметки на Народната Банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во текот на 2012 година, отпорноста на македонскиот банкарски систем на ликвидносни шокови беше одржана.

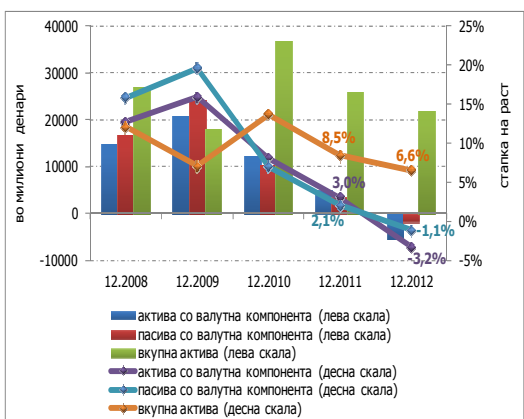
Симулациите за отпорноста на банкарскиот систем покажуваа дека банките располагаат со ликвидни средства за да се соочат со евентуални шокови, било да се претставени преку одлив на 20% на депозитите на домаќинствата, било преку одлив на депозитите на дваесетте најголеми депоненти. Воедно, во последниот квартал од 2012 година се забележува подобрување на резултатите што главно произлегува од посилниот раст на ликвидната актива во овој квартал. На крајот од 2012 година, учеството на ликвидната актива во вкупната актива би се намалило од 32,4% на 24,3% (при повлекување на 20% од депозитите на населението) и на 21,5% (при повлекување на депозитите од дваесетте најголеми депоненти). Покриеноста на краткорочните обврски³⁷ при овие симулации се намалува за 10,3 и 14,1 процентен поен, соодветно, додека покриеноста на вкупните депозити со ликвидна актива се намалува од 45,2% на 35,3% и 31,8%, соодветно. Покрај ова, симулацијата којашто опфаќа одлив на изворите на финансирање што банките ги користат од своите матични лица (освен субординираните и хибридниите капитални инструменти чијшто начин на исплата е посебно регулиран од страна на Народната банка), исто така ја потврдува стабилната ликвидносна позиција на домашните банки. Намалувањето на ликвидната актива по поединечна банка, во тој случај, би се движело во интервал од 0,4% до 50,5%, а на ниво на банкарскиот систем би изнесувало 9,4%. Учеството на ликвидните средства во вкупната актива при оваа симулација би се намалило за 2,9 процентни поени.

³⁷ При симулациите е претпоставено дека депозитите коишто се одлеваат надвор од банките се краткорочни според својот рочен профил и влегуваат во составот на краткорочните обврски.

3. Валутен ризик

Одржувањето на фиксен девизен курс на денарот во однос на еврото, како централен столб на монетарната стратегија го намалува значењето на валутниот ризик за банкарскиот систем на Република Македонија. Во 2012 година обемот (износот) на изложеноста на банкарскиот систем на валутниот ризик се намали главно поради намалениот јаз помеѓу активата и пасивата со валутна компонента и растот на сопствените средства. Соодносот помеѓу агрегатната девизна позиција и сопствените средства се намали кај повеќето банки, а овој сооднос кај сите банки е во рамките на пропишаниот лимит од 30%. Еврото е најзастапената валута во активата и пасивата со валутна компонента што во услови на режим на фиксен девизен курс на денарот во однос на еврото, уште повеќе придонесува за намалување на значењето на валутниот ризик за стабилноста на банкарскиот систем.

Графикон бр. 73 Годишна апсолутна и процентуална промена на вкупната актива и на активата и пасивата на банките со валутна компонента

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Позитивниот јаз помеѓу активата и пасивата со валутна компонента се намали за 3.652 милиона денари или за 41,7% и на крајот на годината изнесуваше 4.891 милион денари³⁸. Намалувањето на јазот произлегува од значително поголемо намалување на активата со валутна компонента (5.384 милиони денари) во однос на помалото намалување на пасивата со валутна компонента (1.732 милиона денари).

Намалувањето на активата со валутна компонента најмногу се должи на намалените депозити во странска валута (8.878 милиони денари)³⁹ и кредитите во странска валута (1.963 милиони денари)⁴⁰, како и на помалите вложувања во државни записи и државни обврзници коишто се чуваат до достасување во денари со девизна клаузула (се намалија за 1.062 и 578 милиони денари, соодветно). Исто така, за намалувањето придонесе и поголемата исправка на вредноста што

³⁸ Јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента е разликата помеѓу средствата и обврските со валутна компонента утврден согласно со методологијата за управување со валутниот ризик, каде што средствата со валутна компонента се прикажани на нето-основа, односно се намалени за утврдената исправка на вредноста за средствата со валутна компонента класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“. При утврдувањето на агрегатната девизна позиција, кон јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента се земаат предвид и нето вонбилансните позиции на банките со валутна компонента.

³⁹ Депозитите во странска валута во странски банки се намалија за 10.806 милиони денари, меѓутоа од друга страна, една голема банка пласира краткорочни депозити во странска валута кај Народната банка во износ од 1.660 милиони денари.

⁴⁰ За намалувањето на кредитите во странска валута најмногу придонесоа долгорочните кредитите на нефинансиските субјекти коишто се намалија за 1.381 милион денари.

банките ја издвоија за кредити и побарувања во денари со девизна клаузула (за 921 милион денари). Во структурата на активата со валутна компонента се забележува и позначително зголемување на паричните средства и паричните еквиваленти, за 6.291 милион денари⁴¹. Пораст имаат и пласманите во државните записи расположливи за продажба во денари со девизна клаузула (2.485 милиони денари).

Пасивата со валутна компонента се намали најмногу како резултат на депозитите на нефинансиските институции со валутна компонента коишто се намалија за 3.289 милиони денари⁴². Помало намалување се забележува кај тековните сметки и депозитите по видување (1.315 милиони денари)⁴³ и обврските врз основа на кредити во странска валута (777 милиони денари)⁴⁴. Од друга страна, пасивата со валутна компонента забележа и зголемување на депозитите во странска валута на нерезиденти, и тоа за 3.622 милиона денари. Порастот на овие депозити произлегува од краткорочните депозити до еден месец во странска валута на нерезидентите - финансиски друштва.

Соодносот на јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента со сопствените средства се намали од 21,2% на крајот на 2011 година, на 11,5% на крајот на 2012 година.

Графикон бр. 74 Учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁴¹ Во рамките на паричните средства и паричните еквиваленти, најзначително влијание за зголемувањето имаат тековните сметки во странска валута во странски банки. Тие се зголемија за 8.775 милиони денари. Пораст се забележа и кај девизните парични средства и задолжителната резерва во странска валута кај Народната банка, и тоа за 1.254 и 1.098 милиони денари, соодветно.

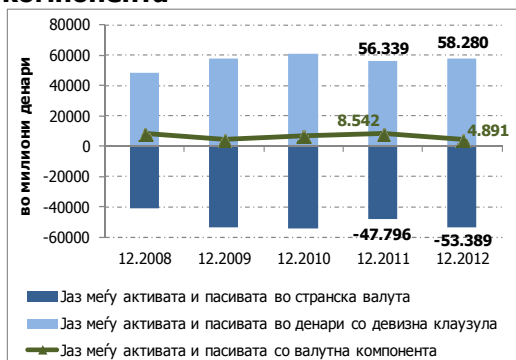
⁴² Депозитите на нефинансиските институции во денари со девизна клаузула се намалија за 2.021 милион денари, додека депозитите на овие институции во странска валута се намалија за 1.268 милиони денари.

⁴³ Околу 830 милиони денари од намалувањето на тековните сметки и депозитите по видување во странска валута им припаѓаат на физичките лица, додека намалувањето за 485 милиони денари од овие сметки им припаѓа на нефинансиските друштва.

⁴⁴ Краткорочните обврски врз основа на кредити во странска валута се намалија за 3.075 милиони денари од кои поголемиот дел се однесуваат на обврските кон матичниот субјект. Од друга страна, долгорочните обврски врз основа на кредити во странска валута од нерезиденти (нематични финансиски лица) се зголемија за 2.376 милиони денари.

Графикон бр. 75 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента

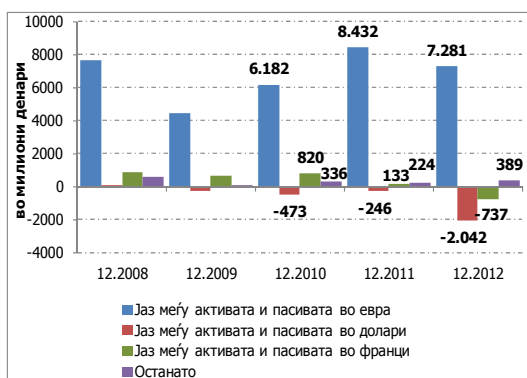
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 8 Актива и пасива со валутна компонента и нивно учество во вкупната актива

Опис	Износ (во милиони денари) 31.12.2011	Износ (во милиони денари) 31.12.2012	Учество во вкупна актива	
			2011	2012
Актива во денари со девизна клаузула	63.732	63.516	19,2%	18,0%
Актива во девизи	105.354	100.186	31,8%	28,4%
Актива со валутна компонента	169.085	163.701	51,1%	46,4%
Вкупна актива	331.176	352.886	100,0%	100,0%
Пасива во денари со девизна клаузула	7.393	5.236	2,2%	1,5%
Пасива во девизи	153.150	153.575	46,2%	43,5%
Пасива со валутна компонента	160.543	158.811	48,5%	45,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 76 Динамика на јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Јазот помеѓу активата и пасивата во евра има најголемо учество во вкупниот јаз помеѓу активата и пасивата со валутна компонента. Во 2012 година, порастот на негативниот јаз помеѓу активата и пасивата во долари имаше поголемо влијание во намалувањето на јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента. За зголемувањето на негативниот јаз во долари најмногу придонесоа две големи банки⁴⁵.

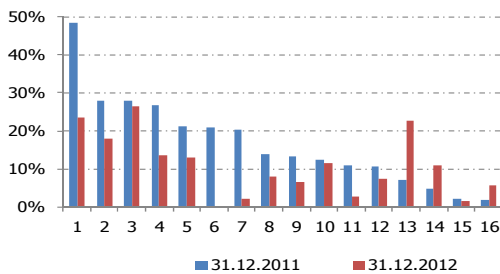
Табела бр. 9 Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента

Валута	31.12.2011		31.12.2012	
	Актива	Пасива	Актива	Пасива
Евро	88,9%	88,4%	89,9%	88,1%
Американски долар	7,2%	7,8%	6,1%	7,6%
Швајцарски франк	1,9%	1,9%	1,6%	2,1%
Останато	2,0%	1,9%	2,4%	2,2%
Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁴⁵ Кај една голема банка, активата во долари се намалува во однос на пасивата, и тоа најмногу како резултат на намалените депозити во странски банки, додека кај друга голема банка пасивата во долари забележа пораст којшто најмногу се должи на порастот на тековните сметки и краткорочните обврски кон нефинансиските институции.

Графикон бр. 77 Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Од 1.10.2012 година, една мала банка се присоедини кон една средна банка и од вкупно шеснаесет банки, петнаесет банки имаат обврска да известуваат за отворената девизна позиција.

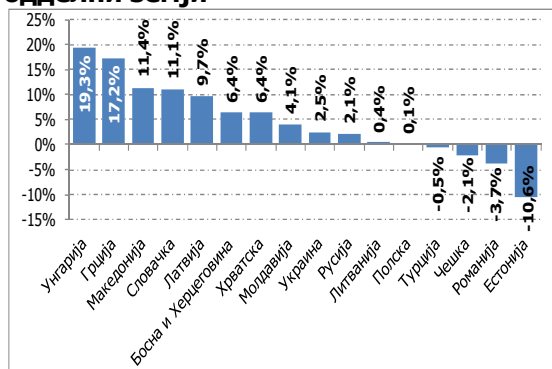
На 31.12.2012 година, сите банки го почитуваат пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција (30% од сопствените средства). Најголемиот дел од банките одржуваат долга отворена девизна позиција во евра.

Табела бр. 10 Отворена девизна позиција по одделни валути во однос на сопствените средства на банките

Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства	Број на банки							
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Останато	
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка
под 5%	2	3	6	8	8	5	13	1
од 5% до 10%	4							
од 10% до 20%	3							
од 20% до 30%	3							
над 30%								

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 78 Сооднос на девизната позиција и сопствените средства, по одделни земји

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките; ММФ (показатели за финансиската стабилност).

Забелешка: Податоците се однесуваат на 31.9.2011 година, освен за Македонија, Хрватска и Украина коишто се однесуваат на 31.12.2012 година.

Споредбената анализа на соодносот помеѓу агрегатната девизна позиција и сопствените средства, покажува дека банкарскиот систем во Република Македонија се вбројува меѓу оние со повисока вредност на овој показател.

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Значењето на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности е сè уште на многу ниско ниво, во споредба со изложеноста на останатите ризици. Ова се темели врз големата застапеност на прилагодливите каматни стапки⁴⁶, што им дава можност на банките да го избегнат негативното влијание од евентуалните неповолни промени во каматните стапки. Но, со ваквата практика банките го пренесуваат ризикот од промена на каматните стапки на корисниците на банкарските производи (кредитите), со што се истакнува значењето на индиректниот ризик од промена на каматните стапки.

4.1. Структура на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки

На крајот од 2012 година, застапеноста на позициите со фиксни каматни стапки (45,2%) во структурата на каматочувствителните средства е незначително поголема од застапеноста на позициите со прилагодливи каматни стапки (43,9%), но учеството на овие позиции покажува постојан тренд на пораст во последните три години.

Кај каматочувствителните обврски, улогата на позициите со прилагодливи каматни стапки и натаму зајакнува.

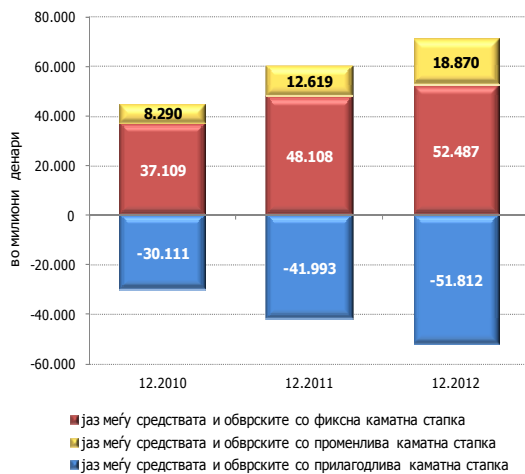
Јазот помеѓу каматочувствителните средства и обврски е позитивен кај позициите со фиксна и со променлива каматна стапка⁴⁷, а негативен кај позициите со прилагодлива каматна стапка⁴⁸. Во споредба со крајот на 2011 година, јазот бележи проширување кај сите

⁴⁶ Приспособувањето на висината на каматните стапки се прави еднострано заради промени во каматната политика на банката, а не врз основа на одредена референтна каматна стапка. Примената на прилагодливите каматни стапки овозможува подобро управување, избегнување и пренесување на преземените ризици, а може да служат и како инструмент за управување со ликвидноста и профитабилноста.

⁴⁷ Позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки се должи на тоа што овој тип каматна стапка преовладува кај повеќето ставки од каматочувствителните средства, и тоа кај издвоената задолжителна резерва (100%), хартиите од вредност (97,3%) и вложувањата на банките во депозити, главно во странски банки (94,1%). Позитивниот јаз кај позициите со променливи каматни стапки е резултат на тоа што средствата по видување (пред сè кај странски банки) во голем дел (82,5%) се со променливи каматни стапки.

⁴⁸ Негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки произлегува од тоа што значителен дел од орочените депозити и речиси сите обврски по видување се со прилагодливи каматни стапки.

Графикон бр. 80 Јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки

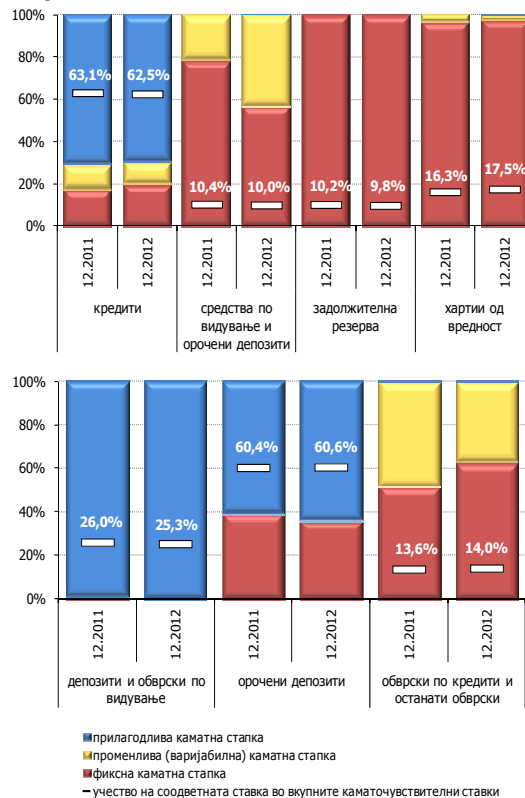

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

типови каматни стапки. Проширувањето на јазот кај позициите со фиксни каматни стапки произлегува од позначителното зголемување на активните позиции со фиксни каматни стапки (пред сè на кредитите на домаќинствата, кредитите дадени на домашните банки и државните записи), од зголемувањето на пасивните позиции со фиксни каматни стапки (обврските на банките врз основа на кредити во странска валута и врз основа на репо-трансакции кон централната банка).

Кај позициите со променливи каматни стапки, проширувањето на јазот е резултат на значителното зголемување на средствата на тековните сметки во странски банки. Од друга страна, впечатливото зголемување на негативниот јаз помеѓу позициите со прилагодливи каматни стапки се должи на позначителното зголемување на орочените депозити и обврските по видување на страната на пасивата, наспроти растот на кредитите на страната на активата.

Графикон бр. 81 Каматочувствителни средства (горе) и обврски (долу), според типот на каматните стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

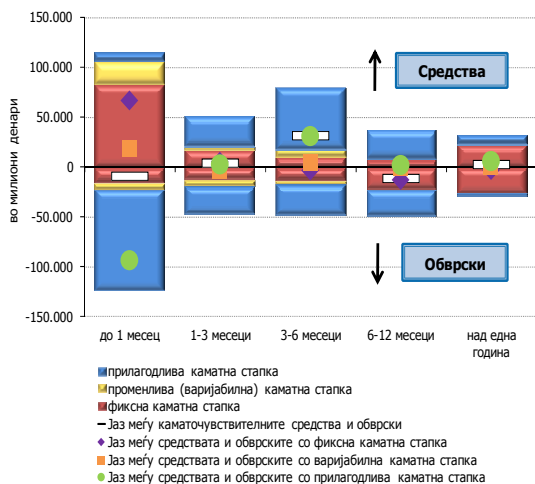
Прилагодливите каматни стапки преовладуваат кај кредитите, со учество од 69,9% и орочените депозити, со учество од 64,1%, како најзастапени финансиски инструменти во структурата на каматочувствителните средства и обврски на банките.

Главната улога на прилагодливите каматни стапки се согледува и преку нивното учество во поединечните кредитни и депозитни банкарски производи. Позициите со прилагодливи каматни стапки зафаќаат 62,4% од вкупните кредити на нефинансиските лица, и тоа 78,5% од кредитите на домаќинствата и 51,8% од кредитите на претпријатијата.

Во анексот бр. 31 е даден преглед на застапеноста на прилагодливите каматни стапки кај депозитите и кредитите на претпријатијата според дејноста и домаќинствата според намената, како и

Графикон бр. 82 Каматочувствителни средства и обврски, според рочноста и типот на каматните стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

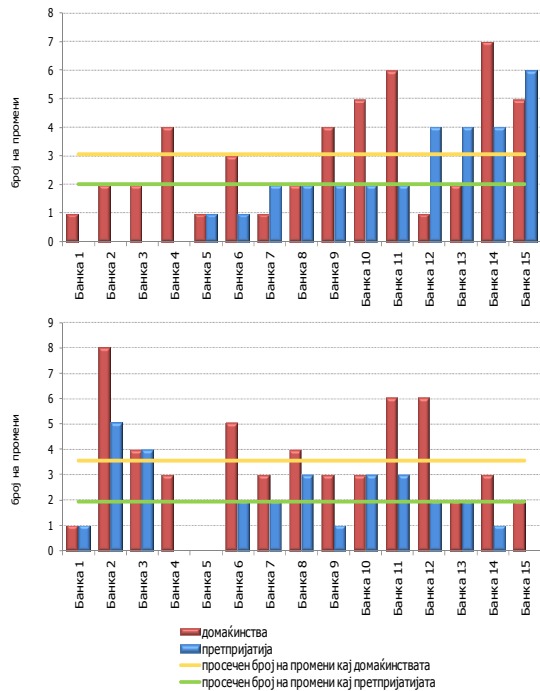
според валутната структура на каматочувствителните средства и обврски.

Јазот (позитивен) помеѓу каматочувствителните средства и обврски е највисок во рочниот сегмент од три до шест месеци и произлегува од позициите со прилагодливи каматни стапки. Овие каматни стапки се присутни во сите рочни сегменти од средствата и обврските, со најголемо учество кај каматочувствителните обврски со помала рочност, поради депозитите по видување. Сепак, примената на прилагодливите каматни стапки кај најголем дел од активните и пасивните позиции им дава можност на банките да ги избегнат последиците од евентуалните неповолни промени во каматните стапки, а со тоа и да го избегнат директниот ризик од промена на каматните стапки.

Рочната структура на позициите со прилагодливи каматни стапки индиректно ги претставува очекувањата на банките за периодот до следното приспособување на висината на каматните стапки, коешто се очекува за три до шест месеци за средствата (пред сè кредитите) со прилагодливи каматни стапки и за еден месец за обврските со прилагодливи каматни стапки (депозитите по видување и трансакциските сметки). Кај орочените депозити, очекувањата на банките за приспособување на висината на каматните стапки се подеднакво распределени меѓу рочните сегменти од еден до три, од три до шест и од шест до дванаесет месеци.

Со цел да се утврди практиката на банките за промена на висината на прилагодливите каматни стапки, извршена е анализа на фреквенцијата на нивната промена. Анализата покажува дека **банките повеќе ја користат оваа можност за промена на каматните стапки кај кредитните и депозитните производи на домаќинствата, отколку на претпријатијата.** Сепак, во споредба со претходните две години, во просек, се

Графикон бр. 83 Фреквенција на промената на висината на прилагодливите каматни стапки на кредитите (горе) и депозитите (долу), по банка

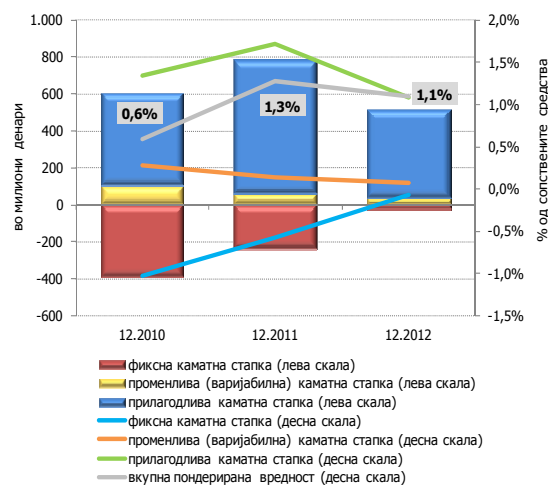
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

забележува намалена динамика на промена на прилагодливите каматни стапки кај кредитите и депозитите на двата сектора. Од аспект на насоката, промените во висината на каматните стапки во 2012 година се во надолна линија (за кредитите и депозитите), што претставува продолжување на трендот на намалување на каматните стапки од 2010 година.

Очекувањата на банките за приспособувањето на висината на прилагодливите каматни стапки на кредитите, во период од три до шест месеци, соодветствува со нивната практиката за промена на висината на каматните стапки на кредитите два до трипати годишно (зависно од секторот). Фреквенцијата на промена на каматните стапки на депозитите соодветствува со очекувањата на банките за приспособување на висината на каматните стапки на орочените депозити.

4.2. Пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности

Графикон бр. 84 Нето пондерирана вредност и однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства, според типот на каматните стапки

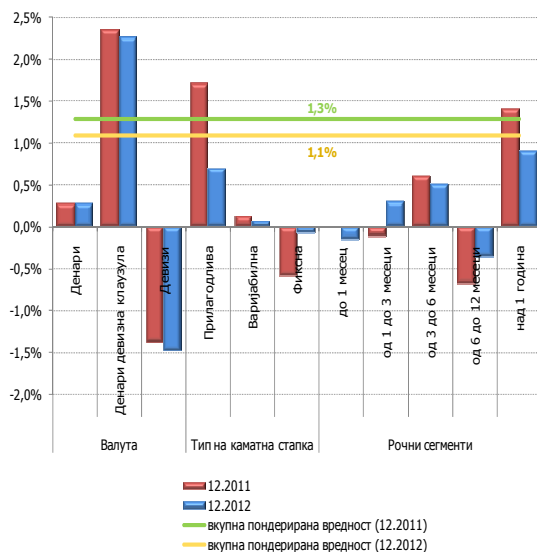

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.12.2012 година, вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности забележа незначителен годишен пад (51 милион денари) како резултат на намалената позитивна пондерирана позиција со прилагодлива каматна стапка. Бидејќи позитивната пондерирана вредност во целост произлегува од пондерираната позиција со прилагодлива каматна стапка, таа не е релевантен показател за изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки

Графикон бр. 85 Сооднос меѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства, според типот на каматната стапка, валутата и рочниот сегмент

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

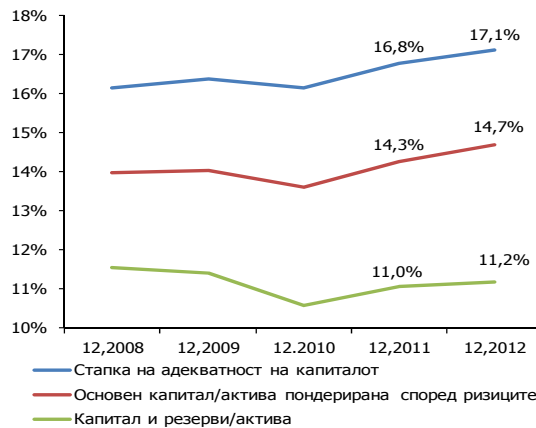
Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности зафаќа само 1,1% од сопствените средства на банкарскиот систем⁴⁹. По одделни банки, овој сооднос се движи во интервал од 0,2% до 5,8%. Најголем дел од изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки произлегува од позитивната пондерирана вредност за позициите со прилагодливи каматни стапки, позициите во денари со девизиане клаузула и позициите со рочност над една година.

⁴⁹ Согласно со Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности („Службен весник на Република Македонија“ бр. 163/2008 и 144/2009), соодносот меѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката може да изнесува до 20%.

5. Ризик од несолвентност

Солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат подобрување во 2012 година, што се должи на четири банки. Годишниот раст на сопствените средства произлегува од реинвестирањето на дел од добивката остварена во 2011 година, а е резултат и на издавањето нови акции, присутно кај неколку банки. Движењата во структурата на капиталот потребен за покривање на ризиците (или капиталните барања), во голема мера, беа условени од новите регулаторни барања на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, којашто започна да се применува од 1.7.2012 година. Капиталните барања за покривање на кредитниот и валутниот ризик забележаа годишен пад, за сметка на нововведената обврска на банките за утврдување капитал за покривање на оперативниот ризик. Спроведените стрес-тест симулации со состојба на 31.12.2012 година упатуваат на потреба за зајакнување на капиталот кај некои банки.

Графикон бр. 86 Показатели за солвентноста и годишни промени на нивните компоненти

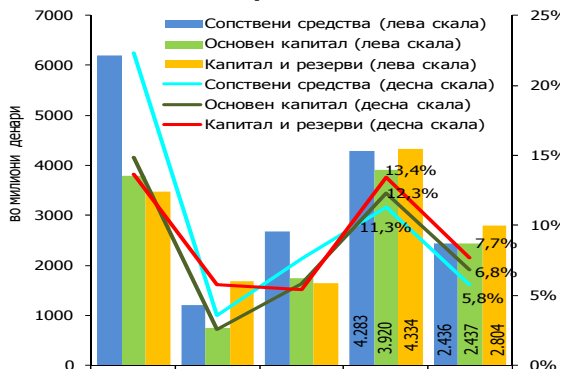

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем

Во 2012 година, показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат подобрување. И покрај генералното забавување на годишниот раст кај сите компоненти од показателите за солвентноста, сепак капиталните позиции на банките забележаа повисока стапка на раст во споредба со активностите на банкарскиот систем. Тоа предизвика нагорно придвижување на показателите за солвентност.

Графикон бр. 87 Годишни промени на капиталните позиции

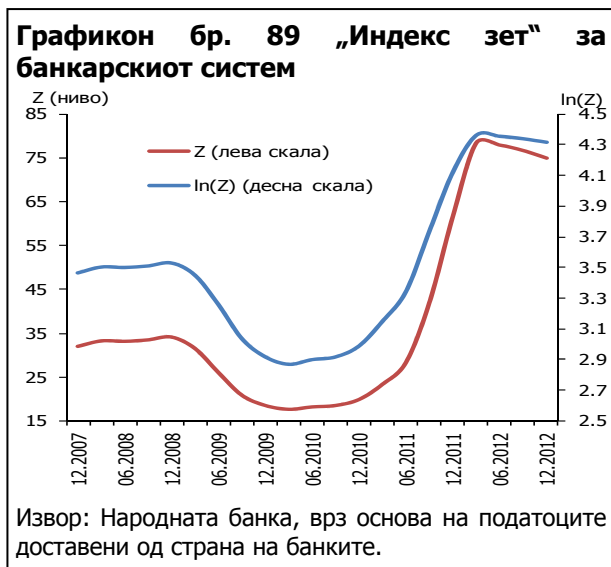
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 88 Годишни промени на активата пондерирана според ризиците и активата

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапката на адекватност на капиталот на крајот на 2012 година се искачи на 17,1% што е за 0,3 п.п. над оваа стапка на крајот на 2011 година.

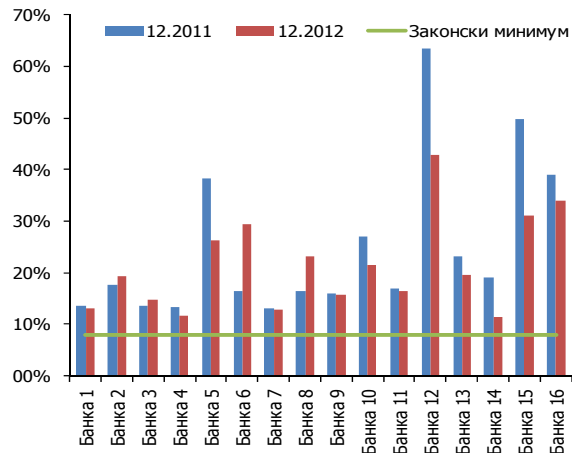

Подобрената солвентност на банкарскиот систем се потврдува и преку анализата на движењата кај „индексот зет“ (англ. „Z-index“)⁵⁰, којшто во првиот квартал од 2012 година се искачи на историски највисокото ниво во последниве пет години. На крајот од 2012 година, капиталниот потенцијал на банкарскиот систем е повисок за 75 пати во споредба со променливоста на стапката на поврат на активата (мерена преку висината на стандардната девијација). Сепак, анализата по поединечна банка упатува на значително пониско ниво на „индексот зет“ кај одделни банки. Така, на крајот од 2012 година, „индексот зет“ кај една банка од групата мали банки се спушти на нивото од само 0,1 стандардна девијација од нејзината стапка на поврат на актива, што претставува историски најниско ниво, измерено кај некоја банка, во последниве пет години. Веднаш по неа следи уште една банка од групата мали банки, чијшто „индекс зет“, на крајот од 2012 година изнесува малку повисоки 3,6 стандардни девијации (од стапката на поврат на активата).

⁵⁰ „Индексот зет“ се пресметува на следниов начин: $Z = \frac{ROA + E/A}{\sigma(ROA)}$, каде што ROA претставува стапка на

поврат на активата, E се капиталот и резервите, A ја претставува активата, а $\sigma(ROA)$ претставува стандардна девијација од стапката на поврат на активата, пресметана за последните три години. Од формулата може да се забележи дека оваа мерка во себе комбинира повеќе показатели: показателот за остварувањата на банките (ROA), показателот за нивото на ризици во банкарското работење ($\sigma(ROA)$) и мерката за стабилноста и солвентоста на банките (E/A). Вака пресметан, „индексот зет“ го мери „растојанието“ „на банката од целосно исцрпување на нејзиниот капитален потенцијал, изразено во број на стандардни девијации од стапката на поврат на активата и како таков, претставува мерка за капацитетот на банките за апсорбирање загуби. Повисоките нивоа на овој индекс упатуваат на пониско ниво на ризик и повисоко ниво на севкупна стабилност на банките. „Индексот зет“, вообичаено, се изразува во логаритамска форма (природен логаритам од претходно дадената формула), но полесно се интерпретира и е поиндикативен кога е изразен во нивоа. Во последниве неколку години, „индексот зед“ е широко применуван од страна на голем број автори кои се занимаваат со истражувања од областа на утврдувањето на детерминантите и мерење на нивото на стабилност и солвентност на финансиските институции (Iannotta et al, 2007; Garcia-Marco and Robles-Fernandez, 2008; Hesse and Cihak, 2007; Beck et al, 2009; Liu et al, 2010).

Графикон бр. 90 Стапка на адекватност на капиталот, по поединечна банка

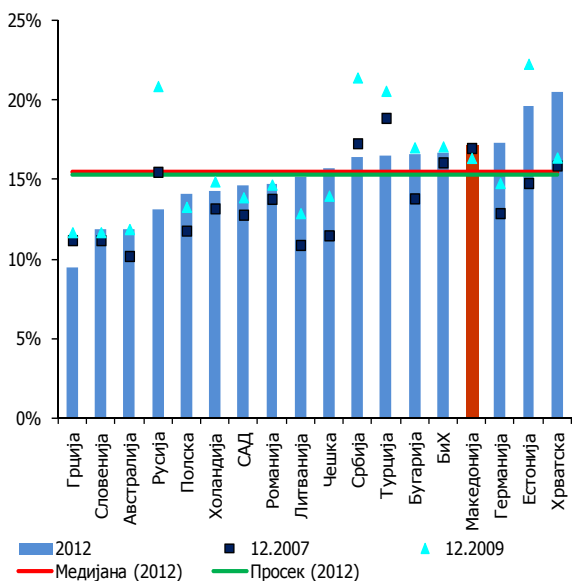

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Забелешка: Редоследот на банките е според големината на активата, почнувајќи од банката со највисок износ на актива.

Анализата по поединечна банка укажува дека годишното подобрување на стапката на адекватност на капиталот е концентрирано кај четири банки, на кои отпаѓаат околу 46% од вкупната актива на банкарскиот систем. Од друга страна, минималното ниво на стапката на адекватност на капиталот кај поединечна банка бележи пад од 13,2% на крајот на 2011 година на 11,5% на 31.12.2012 година.

Според висината на стапката на адекватност на капиталот, банкарскиот систем на Република Македонија се наоѓа во горната половина од листата на осумнаесет анализирани земји. Сепак, очигледна е релативно високата изедначеност во нивото на адекватност на капиталот меѓу банкарските системи од горната половина на анализираниот лист. Така, адекватноста на капиталот на македонскиот банкарски систем е повисока за само 1,7 процентни поени од пресметаната медијална вредност за банкарските системи на сите анализирани земји.

Графикон бр. 91 Стапка на адекватност на капиталот, по одделни земји

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките, интернет-страниците на ММФ и на централните банки.
Забелешки: Податоците за 2012 година се со состојба на 30.9.2012 година, освен за Македонија (31.12.2012).

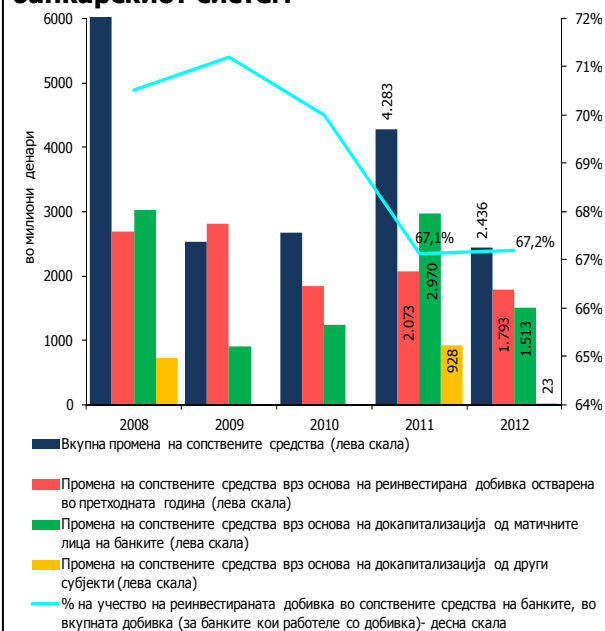
Во периодот 2007-2012 година, банкарските системи на развиените земји бележат малку поголем раст на стапката на адекватност на капиталот во споредба со банкарските системи на растечките и земјите во развој. Имено, во периодот од 2007 до 2012 година, просечниот раст на стапката на адекватност на капиталот кај банкарските системи на развиените земји (Австралија, Чешка, Естонија, Германија, Грција, Холандија, Словенија и САД) изнесува 2,1 процентен поен, додека адекватноста на капиталот на банкарските системи од земјите во развој и растечките економии (БиХ, Бугарија, Литванија, Полска, Романија, Русија, Србија, Турција, Хрватска и Македонија) се зголеми, во просек, за 1 процентен поен. Ваквите движења придонесоа за намалување на разликата во стапките на адекватност на капиталот меѓу банкарските системи од двете анализирани групи на земји, присутна пред

2007 година, кога банкарските системи на развиените земји се карактеризираа со малку послаби солвентни позиции.

5.2. Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Графикон бр. 92 Главни извори на зголемување на сопствените средства на банкарскиот систем

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: 1) Под матично лице се подразбира акционерот (и со него поврзаните лица) којшто има доминантно учество (од над 50%) во сопственичката структура на банката 2) Докапитализациите опфаќаат и вложувања во субординирани и хибридни капитални инструменти.

Реинвестираната добивка (од 1.793 милиони денари) остварена за 2011 година, претставува најзначаен извор на зголемување на сопствените средства на банкарскиот систем во 2012 година. Исто така, тековната загуба за 2012 година е за 562 милиона денари (или за околу 38%) помала од загубата остварена во 2011 година, што исто така придонесе за годишниот раст на сопствените средства на банките, присутно во 2012 година.

Во 2012 година, четири банки извршија емисија на нови акции, во вкупен износ од 1.487 милиони денари. Во најголем дел (98,5%) од издадените акции инвестираа матичните лица на банките.

Во 2012 година, само една банка од групата мали банки издаде нови субординирани инструменти, во вкупен износ од само 64 милиони денари (еден од инструментите, во износ од 15 милиони денари, уште во текот на годината се искористи за покривање на дел од акумулираната загуба на банката).

Имајќи ги предвид начините на зголемување на сопствените средства во 2012 година (пред сè преку реинвестирање на добивката и емисија на обични акции), нивниот квалитет бележи подобрување, што се огледа и преку годишниот раст на учеството на основниот капитал (по одбитните ставки од основниот и дополнителниот капитал) во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем од 84,1% на 85%.

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства на одделните групи банки се прикажани во анексот бр. 32.

5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

Движењата на капиталните барања во 2012 година беа условени, во голема мера, од новите регулаторни барања на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, којашто започна да се применува на 1.7.2012 година.

Табела бр. 11 Употреба на сопствените средства (капитални барања) за покривање на одделните ризици

Опис	12.2008	12.2009	12.2010	12.2011	9.2012*		12.2012	Промена во 2012 година	
					Стара Одлука	Нова Одлука		Во милиони денари	Во %
Капитални барања за кредитен ризик	15.814	16.214	17.527	18.595	19.512	17.973	17.883	-712	-3,8%
Капитални барања за оперативен ризик	/	/	/	/	/	2.197	2.258	2.258	/
Капитални барања за валутен ризик	975	939	1.203	1.465	1.306	607	658	-807	-55,1%
Вкупни капитални барања	16.789	17.153	18.730	20.061	20.818	20.777	20.799	738	3,7%
Вишок капитал над капиталните барања	17.123	17.962	19.053	22.006	23.493	23.534	23.704	1.698	7,7%
Сопствени средства	33.912	35.115	37.784	42.066	44.311	44.311	44.503	2.436	5,8%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Износот на капиталните барања за одделните ризици е еднаков на 8% од активата пондерирана според соодветниот ризик, односно преку множење на износот на капитални барања со 12,5 може да се добие износот на активата пондерирана според одделните ризици.

* 9.2012 година е првиот извештаен датум според новата одлука.

Капиталните барања за покривање на кредитниот ризик забележаа годишен пад, што во услови на зголемување на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем⁵¹ (за околу 35 милијарди денари, или за 9%), произлегува најмногу од олабавените регулаторни барања во овој домен. Најголемо ослободување на капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик, во текот на 2012 година, произлегува од кредитната изложеност врз основа на портфолиото на мали кредити, побарувањата

⁵¹ Нето од исправката на вредноста и посебната резерва.

покриени со станбени објекти и побарувањата од банките, за кои новата методологија за утврдување на адекватноста на капиталот пропишува пониски пондери на ризичност при пресметката на капиталните барања (што е во согласност со Базел 2). Ваквите олабавени регулаторни барања може да создадат мотиви кај банките, особено во услови на засилување на економската активност во земјата, за засилување на кредитирањето на секторот „домаќинства“⁵². Предностите на портфолиото сочинето од кредити одобрени на домаќинствата се поврзуваат со повисокото ниво на диверзификација карактеристична за ова портфолио, како и вообичаеното подолго временско задоцнување со кое надворешните шокови во економијата се пренесуваат и се остваруваат кај ова портфолио, што им дава повеќе време на банките за соодветна реакција (вообичаено, најнапред нефинансиските друштва ги чувствуваат негативните ефекти од надворешните шокови во економијата, а домаќинствата нешто подоцна). Наспроти тоа, слабостите на ова портфолио произлегуваат од одделните специфичности карактеристични за овој тип клиенти (на пример, по одобрувањето на кредитната изложеност, финансиската состојба на физичките лица потешко може да се следи; тие немаат биланси на состојба и успех), поврзаноста на остварувањата на портфолиото со циклусите на пазарот на недвижности (за кој постојат многу малку податоци во земјава), вообичаената неусогласена девизна позиција кај домаќинствата-кредитокорисници итн.

Дополнителен фактор за годишното намалување на капиталните барања за кредитниот ризик е малку поизразената претпазливост на банките при пласирањето на средствата и при преземањето нови ризици. Претходново особено се забележува во последниот квартал

⁵² Во 2012 година, кредитите на домаќинства се зголемија за 5,3 милијарди денари (или за 6,8%). На 31.12.2012 година, вкупната билансна и вонбилансна изложеност врз основа на портфолио на мали кредити на банкарскиот систем (нето од исправката на вредноста и посебна резерва) изнесува 92,5 милијарди денари (кај вкупно 15 банки).

од годината, кога и покрај позначителниот раст на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем (за 26 милијарди денари, што претставува околу 3/4 од вкупниот годишен раст), капиталните барања за кредитниот ризик бележат квартален пад најмногу како резултат на вложувањата на банките во ликвидни средства и растот на вонбилансните позиции коишто носат низок или среднонизок ризик, а што не се вклучуваат во пресметката на капиталните барања или се вклучуваат во само мал процент.

Капиталот потребен за покривање на валутниот ризик бележи годишен пад, што е речиси во целост последица на вклучувањето на исправката на вредноста/посебната резерва на девизните активните позиции класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, при утврдувањето на девизната актива⁵³ и последователно, при пресметката на агрегатната девизна позиција, што пак, е во согласност со новите барања на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

Со новата Одлука за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот се предвиде нова обврска за банките за утврдување на капиталот потребен за покривање на оперативниот ризик. На 31.12.2012 година, капиталот потребен за покривање на оперативниот ризик се утврди на нивото од 2.258 милиони денари, што е повеќе за 738 милиони денари во споредба со ослободениот капитал потребен за покривање на кредитниот и валутниот ризик. Околу 2/3 од капиталните барања за покривање на оперативниот ризик се утврдени со користење на стандардизираниот пристап, којшто го применуваат трите најголеми банки. Преостанатите 13 банки го утврдуваат капиталот потребен за покривање на

⁵³ Поимот „девизна актива“ ја вклучува и активата во денари со девизна клаузула.

оперативниот ризик со примена на пристапот на базичен индикатор, којшто е генерално поконзервативен и подразбира повисоки износи на капитални барања.

Повисокиот годишен раст на сопствените средства во споредба со порастот на капиталните барања придонесе за зголемување на слободниот капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците, што предизвика зајакнување на неговото учество во вкупните сопствени средства, од 52,3% на 53,3%.

Повеќе детали во врска со структурата на капиталните барања за кредитен ризик според пондери на ризичност и категории на изложеност може да се најдат во анексот бр. 33. Исто така, во анексот бр. 34 се прикажани податоци во врска со нивото на капиталот потребен за покривање на ризиците и стапката на адекватност на капиталот, по одделни групи банки.

5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведените симулации за тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови, упатуваат на послаби резултати во споредба со крајот на 2011 година, но малку подобри резултати во однос на 30.9.2012 година. И натаму шоките на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем.

Табела бр. 12 Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем и одделните банки на хипотетички шокови, со состојба на 31.12.2012 година

Симулации	Стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем после симулација	Банка со најниска адекватност на капиталот после симулација	Број на банки, чија адекватност на капиталот по симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, по симулација (број на банки чија адекватност на капиталот по симулација е помала од 8%)
Кредитен шок			
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 30%	14.5%	7.1%	9 (1)
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 50%	12.6%	-1.0%	8 (2)
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 80%	9.6%	-9.5%	7 (7)
Премин на по 10% од "А" и "Б" кон "В", "Г" и "Д", каде подеднакво се распоредува	8.6%	2.5%	6 (6)
Прекласификација во „В“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиските лица, вклучувајќи ги и поврзаните лица	14.2%	8.6%	6 (0)
Кредитен и девизен шок			
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 50% и депрецијација на курсот на денарот за 20%	12.5%	-0.5%	8 (1)
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 80% и депрецијација на курсот на денарот за 30%	9.5%	-8.7%	7 (7)
Премин на по 10% од "А" и "Б" кон "В" "Г" и "Д", каде подеднакво се распоредува и депрецијација на курсот на денарот за 30%	8.5%	2.5%	6 (6)
Кредитен и каматен шок			
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.	9.6%	-8.2%	7 (7)
Кредитен, девизен и каматен шок			
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 50%, депрецијација на курсот на денарот за 20% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 процентни поени	12.6%	0.2%	8 (1)
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.	9.6%	-8.2%	7 (7)

Стапка на адекватност на капиталот пред симулација: 17,1%

Број на банки со адекватност на капиталот пред симулација под адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред симулација: 7

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.12.2012 година се спроведоа уште две дополнителни симулации, со цел да се утврди минималното ниво на загуба, за секоја банка одделно, при кое стапката на адекватност на капиталот се спушта на нивото од 8%, односно на нивото од 0%.

Табела бр. 13 Утврдување на минималното ниво* на загуба при кое стапката на адекватност на капиталот се сведува на 8% и на 0%

во милиони денари

Симулација	Загуба на ниво на банкарски систем	Загуба на ниво на банкарски систем/вкупна актива	Банка со најмал износ на загуба	Банка со најниско учество на остварената загуба во вкупната актива	Број на банки кои во последните десет години (31.12.2002-31.12.2012) барем еднаш оствариле исто или поголемо учество на загуба во вкупна актива, како и при симулацијата
Минимално ниво на загуба при кое адекватноста на капиталот се сведува на 8% за секоја банка одделно	21.255	6,0%	147	2,6%	5
Минимално ниво на загуба при кое адекватноста на капиталот се сведува на 0% за секоја банка одделно	37.776	10,7%	272	6,3%	4

*При симулацијата се користи најмалиот износ на загуба остварен кај одредена банка, којшто доведува до намалување на стапката на адекватност на капиталот на таа банка на 8%, односно на 0% (значи кај другите банки е поголем износот на загуба којшто доведува до намалување на нивната адекватност на капиталот до 8%, односно до 0%).

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Симулациите упатуваат на потреба за зајакнување на капиталот кај некои банки. Така, меѓу банките коишто во изминатиот десетгодишен период барем еднаш оствариле иста или уште пониска стапка на поврат на активата, како и при првата симулација (при која се утврдува минималното ниво на загуба при кое адекватноста на капиталот се спушта на 8%), една од банките имаше такво искуство во 2012 година. Со други зборови, доколку банката (којашто ѝ припаѓа на групата мали банки) оствари исто ниво на стапка на поврат на активата, како и во 2012 година, а сè друго е непроменето, нејзината стапка на адекватност на капиталот ќе се спушти на нивото од 8%.

6. Профитабилност

Прикажаната добивка на македонскиот банкарски систем на крајот на 2012 година достигна 1.461 милион денари и на годишна основа се зголеми за 278 милиони денари (23,5%), со што се прекина минатогодишното намалување на профитабилноста на банките. Учеството на банките⁵⁴ коишто остварија позитивен финансиски резултат во вкупната актива на банкарскиот систем се зголеми и достигна 92%, наспроти 87,4% во 2011 година. Како основни фактори за зголемената профитабилност се порастот на нето каматниот приход и останатите редовни приходи на банките коишто, и покрај продолжувањето на трендот на пораст на нето-исправката на вредноста поради влошување на кредитното портфолио на банките, придонесоа за зголемување на добивката. Воедно, во 2012 година е забележано и подобрување на оперативната ефикасност на банките. Во иднина како најголем ризик за успешното работење на банките претставува евентуалното понатамошно влошување на кредитното портфолио на банките и натамошната воздржаност на банките од кредитирање заради согледувањата за можните ризици од реалниот сектор.

6.1 Движење и структура на приходите и расходите на банкарскиот систем

Вкупните приходи на банките (вкупни редовни приходи⁵⁵ и вонредни приходи) во 2012 година пораснаа за 1.414 милиони денари, односно за 8,7%, што се должи на зголемувањето на сите приходни компоненти.

Најголем придонес кон подобрувањето на профитабилноста на банкарскиот систем на крајот на 2012 година имаше основниот приход од банкарскиот работење, односно нето каматниот приход којшто беше поголем за 969 милиони денари (9,3%) во споредба со 2011 година⁵⁶. Значителен придонес кон

⁵⁴ Треба да се има предвид дека од 1.10.2012 година вкупниот број на банки во земјава се намали за една банка, поради припојувањето на „Зираат банка“ АД Скопје кон „Халк банка“ АД Скопје. Бројот на банки коишто остварија позитивен финансиски резултат на крајот на 2012 година изнесуваше десет, од кои седум остварија повисока добивка во однос на 2011 година. Бројот на банки коишто остварија негативен финансиски резултат изнесуваше шест, од кои две остварија помала загуба во работењето во споредба со 2011 година.

⁵⁵ Во вкупните редовни приходи се опфатени: нето каматниот приход, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи (нето-приходите од тргување, нето-приходите од финансиски инструменти евидентирани по објективна вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, нето-добивката од продажба на финансиски средства расположливи за продажба, капитални добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на резервирањата за вонбилансни ставки, ослободувањето на останатите резервирања, приходи по други основи и приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања).

⁵⁶ Годишен пораст на нето каматниот приход е забележан кај дванаесет од вкупно шеснаесет банки во земјава. Најголем придонес во годишниот раст на нето каматниот приход имаат четирите големи банки.

Графикон бр. 94 Структура на вкупните приходи

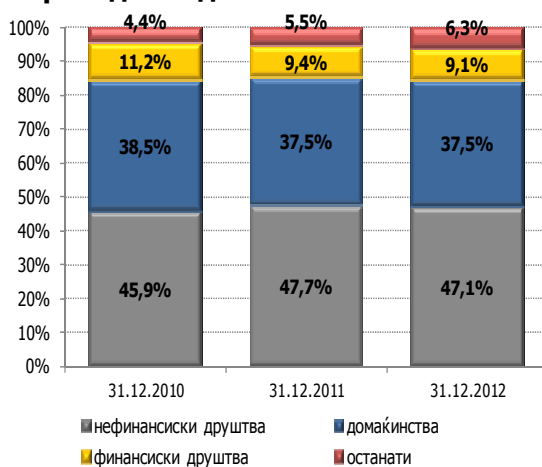

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

подобрувањето на профитабилноста на банките имаа и нето-приходите од провизии и останатите редовни приходи коишто се зголемија за 307 и 114 милиони денари, соодветно.

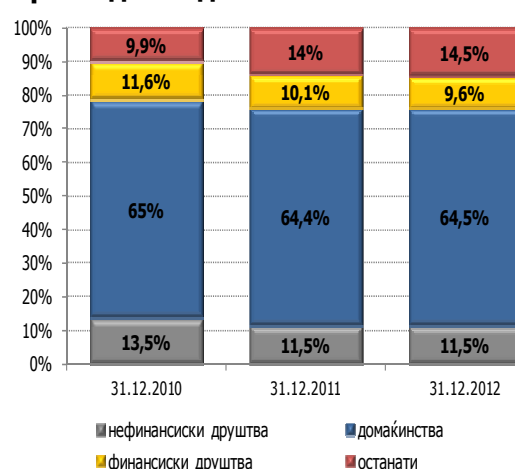
Порастот на нето каматниот приход во најголем дел се должи на зголемувањето на каматните приходи на банките коишто се зголемија за 582 милиона денари, или за 3%. Годишниот пораст на каматните приходи се должи на кредитниот раст на банките кон нефинансискиот сектор⁵⁷ и на приходите врз основа на вложувања во благајнички записи⁵⁸ и хартии од вредност издадени од централната власт⁵⁹.

Графикон бр. 95 Секторска структура на приходите од камати

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 96 Секторска структура на расходите од камати

⁵⁷ Приходите од камати од нефинансиските друштва пораснаа за 133 милиони денари, односно за 1,5%. Во согласност со тоа, придонесот на каматните приходи од нефинансискиот сектор во растот на вкупниот каматен приход на банките изнесуваше 52,3%.

⁵⁸ Приходите од камати на банките од вложувања во благајнички записи се зголемија за 254 милиони денари или за 29,5% на годишна основа, со што нивното учество во порастот на вкупните каматни приходи на банките изнесуваше 43,6%.

⁵⁹ Каматниот приход од вложувања во државни записи е вклучен во категоријата „каматен приход од останати субјекти“ којшто во 2012 година се зголеми за 200 милиони денари, односно за 29,6%, со придонес од 34,3% во порастот на вкупниот каматен приход на банките.

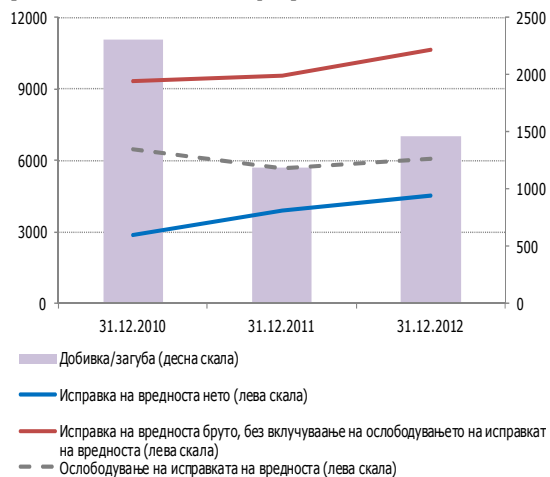
Графикон бр. 97 Користење на вкупните приходи

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Придонес кон зголемување на нето каматниот приход имаше и намалувањето на каматните расходи за 386 милиони денари, односно за 4,2%, што е резултат на пониските каматни стапки на депозитите, во споредба со декември 2011 година, и покрај порастот на депозитите на нефинансиските лица предизвикан од растот на денарските депозити. Најголем придонес кон намалувањето на каматните расходи на банките имаат каматните расходи за орочени депозити кон секторот „домаќинства“⁶⁰ кај што е забележан и најголем пад на каматните стапки од 1,4 процентни поени. Дополнителен придонес кон намалувањето на каматните расходи на банките имаа и каматните расходи кон финансиските друштва (пензиските фондови и осигурителните друштва врз основа на краткорочни депозити), како и на нефинансиските друштва. Зголемување на каматните расходи од 10 милиони денари, или за 25,9%, е забележано кај расходите за камати врз основа на депозити по видување и тековни сметки на јавни институции.

Графикон бр. 98 Исправка на вредноста на финансиските средства (во милиони денари)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

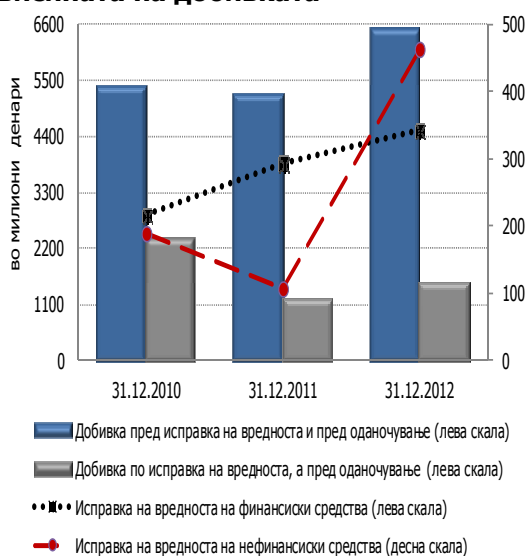
Најголемиот дел од вкупните приходи на банките се троши за покривање на оперативните трошоци⁶¹ и на исправката на вредноста. Карактеристично за 2012 година е тоа што дојде до намалување на учеството на оперативните трошоци во вкупните приходи на банките за 4,7 процентни поени, на сметка на зголемувањето на учеството на исправката на вредноста како резултат на влошувањето на кредитното портфолио на банките.

⁶⁰ Каматните стапки (пондерирани) на краткорочно и долгорочно орочените денарски депозити се намалија за 1,5 процентни поени и 1,4 процентни поени, соодветно.

⁶¹ Оперативните трошоци ги опфаќаат: трошоците за вработени, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување депозити и останатите расходи, освен вонредните расходи.

Графикон бр. 99 Влијание на исправката на вредноста врз висината на добивката

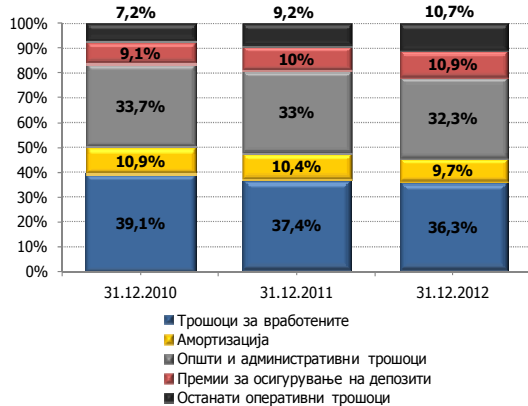
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на 2012 година **нето-исправката на вредноста (за финансиски и за нефинансиски средства) достигна 5,003 милиони денари, што претставува годишен раст за 25,4%**. Ваквиот значителен пораст на нето-исправката на вредноста, во поголем дел е резултат на влошувањето на кредитното портфолио на банките каде што исправката на вредноста се зголеми за 656 милиони денари, или за 16,9%. Но, придонес кон зголемувањето на вкупната нето-исправка на вредноста имаше и зголемувањето на исправката на вредноста на нефинансиските средства во втората половина на годината⁶². Имено, во втората половина на годината дојде до зголемување на овој вид исправка на вредноста главно како резултат на донесената Одлука за измени и дополнувања на Одлуката за сметководствениот и регулаторниот третман на преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања во јуни 2012 година⁶³. Притоа, банките веќе од јули почнаа да прават приспособување во нивниот биланс на успех, што делуваше негативно врз остварениот финансиски резултат. Така, исправката на вредноста на нефинансиските средства на крајот на 2012 година достигна 463 милиони денари и на годишна основа се зголеми за 356 милиони денари, или за 4,3 пати. Во согласност со тоа, придонесот на исправката на вредноста на нефинансиските средства во годишниот прираст на нето-исправката на вредноста изнесуваше 35,2%. Трендот на пораст на нето-исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства продолжи и во јануари 2013 година.

⁶² Доколку се анализира износот на добивката пред издвојувањето на исправката на вредноста за финансиски и нефинансиски средства, тогаш таа би изнесувала 6.464 милиони денари или за 4,4 пати повеќе отколку добивката остварена на крајот на годината.

⁶³ Согласно со Одлуката за измени и дополнување на Одлуката за сметководствениот и регулаторниот третман на преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања („Службен весник на Република Македонија“ бр. 74/2012), банките се должни во билансот на успех да признаат загуба за оштетување на средствата преземени до 1.1.2010 година во висина од најмалку 20% од нивната вредност (според точно утврдени правила во споменатата одлука) најдоцна до 1.1.2013 година.

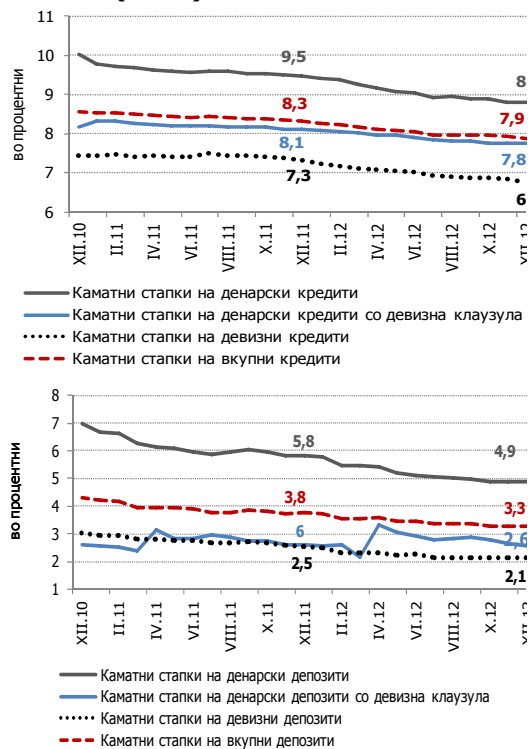
Графикон бр. 100 Структура на оперативните трошоци

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Оперативните трошоци на банките се зголемија за 142 милиона денари (1,3%), при што најголем пораст од 187 милиони денари, или 18,4%, има кај групата останати оперативни трошоци⁶⁴, што во најголем дел произлегува од една банка во земјата. Поизразено годишно зголемување од 115 милиони денари (10,4%) има и кај премиите за осигурување депозити, што соодветствува со годишниот раст на депозитите на банките. Во рамките на оперативните трошоци на банките, позначително намалување од 74 милиони денари (1,8%) има кај трошоците за вработени, во услови на мал пораст на бројот на вработените кај банките. Во согласност со ваквите промени во рамките на оперативните трошоци, се намали учеството на трошоците за вработени и општите административни трошоци, додека учеството на трошоците за осигурување депозити и останати оперативни трошоци се зголеми.

Графикон бр. 101 Активни (горе) и пасивни (доле) каматни стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

6.2 Движење на каматните стапки и каматниот распон

Трендот на намалување на активните и пасивните каматни стапки, којшто започна од крајот на 2009 година, продолжи и во текот на 2012 година, во услови на намалување на клучната каматна стапка на Народната банка во второто тримесечје на годината и постојано намалување на Еуриборот во текот на 2012 година. Најголемо намалување на каматните стапки е забележано кај денарските кредити и депозити, при поизразено намалување на пасивните каматни стапки. Исклучок од **ваквите движења се промените кај каматната стапка на денарските депозити со девизна клаузула** којашто во текот на првата половина на 2012 година постепено се зголемуваше, а потоа почна да се намалува и

⁶⁴ Останатите оперативни трошоци вклучуваат посебна резерва за вонбилансна изложеност, останати резервирања и расходи по други основи (трошоци од минати години, даноци и придонеси од приход, трошоци за парични казни, такси и судски решенија и други трошоци). Доколку се направи корекција за трошоците прикажани како оперативен трошок кај една банка, коишто всушност се однесуваат на капитална загуба од преземање имот, тогаш групата останати оперативни трошоци би се намалиле за 155 милиони денари, или за 15,3% на годишна основа.

Графикон бр. 102 Каматен распон, по валута

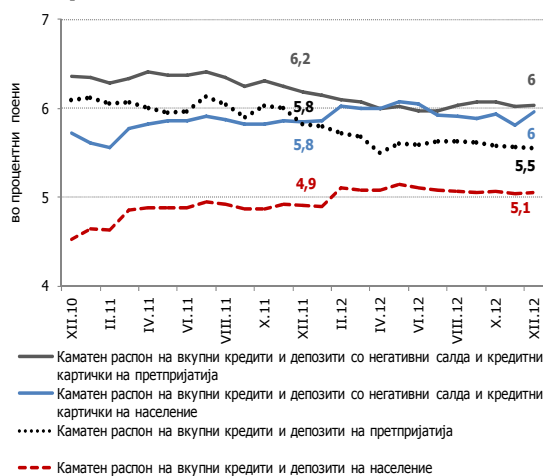
Во пресметките не се опфатени кредитите врз основа на негативни салда и кредитни картички. Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на крајот на 2012 година се сведе на истото ниво како и во декември 2011 година.

Како резултат на позасиленото намалување на пасивните во однос на активните денарски каматни стапки дојде до зголемување на каматните распони помеѓу каматите на кредитите и депозитите во денари, додека каматните распони помеѓу каматите на кредитите и депозитите во денари со девизна клаузула и во девизи се намалија. Во согласност со ваквите промени на каматните распони, во 2012 година дојде до доближување на каматните распони, и тоа најмногу на тие во денари и денари со девизна клаузула.

Анализирано според сектори, каматниот распон помеѓу вкупните кредити и депозити на претпријатијата (вклучително и кредитите врз основа на негативни салда и кредитни картички) имаат надолен тренд во 2012 година. Обрато движење има каматниот распон помеѓу вкупните кредити и депозити на населението (вклучително и кредитите врз основа на негативни салда и кредитни картички), којшто се зголемува.

Графикон бр. 103 Каматен распон, по сектори

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

6.3 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките

Табела бр. 14 Показатели за профитабилноста и ефикасноста во работењето на банкарскиот систем

Показатели	Банкарски систем	
	31.12.2011	31.12.2012
Стапка на поврат на просечната актива (ROAA)	0,4%	0,4%
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	3,4%	3,8%
Оперативни трошоци /Вкупни редовни приходи (Cost-to-income)	67,8%	63,2%
Некаматни расходи/Вкупни редовни приходи	74,3%	69,3%
Трошоци за плати /Вкупни редовни приходи	25,4%	22,9%
Трошоци за плати /Оперативни трошоци	37,4%	36,3%
Исправка на вредноста за финансиски и нефинансиски средства / Нето каматен приход	38,4%	44,0%
Исправка на вредноста за финансиски и нефинансиски средства / Бруто кредити на нефинансиски субјекти	2,0%	2,3%
Нето каматен приход /Просечна актива	3,3%	3,3%
Нето каматен приход /Вкупни редовни приходи	63,9%	64,4%
Нето каматен приход /Некаматни расходи	86,0%	92,8%
Некаматни приходи/Вкупни редовни приходи	36,1%	35,6%
Добивка (загуба) од работењето /Вкупни редовни приходи	7,3%	8,3%
Број на вработени	6.011	6.026
Актива по вработен (во милиони денари)	55,1	58,6
Добивка по вработен (во милиони денари)	0,2	0,2
Оперативни трошоци по вработен (во милиони денари)	1,8	1,9

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

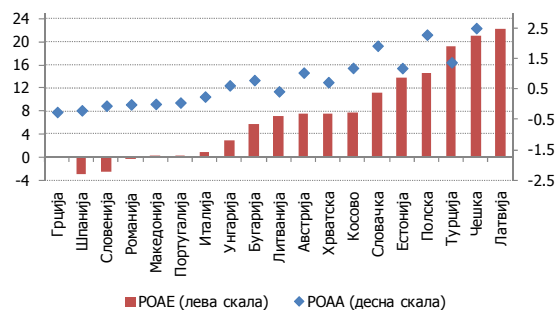
Зголемената профитабилност на банкарскиот систем во 2012 година може да се согледа преку **подобрувањето на дел од основните показатели за профитабилноста на банките, како што се стапките на поврат капиталот (РОАЕ) и на профитната маргина⁶⁵**. Нивното подобрување во споредба со 2011 година се должи на зголемената профитабилност на банките, и тоа пред сè од групата средни банки. За разлика од овие два показателя за профитабилноста на банките, **стапката на поврат на активата (РОАА) е непроменета во споредба со минатата година** (анекс бр. 35).

Како резултат на влошувањето на кредитното портфолио на банките во 2012 година, **дојде до зголемување на делот од нето каматниот приход којшто се троши за исправката на вредноста**, што беше најизразено кај групата големи и мали банки, за разлика од групата средни банки каде што имаше подобрување на овој показател.

⁶⁵ Профитната маргина претставува однос на добивката од работењето и вкупните редовни приходи.

Графикон бр. 104 Споредба на повратот на активата и повратот на капиталот со земјите од Европа, во %

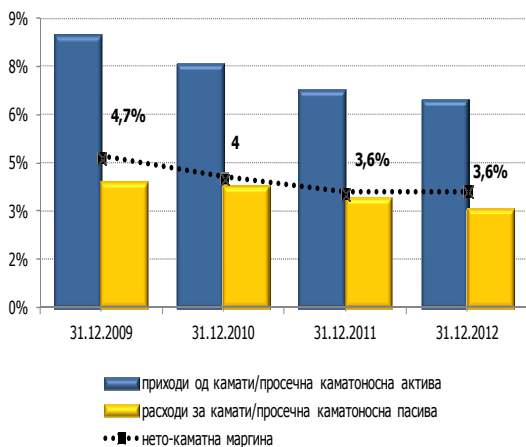
Извор: Извештајот за глобалната финансиска стабилност на ММФ, октомври 2012 година и ИФС март 2013 година.

Забелешка: Податоците за анализираните земји се однесуваат за септември 2012 година, со исклучок на Шпанија и Италија, чиешто податоци се однесуваат на јуни 2012 година; Косово чиешто податоци се однесуваат на ноември 2012 година и Македонија чиешто податоци се однесуваат на декември 2012 година. Нема податок за РОАЕ за Грција.

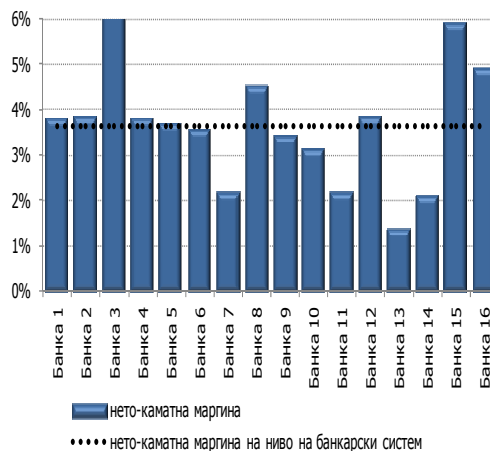
Во 2012 година дојде до подобрување на оперативната ефикасност на банките, што може да се согледа од помалиот износ на вкупните редовни приходи којшто се троши за покривање на оперативните трошоци⁶⁶, како и од останатите показатели за соодносот помеѓу одделните видови трошоци и вкупните редовни приходи.

Споредбата на показателите за профитабилност помеѓу банкарските системи од земјите од Европа, како што се стапката на поврат на активата и на капиталот покажува дека македонскиот банкарски систем спаѓа во рамките на банкарските системи коишто имаат позитивни показатели, иако се со најниска вредност.

Графикон бр. 105 Нето каматна маргина

Графикон бр. 106 Нето каматна маргина, по поединечни банки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶⁶ Показателот за соодносот на оперативните трошоци и вкупните редовни приходи (cost-to-income) е пресметан според вообичаената методологија и ја вклучува групата останати оперативни трошоци на една банка во земјата од коишто поголем дел всушност се однесуваат на капиталната загуба од преземање имот. Доколку се коригира за овој износ, тогаш овој показател би бил уште понизок, односно од 69,6% колку што изнесува во септември 2012 година, би се намалил на 66,7%. Тоа укажува на дополнително зголемување на оперативната ефикасност на банките.

Нето каматната маргина⁶⁷ е непроменета во однос на декември 2011 година, како резултат на истоветниот годишен раст на просечната каматносна актива и нето-приходот од камати. Годишно намалување е забележано кај приходите од камати по единица каматносна актива што е резултат на посилниот раст на просечната каматносна актива на банките во однос на каматниот приход. Годишен пад е забележан и кај расходите од камати по единица каматносна пасива поради дивергентните движења на двете компоненти - намалување на расходите од камати, наспроти порастот на просечната пасива на банките.

Од вкупно шеснаесет банки, седум банки остварија пониска нето каматна маргина од нето каматната маргина на ниво на банкарскиот систем.

---

⁶⁷ Нето каматната маргина е пресметана како сооднос помеѓу нето каматниот приход и просечната каматносна актива. Просечната каматносна актива е пресметана како аритметичка средина од износите на каматносна актива на крајот на соодветниот квартал од тековната година и на крајот на претходната година.

АНЕКСИ

За аналитички цели, Народната банка врши групирање на банките во три групи, според големината на нивната актива. Границите меѓу одделните групи банки се коригираат за просечната годишна стапка на раст на вкупната актива на банкарскиот систем за претходните четири квартали. Коригирањето на границите се врши еднаш годишно (на крајот на годината).

На 31.12.2012 година, границите помеѓу одделните групи банки изнесуваат: над 26.900 милиони денари (големи банки), помеѓу 6.700 и 26.900 милиони денари (средни банки) и под 6.700 милиони денари (мали банки). Овие граници ќе се применуваат заклучно со 30.9.2013 година.